

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

(आ.व. २०७५/७६ - २०७७/७८)

पलता गाउँपालिका वडा नं. ६, खिन, कालिकोट

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीमा संलग्न संस्थाहरू

आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग

नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालय
पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना
काठमाण्डौ, नेपाल
तथा

International Fund for Agricultural Development (IFAD)

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रकृत्यामा सहजीकरण गर्ने संस्थाहरू

ईकार्डस नेपाल तथा प्राक्टिकल सोलुसन कन्सल्टेन्सी नेपाल (जे भी)

पो.ब.नं. ८११५, काठमाण्डौ

फोन नं.: ०१ -५१४७१६६ (ईकार्डस)

०१-४७८४५७६ (प्राक्टिकल सोलुसन)

पलाता गाउँपालिका
गाउँपालिकाको कार्यालय, पलाता, कालिकोट
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

मिति:

शुभकामना

राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रमका अनुसार कालिकोट जिल्ला जलवायु परिवर्तनका दृष्टिकोणले उच्च सङ्घटासन जिल्लाहरूमध्येमा पर्ने भएकोले यसबाट यहाँका कृषक लगायत प्रायः सबै मानिसहरूमा प्रतक्ष्यरूपमा नकारात्मक असरहरू परिरहेको देखिन्छ । यहाँका वासिन्दाहरू प्रायः निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीमा निर्भर रहेकोले यस गाउँपालिकाका प्रायः सबै वडाका किसानहरूमा जलवायुका कारण खेती प्रणालीमा विविध प्रकारका असरहरू देखिएका छन् । यस गाउँपालिकाको वडा नं ६ (साविक खिन गाविस वडा नं. १, २ र ३) मा खडेरी, बाढीपहिरो, आगलागी, असिनापानी, भूक्षय, पशुरोग, मानवरोग बालीरोग, मिचाहाभार जस्ता प्रकोप देखिएका छन् । यिनै पक्षहरूलाई मध्यनजर गर्दै नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय, पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले यस गाउँपालिकाको वडा नं ६ मा देखिएका प्रमुख प्रकोपहरूको पहिचान गरी त्यस्ता प्रकोपहरूसँग जुध्नको लागि आगामी तीन वर्षको लागि स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयनमा समेत केहि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग समेत गर्ने गरी कार्यक्रम सञ्चालन भैरहेको जानकारी पाउँदा अति नै खुसि लागेको छ ।

यस तीन वर्षे अनुकूलन कार्ययोजनाले यस वडामा देखिएका जलवायु परिवर्तनका कारण सिर्जित प्रकोपहरूको धेरै हदसम्म सम्बोधन गर्ने विश्वास लिएको छु । यो कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने आर्थिक, प्राविधिक तथा अन्य आवश्यक स्रोत साधनहरूको व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाको तर्फबाट सदैव सहयोग रहने छ । यो योजना तयारी तथा कार्यान्वयनको लागि आर्थिक सहयोग गर्ने कृषि विकासका लागि अन्तराष्ट्रिय कोष तथा आर्थिक एवं प्राविधिक सहयोग गर्नु हुने नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय, पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनालाई धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहान्छु । त्यसै गरी यो कार्ययोजना तयारीको प्रकृत्यामा सहजीकरण गर्ने ईकार्डस् नेपाल तथा प्राकृतिकल सोलुसन कन्सल्टेन्सी नेपाल र पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना जिल्ला कार्यक्रम टिम तथा यो कार्ययोजना तयारीमा अहोरात्र खटिने जन प्रतिनिधीहरू, राजनितिक दलहरू, शिक्षक, समाजसेवी, महिला, दलित लगायत सहभागी सम्पूर्ण निकाय तथा व्यक्तिहरूलाई प्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

अन्त्यमा, यो कार्ययोजना तयार भै कार्यान्वयनको प्रक्रियामा रहेकोमा वडा नं ६ का सम्पूर्ण वासिन्दाहरूमा बधाई ज्ञापन गर्दै सफल कार्यान्वयनको अग्रिम शुभकामना प्रकट गर्दछु ।

धन्यवाद !

पलाता गाउँपालिका
वडा नं ६ को कार्यालय
खिन, कर्णाली प्रदेश, कालिकोट

मिति:

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सन्दर्भमा

जलवायु परिवर्तनका असरहरूबाट प्रभावित समुदायहरूमा पर्ने जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न यस गाउँपालिका तथा वडा नं ३ ले यस वडामा बसोबास गर्ने समुदायलाई जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्ने र जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समुदाय र घरधुरीहरूको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न यस वडा अन्तर्गतका बहुसरोकारवाला लगायत जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित घरधुरीहरूको प्रत्यक्ष सहभागितामा यो तीन वर्षीय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ । यसको कार्यान्वयन पछि प्रभावित घरधुरी र समुदायको अनुकूलन क्षमता विकास गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

विश्वव्यापी रूपमा बढ्दै गएको जलवायु परिवर्तनको असरबाट संसारका गरिब र अतिकम विकसित मुलुकहरू धेरै प्रभावित भएका छन् । मानवीय कृयाकलापका कारणले हरितगृह ग्याँसको उत्सर्जनसँगै जलवायु परिवर्तनको दर बढ्न गई यससँग सम्बन्धित जोखिम यस वडामा पनि प्रत्यक्ष रूपमा महशुस गरिएको छ । खडेरी, बाढीपहिरो, आगलागी, असिनापानी, भूक्षय, पशुरोग, मानवरोग बालीरोग र मिचाहाभार असर यस वडाका समुदायले पनि महसुस गरेका छन् । जसले गर्दा यहाँको कृषि उपजमा नकारात्मक असर पर्न थालेको छ ।

यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको प्रक्रियामा आर्थिक सहयोग गर्ने कृषि विकासका लागि अन्तराष्ट्रिय कोष, आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनालाई धन्यवाद ज्ञापनका साथै यस योजनाको कार्यान्वयन प्रक्रियामा समेत अझ सक्रिय सहयोग तथा सहकार्यको अपेक्षा गर्दछौं । यो कार्ययोजना तयारीको प्रक्रियामा सहजीकरण गर्ने ईकार्डस् नेपाल तथा प्राक्टिकल सोलुसन कन्सल्टेन्सी नेपाल लगायत यो योजनालाई सुसज्जित स्वरूप प्रदान गर्न सहयोग गर्ने पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना जिल्ला कार्यक्रम संयोजक लगायत सहभागी सम्पूर्ण निकाय तथा व्यक्तिहरू प्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

धन्यवाद !

.....
रूप बहादुर रोकाय
अध्यक्ष

विषय सूची

संकेतसूची	VIII
शब्दावलीहरू	IX
सारांश	XIII
परिच्छेद १ : स्थानीय अनुकूलन योजनाको औचित्य तथा मान्यता	१
१.१ औचित्य तथा मान्यता	१
१.२ सुदृढ स्थानीय अनुकूलन योजनाको अवधारण र मान्यता	२
परिच्छेद २ : परिचय	४
२.१ कर्णाली उप-जलाधार क्षेत्रको संक्षिप्त परिचय	४
२.१.१ भू उपयोगिता तथा यसको परिवर्तन	४
२.१.२ पानीका श्रोतहरूको अवस्था	५
२.१.३ पहिरोको जोखिम	६
२.१.४ भूउपयोग समायोजनको अवस्था	८
.....	९
२.१.५ वन डहलो	९
२.२ पलाता गाउँपालिका	११
२.३ पलाता गाउँपालिका वडा नं ६ को परिचय	१२
२.३.१ अवस्थिति तथा भूउपयोग	१२
२.३.२ सामाजिक अवस्था	१३
२.३.३ आर्थिक अवस्था	१३
२.३.४ प्राकृतिक स्रोतको अवस्था	१४
२.३.५ सामुदायिक विकास	१५
२.४ जलवायुको अवस्था	१६
परिच्छेद ३ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना सुदृढीकरणका प्रयास तथा प्रकृयाहरू	१८
३.१ स्थानीय अनुकूलन योजना तयारीका चरणहरू	२०
३.१.१ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि	२०
३.१.२ जलवायु संकटासन्नता लेखाजोखा तथा अनुकूलन योजना तर्जुमा	२१
३.१.२.१ मौसमी पात्रो	२५
३.१.२.२ ऐतिहासिक समय रेखा	२६
३.१.२.३ स्रोत तथा प्रकोपको नक्साङ्कन तथा पुष्ट्याई	२९

३.१.२.४ संकटासन्न घरधुरी तथा वर्ग पहिचान	२९
३.१.२.५ वडास्तरीय जलवायु संकटासन्नता लेखाजोखा	३०
३.१.२.६ प्रकोप स्तरीकरण.....	३१
३.१.२.७ जीविकोपार्जनका सम्पतिहरूको विश्लेषण.....	३२
३.२ अनुकूलनका उपायहरू/विकल्पहरूको पहिचान तथा छनौट गर्ने आधारहरू.....	३३
३.३ महिला, दलित, विपन्न तथा पछाडि पारिएका वर्गमा जोखिमहरूको विश्लेषण.....	३९
३.४ जलवायु परिदृश्य लेखाजोखा तथा उच्च अनुकूलन क्षमता परिकल्पना	३९
३.५ सेवा प्रदायक संस्थाको विवरण.....	४०
३.६ योजना प्रक्रियामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको समायोजन	४२
३.७ अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन.....	४३
३.८ लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण	४३
३.९ अनुगमन तथा मुल्यांकन	४४
३.१० द्वन्द्व व्यवस्थापन.....	४६
३.११ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना	४६

तालिकाहरू

तालिका १ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रको भू उपयोगिताको विवरण	४
तालिका २ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रमा रहेका पानीका श्रोतहरूको विवरण	५
तालिका ३ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रमा रहेको पहिरोको जोखिमको विवरण	७
तालिका ४ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रमा भएका पहिरोहरूको विवरण	७
तालिका ५ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रमा रहेका आगलागिको विवरण.....	१०
तालिका ६ : पलाता गाउँपालिकाका वडाहरूको संछिप्त विवरण.....	११
तालिका ७ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को भुउपयोगको विवरण.....	१२
तालिका ८ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को घरधुरी विवरण.....	१३
तालिका ९: पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को जातजातिको विवरण.....	१३
तालिका १० : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को बसोवास विवरण	१३
तालिका ११ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ मा खाद्यान्न उपलब्धताको अवस्था	१४
तालिका १२ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ मा पशुपंक्षीहरूको अवस्था.....	१४
तालिका १३ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ का मुख्य वालीहरू.....	१४
तालिका १४ □ पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ मा रहेका सामूदायिक वनहरूको विवरण.....	१५
तालिका १५ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ का पानीका मूहानहरू.....	१५
तालिका १६ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ सामूदायिक विकासका पूर्वाधारहरूको अवस्था.....	१५
तालिका १७ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को स्थानिय अनुकूलन योजना तर्जुमाको क्रममा संलग्न सहभागीहरू..	२१
तालिका १८ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को सहभागितामूलक मौसमी पात्रो	२५

तालिका १९ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को सहभागितामूलक समय रेखा.....	२६
तालिका २० : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को जलवायुजन्य जोखिमको आधारमा वडागत रुपमा घरधूरीहरूको	३०
तालिका २१ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को प्रकोप संकटासन्नता जोडागत वडा स्तरीकरण.....	३०
तालिका २२ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को जोडागत प्रकोप स्तरीकरण.....	३१
तालिका २३ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ का जीविकोपार्जनका सम्पतिहरूको विवरण	३२
तालिका २४ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ का अनुकुलनका उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण.....	३४
तालिका २५ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ का प्रकोप संकटासन्नता वर्गको विश्लेषण.....	३९
तालिका २६ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ का सेवा प्रदायकहरूको विवरण	४१
तालिका २७ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ मा महिला र पुरुषको कार्य विभाजन विश्लेषण.....	४३
तालिका २८ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ मा महिला र पुरुषको निर्णय प्रक्रिया, उत्तरदायित्व र पहुच विश्लेषण I.....	४४
तालिका २९ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को स्थानीय अनुकुलन कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकन खाका	४५
तालिका ३० : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को स्थानीय अनुकुलन कार्ययोजना.....	४७

नक्साहरू

नक्सा १ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रमा भएका पहिरोहरूको विवरण	६
नक्सा २ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रमा पहिरोको जोखिम अवस्था	७
नक्सा ३ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रको भुउपयोग समायोजनको अवस्था	९
नक्सा ४ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रमा भएका आगलागिका स्थानहरु	१०
नक्सा ५ : पलाता गाउपालिकाको नक्सा.....	११
नक्सा ६ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को भुउपयोग नक्सा.....	१२
नक्सा ७ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को पहिरोहरूको नक्शा.....	२२
नक्सा ८ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को भुक्षयको अवस्था.....	२३
नक्सा ९ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को आगलागीको अवस्था.....	२४

चित्रहरू

चित्र १ : भुउपयोग वर्गिकरण.....	९
चित्र २ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को विगत ३० वर्षको जलवायु प्रवृत्ति.....	१६
चित्र ३ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ विगत ३० वर्षको वर्षाको प्रवृत्ति.....	१७
चित्र ४ : सूदृढ लापा तयारी प्रारूप.....	१९
चित्र ५ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को संकटासन्नताको अवस्था	३१
चित्र ६ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ मा सेवा पूर्याइरहेका सेवा प्रदायक संस्थाहरू र वडाबीचको सम्बन्धको स्तर, प्रकार तथा सेवाको पहुच.....	४२

अनुसूचिहरू

अनुसूचि १ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को प्रकोप तथा अनुकुलन क्षमता विश्लेषण र मापन तालिका-----	५३
अनुसूचि २ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ का संकटासन्न घरधूरीहरूको विवरण -----	५५
अनुसूचि ३ : स्थानीय अनुकुलन कार्ययोजना अनुमोदन -----	६३

संकेतसूची

ASHA	Adaptation for Smallholders in Hilly Areas / पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना
GIS / जिआइएस	Geographic Information System / भौगोलिक सुचना प्रणली
IFAD / आइफाड	International Fund for Agricultural Development / कृषि विकासका लागि अन्तराष्ट्रिय कोष
LAPA / लापा	Local Adaptation Plans for Actions / स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना
LGCDP	Local Governance and Community Development Programme
NAPA / नापा	National Adaptation Programme of Action / राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम
उ.मा.वि.	उच्च माध्यमिक विद्यालय
गापा	गाउँपालिका
गाविस	गाउँ विकास समिति
जिसस	जिल्ला समन्वय समिति
मा.वि.	माध्यमिक विद्यालय
सा.व.	सामुदायिक वन
सा.व.उ.स.	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह

शब्दावलीहरू

१. मौसम (Weather)

कुनै निश्चित स्थान वा क्षेत्रको वायुमण्डलको दैनिक वा छोटो अवधिको व्यवहार वा अवस्था, जसले तापक्रम, वर्षा, हावा, वायुमण्डलीय चाप र सापेक्षिक आर्द्रता जनाउँछ, यसलाई मौसम भनिन्छ। यो प्रत्येक दिन (दिनभित्र पनि फरक प्रहर), हप्ता र महिनामा परिवर्तन भइरहन्छ।

२. जलवायु वा हावापानी (Climate)

लामो अवधिको (सामान्यतः ३० वर्ष) को मौसमको औसत अवस्थालाई जलवायु भनिन्छ। सामान्यतया जलवायु स्थान, ऋतु विशेष अनुसार फरक तर स्थिर रहन्छ। यसका सूचकहरू (Parameters) मौसमको जस्तै हुन्।

३. जलवायु परिवर्तन (Climate Change)

दशक वा लामो समयको अन्तराल एवं दीर्घकालीन अवधिमा जलवायुका अवस्थामा आउने औसत परिवर्तनलाई जलवायु परिवर्तन भनिन्छ। यसको मापन तथ्यांकशास्त्रीय विधिबाट गरिन्छ जसमा पृथ्वीको निश्चित स्थान वा भूपरिधिमा देखिने परिवर्तनको गणना गरिन्छ।

जलवायु परिवर्तन प्राकृतिक र पृथ्वीको आन्तरिक वा बाह्य दबाव (जस्तै, सौर्य चक्र, ज्वालामुखी विष्फोटन आदि) तथा मानवजन्य (जस्तै, भूउपयोग परिवर्तन, वायुमण्डलमा विद्यमान ग्यासहरूको सन्तुलन परिवर्तन, हरितगृह ग्यासको अत्यधिक उत्सर्जन आदि) कारणहरूले हुने मान्यता रहेको छ। जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि १९९२ को धारा १ मा उल्लेख भए अनुसार प्राकृतिक कारण लगायत मानवीय गतिविधिका कारणले मापनयोग्य समयावधिमा वायुमण्डलको सन्तुलनमा आएको परिवर्तनलाई जलवायु परिवर्तन भनिएको छ।

४. हरितगृह ग्याँसहरू (Green House Gases)

वायुमण्डलभित्र तापक्रम सञ्चय गर्ने ग्यासहरूलाई हरितगृह ग्यास (Green House Gases, GHGs) भनिन्छ। विश्वव्यापी उष्णीकरण र जलवायु परिवर्तनको लागि यी ग्यासहरू जिम्मेवार रहेको मानिन्छ। क्योटो अभिसन्धि १९९७ को अनुसूची १ अनुसार हरितगृह ग्याँस अन्तर्गत कार्बनडाईअक्साईड (CO₂), मिथेन (CH₄), नाईट्रस अक्साईड (N₂O), हाईड्रोफ्लोरो कार्बन (HFC), परफ्लोरो कार्बन (Perfloro Carbons (PFC), सल्फर हेक्जाफ्लोराईड (Sulphur Hexafluoride (SF₆)) गरी ६ किसिमका ग्याँसहरू पर्दछन्। कतारको दोहामा सम्पन्न CoP ले नाईट्रोजन ट्राईफ्लोराईड (NF₃) लाई थप गरेकोले हरितगृह ग्याँसको संख्या ७ पुगेको छ।

५. जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि (United Nations Framework Conventions on Climate Change, UNFCCC) १९९२

जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि (United Nation Framework Convention on Climate Change) १९९२ मा रियो दि जेनेरियोमा भएको पृथ्वी सम्मेलनबाट स्थापना भएको संयन्त्र हो।

यो विश्वका विभिन्न राष्ट्रहरूले विश्वमा जलवायु परिवर्तन भइरहेको महसुस गरेर त्यसका लागि बनेको महासन्धि हो । यसलाई १९६ देशहरूले अनुमोदन (Ratify) गरेका छन् भने १९९४ देखि कार्यान्वयन भएको हो । यस महासन्धिको मुख्य उद्देश्य वायुमण्डलमा हरितगृह ग्याँसलाई प्रतिवद्धता अनुसारको मात्रामा निश्चित समयभित्र स्थिर राख्दै जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरणमा विश्वव्यापि प्रयास गर्नु र जलवायु परिवर्तनका असरहरूलाई समेत न्यूनीकरण गरी अनुकूलन क्षमता बढाउनु रहेको छ ।

६. पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन (Conference of Parties, COP)

पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन वा कन्फरेन्स अफ पार्टिज भन्नाले UNFCCC का पक्ष देशहरूको सम्मेलनलाई जनाउँछ । यो UNFCCC को सबैभन्दा शक्तिशाली निकाय हो र यो सम्मेलन वर्षमा एक पटक हुने गर्दछ । हालै पोल्याण्डको क्याटोभिसमा सम्पन्न भएको सम्मेलन पक्ष राष्ट्रहरूको २४ औँ सम्मेलन हो ।

७. जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अन्तरसरकारी निकाय (Inter governmental Panel on Climate Change, IPCC)

जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अन्तरसरकारी निकायले जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी आधिकारिक, सत्य, वैज्ञानिक ज्ञान र बुझाइ प्रदान गर्दछ । यस संस्थाले जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी तथ्याङ्कहरूको अध्ययन, विश्लेषण र प्रक्षेपण गरी नीति निर्धारण गर्न विश्व समुदायलाई सचेत गराउने काम गर्छ । यो सन् १९८८ मा स्थापित अन्तरसरकारी नियोग हो जसले मानव सिर्जित जलवायु परिवर्तनका असरहरूबारे मूल्याङ्कन गर्दछ । यसले सन् २००७ मा नोबेल पुरस्कार समेत पाएको थियो । जलवायु परिवर्तनका सन्दर्भमा यस संस्थाको धारणा नै आधिकारिक मानिन्छ ।

८. अनुकूलन (Adaptation)

परिवर्तित वातावरणसँग मिल्दो जीवनशैली अर्थात जीवले आफ्नो अस्तित्व बचाउन वरिपरिको वातावरणसँग बाहिरी रूप, संरचना तथा प्रक्रियामा परिवर्तन गरेर आफैले आफूलाई वातावरणमा अनुकूल हुने र जलवायु परिवर्तनको प्रभावलाई बुझेर सो अनुरूप ढाल्ने प्रकृतिलाई अनुकूलन भनिन्छ । अनुकूलनले जलवायु परिवर्तनले गर्दा हुने असरहरूलाई न्यूनीकरण गर्नुका साथै यसबाट फाइदा लिन सक्ने सम्मका कुराहरूलाई समेट्छ ।

९. राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (National Adaptation Programme of Action, NAPA)

अति कम विकसित मुलुकहरूमा जलवायु परिवर्तनको जोखिमको मूल्याङ्कन गर्ने र उपयुक्त अनुकूलन सम्बन्धी उपायहरूको पहिचान गरी जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी समस्या र चुनौतीहरूलाई वैज्ञानिक ढङ्गले सम्बोधन गर्न तयार पारिएको राष्ट्रिय कार्य योजना नै राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (NAPA) हो । यसमा जलवायु परिवर्तनका तत्कालिक असरहरूलाई न्यूनीकरण गर्ने र जलवायु परिवर्तनका मुद्दाहरूलाई राष्ट्रिय विकास योजनामा मूलप्रवाहीकरण गर्ने उद्देश्य राखिएको हुन्छ । नेपाल सरकारले सन् २०१० मा राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम तयार पारी सार्वजनिक गर्‍यो जसमा ६ ओटा क्षेत्रहरू (कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, जलस्रोत तथा ऊर्जा, जलवायु सिर्जित प्रकोपहरू, वन तथा जैविक विविधता, जनस्वास्थ्य र शहरी बसोबास तथा पूर्वाधार) मा विभिन्न अनुकूलनका कार्यक्रमहरू पहिचान गरी सूचीकृत गरिएको छ ।

१०. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (Local Adaptation Plan of Action, LAPA) र स्थानीय अनुकूलन योजनाको राष्ट्रिय संरचना (Local Adaptation Plan of Action, LAPA Framework)

जलवायु परिवर्तनका स्थानीय असरहरूलाई न्यूनीकरण गरी संकटासन्न समुदाय तथा घरपरिवारको अनुकूलन क्षमता बृद्धि गर्न स्थानीय सरोकारवाला, सेवाप्रदायक र सेवाग्राहीहरूकोक प्रत्यक्ष सहभागितामा तयार पारी कार्यान्वयन गरिने योजनालाई स्थानीय अनुकूलन योजना (Local Adaptation Plan for Action, LAPA) भनिएको छ । यसमा विशेष गरी राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रमले पहिचान गरेका सङ्कटासन्न क्षेत्र तथा अनुकूलनका कार्यक्रमहरूलाई स्थानीय विकास योजनाहरूमा समाहित गर्ने उद्देश्य राखिएको छ । स्थानीय अनुकूलन योजना निर्माणका लागि नेपाल सरकारले नमूना परीक्षण समेत गरी वि.सं. २०६८ मा स्थानीय अनुकूलन योजना प्रारूप (LAPA Framework) अनुमोदन गरी यसको कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

११. लैंगिक समानता (Gender Equality): महिला तथा पुरुषबीच सबै पक्ष र तहहरूमा समान अवसर र समान लाभ हासिल भएको अवस्था नै लैङ्गिक समानता हो ।

१२. लैङ्गिक समायोजन (Gender Integration) भन्नाले आयोजनाको निर्माण, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका चरणहरूमा लैङ्गिक असमानता र भिन्नतालाई पहिचान गरि सम्बोधन गर्ने प्रक्रियालाई बुझाउँछ ।

१३. प्रजनन भूमिका (Reproductive role)

यस कार्य अन्तर्गत दुई किसिमका घरायसी कामहरू पर्दछन् । (१) जैविक (जस्तै: बच्चा जन्माउनु) र (२) सामाजिक (जस्तै: बच्चाहरूको स्याहार गर्ने, भान्साको काम, बजार जानु, परिवारको स्वास्थ्यको हेरविचार एवं अन्य घरायसी कार्यहरू गर्ने, जुन कार्यको आर्थिक मान्यता कम हुन्छ र आम्दानी पनि हुँदैन) । सामाजिक भूमिका निर्वाहमा बढी श्रम र समय लाग्छ । महिला तथा बालिकाहरूले नै प्राय यस्ता काम गर्ने गर्दछन् ।

१४. सङ्कटासन्नता (Vulnerability)

जलवायु विषमता लगायत जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल असरहरूको प्रतिकार गर्ने वा अनुकूलित हुन सक्ने क्षमताको अवस्थालाई सङ्कटासन्नता भनिन्छ । प्राकृतिक तथा मानवीय प्रणालीको संवेदनशीलता तथा न्यून अनुकूलन क्षमताले सङ्कटासन्नता बढाउँछ ।

१५. भौगोलिक सूचना प्रणाली (Geographic Information System, GIS)

साधारणतः पृथ्वीका निश्चित स्थानहरूको भौगोलिक अवस्थिति सम्बन्धी सूचना प्रणालीलाई भौगोलिक सूचना प्रणाली (Geographic Information System, GIS) भनिन्छ । यो प्रणाली यसरी बनाइएको हुन्छ, जसबाट भौगोलिक तथ्याङ्क तथा सूचनालाई लिने (Capture), जम्मा गर्ने (Store), मिलाउने (Manipulate), विश्लेषण गर्ने (Analyze), व्यवस्थापन गर्ने (Manage) र प्रस्तुत गर्ने (Present) गरिन्छ ।

१६. संवेदनशीलता (Sensitivity)

जलवायु परिवर्तनको कारणले कुनै पनि जीव वा वनस्पतिको आन्तरिक प्रणालीले देखाउने सकारात्मक वा नकारात्मक प्रतिक्रिया, परिणाम वा अवस्थालाई संवेदनशीलता भनिन्छ ।

१७. अनुकूलन क्षमता (Adaptive Capacity)

जलवायु परिवर्तन वा अन्य वातावरणीय समस्याहरूको प्रतिकार गर्ने वा बदलिँदो परिस्थिति अनुसार आफू र आफ्नो प्रणालीलाई परिवर्तित गर्न सक्ने क्षमतालाई अनुकूलन क्षमता भनिन्छ । अनुकूलन क्षमता समुदायको आर्थिक स्रोतहरू, प्रविधिहरूमा पहुँच, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सूचनाहरूमा पहुँच, सूचनाहरूको उपयोग गर्न सक्ने क्षमता, संस्था र स्रोतको न्यायोचित वितरणसँग सम्बन्धित हुन्छ । अनुकूलन क्षमता विकाससँग पनि सम्बन्धित हुन्छ,, जस्तै, राष्ट्र वा समुदाय जति बढी विकसित हुन्छ अनुकूलन क्षमता पनि उच्च बढी हुन्छ ।

१८. जोखिम (Risk)

विगत तथा वर्तमानका तथ्यहरूका आधारमा भविष्यमा देखिन सक्ने जलवायुको अवस्था तथा यसले प्राकृतिक, मानवीय, सामाजिक तथा भौतिक संरचनामा पार्न सक्ने नकारात्मक असरहरूको सम्भाव्यतालाई जोखिमको रूपमा लिइन्छ ।

१९. समावेशिता (Inclusiveness)

कुनै पनि कार्यक्रम, कार्ययोजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन एवं सो को निर्णय प्रक्रियामा सरोकारवाला व्यक्ति तथा समुदाय जस्तै महिला, दलित, विपन्न तथा सीमान्तकृत समुदायको सार्थक सहभागिताको निश्चितता गर्नु समावेशिता हो ।

सारांश

नेपाल जलवायु परिवर्तनका दृष्टिले अति सङ्कटासन्न मुलुकहरू मध्येमा पर्ने भएकोले यसबाट बच्नको लागि अनुकूलनका विभिन्न क्रियाकलापहरू सञ्चालन मार्फत गरिब, विपन्न, महिला लगायत किसानहरूको अनुकूलन क्षमता बढाउन आवश्यक छ । यसका लागि राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रममा प्रस्ताव गरिएका अनुकूलनका उपायहरूलाई लक्षित क्षेत्र र समुदायहरूसम्म पुऱ्याई कार्यान्वयन गर्न सन् २०११ मा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (Local Adaptation Plan for Actions) तयारी सम्बन्धी खाका तयार भै सोहि अनुसार विभिन्न परियोजना/आयोजनाहरू नेपाल सरकारसँगको साभेदारी तथा समन्वयमा सञ्चालन भैरहेका छन् ।

उत्पिपत्रधधकआन सिमानालाई मात्र स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यक्षेत्र मान्दा माथिल्लो तथा तल्लो तटीय जलाधार क्षेत्रमा रहेका प्रशासनिक सिमाना भन्दा बाहिर रहेका क्षेत्रहरूमा देखिएका प्रकोपहरूको सम्बोधन गर्न कठिनाई हुने भएकोले यस्ता पक्षहरूलाई पहिचान गरी कार्ययोजना तयार गर्नको लागि पहाडि साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले उपजलाधार क्षेत्र दृष्टिकोणको अवधारणा अघि सारेको छ ।

त्यसैगरी विगतमा भएका प्रकोपहरूको अवस्था विश्लेषण गरी आगामी वर्षहरूमा हुन सक्ने प्रभावहरूको समेत आँकलन गरेर दीर्घकालिन कार्ययोजना तर्जुमा गर्नको लागि सहभागितामुलक परिदृष्य विकासको अवधारणा समेतको प्रयोग यो अनुकूलन कार्ययोजना तयारी गरिएको छ । यसले गर्दा उप-जलाधार क्षेत्रको अवधारणामा आधारित भएर माथिल्लो तटीय तथा तल्लो तटीय जलवायुजन्य असरलाई अनुकूलीत उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरी वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणालीको दिगो विकास गर्न माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रका जलवायुजन्य असरहरूको अवस्था भौगोलिक सूचना प्रणाली (Geographic Information System-GIS) को सहायताले विश्लेषण गर्नुपर्ने आवश्यकता औल्याएको छ । कर्णली उप-जलाधार क्षेत्र अन्तर्गत पर्ने क्षेत्रहरूमध्ये यो साविकको खिन गाविस अन्तर्गतका १, २ र ३ (हाल पलाता गाउँपालिका वडा नं ६ मा पर्ने) वडाहरूमा जलवायुका प्रष्ट असरहरू देखिएका छन् । जसले गर्दा कृषि, खानेपानी, वन तथा पशु स्वास्थ्य आदि क्षेत्रमा प्रतक्ष्य असर परेको कुरा भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट तयार गरिएका नक्शाहरू तथा स्थानीय स्तरमा भएका परामर्शहरूबाट समेत पुष्टी भएको छ ।

जलवायु परिवर्तनका कारणले यस वडाका गरिब, विपन्न, स्रोत साधनमा कम पहुँच भएका घरघुरीहरूको साथै महिला, बालबालिका र वृद्धहरू बढी प्रभावित भएका छन् । विभिन्न प्रकोपहरूको कारणले खाद्य उत्पादनमा कमी भई जिविकोपार्जनमा असर पारेको छ । त्यसकारण यहाँको बासिन्दाहरूको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले कृषि विकासका लागि अन्तराष्ट्रिय कोष (आइफाड) को आर्थिक सहयोगमा नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले यस गाउँपालिकाको ६ नं. वडा लगायत जिल्लाका विभिन्न स्थानीय निकायका विभिन्न वडामा सम्बन्धित स्थानीय निकायसँगको सहकार्य तथा स्थानीय समुदायको सकृय सहभागितामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रम रहेकोले सोही अन्तर्गत यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

आगामी ३ वर्षका लागि तयार गरिएको यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनामा यस वडामा विद्यमान सामाजिक, मानवीय, आर्थिक, प्राकृतिक तथा सामुदायिक स्रोतहरू तथा जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित प्रतिकूल प्रभावहरू/प्रकोपहरूको पहिचान तथा लेखाजोखा गर्दै यस वडा र यहाँका घरधुरीहरूको जलवायु परिवर्तन सङ्घटनता तथा अनुकूलन क्षमता मुल्याङ्कन गरिएको थियो । सोही मुल्याङ्कनको आधारमा उच्च अनुकूलन क्षमताको परिकल्पना गर्दै प्रभावकारी अनुकूलन कार्यहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरी योजना तयार भएको छ जसको सारांश तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

शिर्षक	विवरण			
कार्योजनाले समेटेको क्षेत्र	पलाता गाउँपालिका वडा नं ६ (साविक खिन गाविसका १, २ र ३ वडाहरू)			
चारकिल्ला	पूर्व : जुम्ला जिल्ला, पश्चिम : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ४ र ५, उत्तर : मुगु जिल्ला र पलाता गाउँपालिका वडा नं. १ र दक्षिण : पलाता गाउँपालिका वडा नं ७ र जुम्ला जिल्ला			
क्षेत्रफल	१०९.१४ वर्ग किलोमिटर (१०९१४ हेक्टर)			
जनसंख्या (फिल्ड सर्वेक्षण, २९७५ अनुसार)	महिला	पुरुष	जम्मा	जम्मा घरधुरी
	९४०	९८६	१९२६	३१०
जातजाती	बाहुन / क्षेत्री / ठकुरी		दलित	जम्मा
घरधुरी	२५९		५१	३१०
प्रतिशत	८४		१६	१००
प्रमुख पेशा / जीविकोपार्जनको आधार	यहाँका मानिसहरूको प्रमुख पेशा परम्परागत कृषि हो भने न्यून मानिसहरू सरकारी जागीर, व्यापार तथा वैदेशिक रोजगारीमा छन् ।			
जलवायुको अवस्था	शितोष्ण र समशितोष्ण			
जलवायु परिवर्तनको प्रभाव	<ul style="list-style-type: none"> गर्मी दिन करिब ३ महिनाले बढेको र गर्मीको मात्रापनि बढेको, जाडो दिन लगभग ३ महिनाले घटेको मनसुनी वर्षाको अवधि १ महिनाले घटेको, हिउँदे वर्षा २ महिनाले घटेको रोगव्याधी, खडेरी, पहिरोको मात्रा तथा बारम्बारता बढेको पानीको मुहानको संख्या घट्दै गएको र मुहानमा पानीको मात्रा घट्दै पनि गएको कृषिवाली, पशुपंक्षी तथा मानवमा नयाँ रोगको प्रकोप बढेको 			
मुख्य जोखिम	खडेरी, बाढीपहिरो, आगोलागी, असिनापानी, भूक्षय, पशुरोग, मानवरोग, बालीरोग र मिचाहाभार			
संकटासन्न वडा	उच्च	मध्यम		न्यून
	२	१		३
संकटासन्न घरधुरी संख्या प्रतिशत	अति उच्च	उच्च	मध्यम	न्यून
	११०	१५८	४२	०
	३५.४८	५०.९६	१३.५४	०.००
योजनाको परिकल्पना	<ul style="list-style-type: none"> सिंचाइको व्यवस्था तथा खडेरीबाट बच्ने खेति लगाई यसका असरहरू कम भएको हुने, बायोइन्जिनियरीड तथा तटबन्धन लगाई बाढीपहिरो क्षति कम गराउने खानेपानीको व्यवस्था भई जन स्वास्थ्यमा सकारात्मक प्रभाव परेको हुने पानीका मूलहरूको उचित संरक्षण भएको हुने बगाएको वनक्षेत्र हराभरा हनेछ भने बाकि वन क्षेत्र वग्नबाट रोकिने उत्पादनमा वृद्धि भई प्रत्येक घरधुरीलाई खाद्यान्नको अभाव नभएको हुने सबै तत्वहरू पुगेको खाने कुराहरूको व्यवस्था हुने आगलागी नियन्त्रण भई घाँस दाउरा लगायत वन पैदावार र जैविक मलको उपलब्धतामा वृद्धि भएको हुने 			

शिरषक	विवरण
	<ul style="list-style-type: none"> प्रभावकारी अनुकूलनका कार्यहरू सञ्चालन भै मानिसहरूको दैनिक जीविकोपार्जनको अवस्था सुदृढ भएको हुने जैविक तथा दिगो भु व्यवस्थापन प्रविधीमा आधारीत कृषि व्यवसाय प्रवर्धन भएको हुने वैकल्पिक उर्जाको प्रयोग तथा दाउराको किफायति उपयोगबाट वनको संरक्षण तथा मानव स्वास्थ्यमा सुधार भएको हुने निर्बाहमुखि खेती प्रणालीबाट क्रमशः व्यवसायिक कृषि तथा स्थानीय स्तरमा स्वरोजगारीको संख्या बढि आम्दानीका श्रोत तथा आय बढेको हुने
कार्ययोजनाको प्राथमिकतामा परेका अनुकूलनका कार्यहरू	<ul style="list-style-type: none"> सिंचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत सिंचाइ पोखरी निर्माण खानेपानी निर्माण तथा मर्मत सुधारिएको चुल्हो जडान वृक्षरोपण पहिरो रोकथामका लागि तारजाली (वायोइन्जिनियरिङ्ग पद्दति) सुख्खा सहने तथा रोग/किरा प्रतिरोधी प्रजातिहरूको प्रवर्द्धन (बाली परिवर्तन) आय आर्जनका कार्यक्रम

आगामी तीन वर्षको लागि तयार गरिएको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको संक्षिप्त रूप

वडा	योजनाको क्षेत्रहरू	पहिलो वर्ष	दोश्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	जम्मा रु
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	५५४०	५८२८	५८२८	१७१९६
	जलस्रोत तथा उर्जा	७०	११०५	१०५	१२८०
	वन तथा जैविक विविधता	२०	१४०	१४०	३००
	भौतिक पूर्वाधार	१०००	१०००	१५००	३५००
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी	६००	६००	६००	१८००
	जम्मा	७२३०	८६७३	८१७३	२४०७६
२	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	२२७५	८७५०	१२७५०	२३७७५
	जलस्रोत तथा उर्जा	४७०	९४०	९४०	२३५०
	भौतिक पूर्वाधार	१५००	१५००	२०००	५०००
	वन तथा जैविक विविधता	०	१००	१००	२००
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी	४५०	५४०	७५०	१७४०
	जम्मा	४६९५	११८३०	१६५४०	३३०६५
३	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	५३००	५५२०	९७४०	२०५६०
	जलस्रोत तथा उर्जा	५०५	७०५	७४०	१९५०
	भौतिक पूर्वाधार	१००	१२०	१४०	३६०
	वन तथा जैविक विविधता	२०	४०	४०	१००
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी	३००	३६०	४२०	१०८०
	जम्मा	६२२५	६७४५	११०८०	२४०५०
वडा स्तरीय	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	५०	०	०	५०
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरण	१००	१००	२००	४००
	क्षमता अभिवृद्धि	४५५	३९०	४५५	१३००
	जम्मा	६०५	४९०	६५५	१७५०
	योजना अनुगमन, मूल्यांकन, तथा समीक्षा	१४५	१६५	२६५	५७५
	कूल जम्मा	१८९००	२७९०३	३६७१३	८३५९६

कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्ने दौरानमा बाह्य संस्थाहरूबाट प्राविधिक सहयोगको आवश्यक पर्ने भएकोले स्थानीय मानिसहरूको क्षमता विश्लेषण गरिनुको साथै सेवा प्रदायक संस्थाहरूको पहिचान तथा उनीहरूले प्रदान गर्ने सेवाको विश्लेषण गरिएको छ । यसले कुन योजनाको कार्यान्वयन गर्दा कुन संस्थाको सहयोग आवश्यक हुन्छ र कसरी लिन सकिन्छ भन्ने पुर्वतयारी गर्न सहज गराउने विश्वास गरिएको छ । यो कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि कुल ८,३५,९६,००० (अक्षरूपी आठ करोड पैतिस लाख सोह्र हजार) का योजनाहरू तयार गरिएको छ । यस मध्ये रु ५,७५,००० (अक्षरूपी पाँच लाख पचहत्तर मात्र) कार्यक्रमको दौरान योजना अनुसारको उपलब्धिहरू भए नभएको थाहा पाउन तथा केहि कमजोरी भए भविष्यमा सुधार गर्नको लागि विभिन्न चरणमा अनुगमन तथा मुल्याङ्कन कार्यक्रमहरूको लागि बजेट प्रस्ताव गरिएका छन् ।

परिच्छेद १ : स्थानीय अनुकूलन योजनाको औचित्य तथा मान्यता

१.१ औचित्य तथा मान्यता

जलवायु परिवर्तन यो शताब्दीको विश्वकै चासो र सरोकारको मुद्दाको रूपमा स्थापित भइसकेको छ । यसले सबै प्रकारका सभ्यता, मानवीय, भौतिक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक विकासमा अवरोध पुऱ्याउनुका साथै विकासका स्थापित पूर्वाधार तथा मान्यताहरूमाथि पनि चुनौतीहरू थपेको छ । यसै स्थितिलाई मनन गरी जलवायु परिवर्तनसँग जुध्न विश्व समुदाय एकाकार भई अनुकूलन तथा न्यूनीकरणका प्रयासहरू सुरु गरिएका छन् । नेपालले पनि विगत एक दशकदेखि जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका क्षेत्रमा विभिन्न पहलकदमीहरू सुरु गरी जलवायु परिवर्तन सङ्घटान समुदाय तथा घरधुरीहरूको अनुकूलन क्षमता वृद्धि गर्न मुलुकको विभिन्न भागमा विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा ल्याएको छ ।

नेपाल जलवायु परिवर्तनका दृष्टिले अति सङ्घटान मुलुकहरू मध्येमा पर्दछ । यहाँको गरिबी, सामाजिक आर्थिक ढाँचा, भौगोलिक अवस्थिति आदिका कारणले जलवायु परिवर्तनका असर र प्रभावहरू प्रत्यक्ष महसुस हुने गरी देखिएका छन् । यसै सन्दर्भमा संगठित र योजनाबद्ध रूपमा जलवायु सङ्घटानतालाई सम्बोधन गर्न संयुक्त राष्ट्रसंघीय जलवायु परिवर्तन प्रारूप महासन्धिको प्रावधान अनुसार नेपालले सन् २०१० मा आफ्नो “राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम” तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रममा प्रस्ताव गरिएका अनुकूलनका उपायहरूलाई लक्षित क्षेत्र र समुदायहरूसम्म पुऱ्याई कार्यान्वयन गर्न सन् २०११ मा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (Local Adaptation Plans for Action) तयारी सम्बन्धी स्थानीय अनुकूलन योजनाको राष्ट्रिय संरचना तयार गरी सोही अनुसार स्थानीय निकायसँगको सहकार्य तथा स्थानीय समुदायको सकृय सहभागितामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन हुन थालेका छन् । (National Adaptation Programme of Action, NAPA)

यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाले यस वडामा जलवायु परिवर्तनबाट सङ्घटान अवस्थामा रहेका टोल, वस्ती तथा समुदाय र तिनका अनुकूलन अभ्यास तथा जल्दाबल्दा समस्याहरूलाई पहिचान गरी स्थानीय समुदायले आवश्यक निर्णय गर्न सहज हुने गरी अनुकूलन कार्यहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गर्न सहजीकरण गर्ने अपेक्षा गरिएको छ । यस अनुकूलन कार्ययोजनाले जलवायु परिवर्तनको असरबाट प्रभावित विपन्न समुदाय, महिला, दलित तथा भौगोलिक विकटतामा रहेका समुदायहरूले सामना गर्नु परेका मुद्दाहरूको पहिचान तथा अनुकूलनका सम्भावित अवसरहरूको पहिचान गर्ने छ । यो कार्ययोजना नेपाल जलवायु परिवर्तन नीति २०६७ तथा राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम, स्थानीय अनुकूलन योजनाको राष्ट्रिय संरचना र अन्य वैज्ञानिक तथ्य तथा अध्ययनले गरेको मार्गनिर्देशन अनुसार तयार गरिएको छ । यस कार्ययोजनामा स्थानीय समुदायले आफ्ना आवश्यकताको सम्बोधन गर्नको लागि आफैँले निर्णय गर्न सक्ने सहज उपायको पहिचान, विश्लेषण तथा प्राथमिकीकरण गरिएको छ ।

जलवायु परिवर्तनका कारणले सबै तह र तप्काका मानिसहरूलाई असर गरेपनि यस वडाका गरिव, विपन्न, स्रोतसाधनमा कम पहुँच भएका घरघुरीहरूको साथै महिला, बालबालिका र बृद्धहरू बढी प्रभावित भएका छन् । यस वडामा खडेरी र पहिरोलाई मुख्य प्रकोपको रूपमा स्तरीकरण गरिएको छ भने वालीरोग र पशुरोग दोश्रो प्रमुख प्रकोपको रूपमा देखिएका छन् भने वन भू-क्षयले पनि उल्लेख्य असर परेको देखिएको छ । असर भएपनि पहिचान भएका प्रकोपहरूमा तुलनात्मक रूपमा आगलागी तथा मिचाहाभारको सबैभन्दा कम असर परेको देखिन्छ । जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित प्रकोपहरूले गर्दा कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, भौतिक पूर्वाधार तथा मावन वस्ती, जलस्रोत तथा ऊर्जा र जन स्वास्थ्यमा समेत असरहरू देखिएको छ । त्यसकारण यहाँको बासिन्दाहरूको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुऱ्याउने विश्वास गर्दै यस वडा (साविक खिन गाविसका वडा नं. १, २ र ३) का निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरू, सरोकारवाला, राजनीतिक दलहरू, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, महिला, दलित, शिक्षक तथा अन्य सरोकारवाला निकायको उपस्थितिमा २०७५/७/११ देखि २०७४/७/२६ गतेसम्म संचालित जलवायु परिवर्तन अभिमुखीकरण एवम स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गोष्ठीबाट यो कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको हो । यस कार्ययोजनालाई यस वडा तथा पलाँता गाउँपालिकाको विषयगत योजना बनाई नियमित योजना तर्जुमा प्रक्रिया मार्फत गाउँपालिका तथा जि.स.स. लगायत राष्ट्रिय योजनामा समेत समावेश गर्न पहल गरिनेछ ।

जलवायुजन्य प्रकोप बढ्दै गएको महशुस गरेका यस वडाका बासिन्दाले यस योजनाको कार्यन्वयनको क्रममा ३ वर्षे योजना निर्माण गरी जलवायुजन्य जोखिमको असर र प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्न यहाँका सबै वर्ग (खास गरी बढि जोखिममा रहेको समुदायहरू) को सहभागितामा अनुकूलन क्षमता वृद्धि हुने गरी योजना तयार गरिएको छ । यो योजना कार्यान्वयनको प्रत्येक चरणमा कार्यान्वयनको प्रभावकारिता बढाउनको लागि लैङ्गिक संवेदनशीलता तथा विपन्नहरूको सहभागितालाई सुनिश्चित गरिएको छ । यो कार्ययोजना कार्यान्वयनको प्रत्येक चरणमा कार्यान्वयनको प्रभावकारिता बढाउनको लागि लैङ्गिक संवेदनशीलता तथा विपन्नहरूको सहभागितालाई सुनिश्चित गरी यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

१.२ सुदृढ स्थानीय अनुकूलन योजनाको अवधारणा/मान्यता

शजलवायु परिवर्तनका कारण नेपालका खासगरी पहाडी तथा उच्च पहाडी जिल्लाहरूका साना किसानहरूलाई पर्ने असर तथा प्रभावहरू क्रमशः बढिरहेको अवस्था छ । भौगोलिक सूचनाहरूको विश्लेषण तथा यहाँका स्थानीय समुदायहरूसँग प्रत्यक्ष छलफल गर्दा पनि जलवायुका असरहरू प्रष्ट रूपमा महसुस भएका छन् । यस परिवेशमा यहाँको जलवायु परिवर्तनका कारण संकटासन्ततामा पुगेका वर्गको पहिचान गर्ने, संवेदनशीलता विश्लेषण गर्ने र प्रकोपहरूको क्षेत्र तथा प्रभावित समुदाय पहिचान गरी ती पक्षहरूलाई सम्बोधन गर्ने गरी अनुकूलन योजना तयार गर्ने मान्यता अनुरूप यो कार्ययोजना तयार भएको छ । जलवायु परिवर्तनका यस्ता असर तथा प्रभावहरू कुनै प्रशासनिक सीमामा सीमित नहुने र माथिल्लो तटीय तथा तल्लो तटीय क्षेत्रसँग प्रत्येक्ष सम्बन्ध रहने हुँदा पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले प्रशासनिक सीमामा मात्र सीमित नरही माथिल्लोतटीय तथा तल्लोतटीय जलवायुजन्य असर न्यूनीकरण गर्दै अनुकूलनका प्रभावकारी उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण

गरी वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणालीको दिगो विकास गर्न माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रका जलवायुजन्य असरहरूको अवस्था विश्लेषण गर्नुपर्ने आवश्यकता औल्याएको छ । त्यसैले वर्तमान तथा भविष्यमा आउन सक्ने जलवायुजन्य प्रकोप र यसबाट सामाजिक तथा आर्थिक पक्ष र विकासका कार्यक्रममा पर्न सक्ने चुनौतीलाई सहभागितात्मक परिदृश्य विकासको माध्यमबाट प्रभावकारी अनुकूलन उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरी वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणालीको दिगो विकासमा सुनिश्चता ल्याउन जरुरी हुन्छ । यी पक्षहरूलाई सम्बोधन गर्न पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित उपजलाधार क्षेत्रीय अवस्था विश्लेषण र सहभागितात्मक परिदृश्य विकास विधिहरूलाई स्थानीयस्तरमा अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गर्दा एकीकृत गरी अनुकूलन कार्ययोजनालाई सुदृढीकरण (Enhanced) गर्ने उद्देश्य लिएकोले यो अनुकूलन योजना तयारी गर्दा यी पक्षहरूलाई विश्लेषण गरी स्थानीयस्तरका महिला, बालबालिका तथा उपेक्षित वर्गहरूको जीवनस्तरमा जलवायुजन्य प्रकोपसँग सामना गर्न अनुकूलित तथा समानुकूलित हुन सघाउ पुऱ्याउने प्रकारका योजनाहरू तयार गरिएको छ ।

परिच्छेद २ : परिचय

२.१ कर्णाली उप-जलाधार क्षेत्रको संक्षिप्त परिचय

यो उपजलाधार क्षेत्र कालिकोट जिल्लाको उत्तर पश्चिमी भागमा रहेको छ। यस जिल्लामा रहेका क्षेत्रहरू मध्ये यो उपजलाधार क्षेत्रमा प्रचुर मात्रामा जैविक विविधता तथा वनस्पतिहरू पाइन्छ। यहाँको धेरै जसो भाग भिरालो छ। यहाँ २८ डिग्रि देखि ६० डिग्रिसम्मको भिरालोपना रहेको छ। जसको मतलब यहाँको धेरैजसो भाग जडिबुटी खेती, वन तथा वनस्पतिहरूको लागि उपयुक्त रहेको छ भने केहि भागमा गह्र सुधार गरेर खेती गर्न पनि सकिन्छ। यहाँको कुल क्षेत्रफलमध्ये करिब १.४२ प्रतिशत भाग उष्ण, २१ प्रतिशत सम शितोष्ण, ३७.६७ प्रतिशत अल्पाइन तथा बाँकी करिब ४० प्रतिशत भुभाग शितोष्ण वर्गमा पर्दछ। २०७३ मा भएको स्थानीय तहको पुर्नसंरचना अनुसार यो उपजलाधार क्षेत्रमा नरहरीनाथ गाउँपालिका, रास्कोट नगरपालिका तथा पलाता र पचालभरना गाउँपालिकाका १७ वटा वडाहरू रहेका छन्। यहाँ पचालभरना गाउँपालिकाका वडा नं १, २, ३ तथा ९ र पलाता गाउँपालिकाका वडा नं ६, ७, ८ तथा ९ रहेका छन्। त्यसैगरी रास्कोट नगरपालिकाका २, ३, ६, ७, ८ तथा ९ र नरहरीनाथ गाउँपालिकाका ३, ६ तथा ७ नम्बर वडाहरू रहेका छन्।

२.१.१ भू उपयोगिता तथा यसको परिवर्तन

भू उपयोगिताको पक्षबाट विश्लेषण गर्दा समग्रमा वन क्षेत्र सबैभन्दा बढि रहेको छ, जसले हाल ६० प्रतिशत भन्दा बढि भु भाग ओगटेको छ। त्यसै गरि कृषि जमिन २३ प्रतिशत, घाँसे मैदान ८ प्रतिशत, भाडि तथा बुट्यान क्षेत्रले ५ प्रतिशत भु भाग ओगटेको देखिन्छ। यहाँ केहि पर्ति जग्गा तथा खोलानालाले बाँकि क्षेत्र ओगटेको छ। तालिका १ मा यहाँको भू उपयोगिताको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रको भू उपयोगिताको विवरण

क्रसं	भूउपयोगका प्रकार	१९९०	२०१०	२०१६	परिवर्तन (१९९० देखि २०१० सम्म)	परिवर्तन (२०१० देखि २०१६ सम्म)	परिवर्तन (१९९० देखि २०१६ सम्म)
१	खेती गरिएको क्षेत्र	७२.९८	६५.७६	८८.५३	(७२२)	२२.७७	१५.५५
२	खाली पर्ति जमिन	०.६६	३.४२	६.०९	२.७६	२.६७	५.४३
३	वन क्षेत्र	२६७.३१	२५९.१५	२३४.९६	(८.१६)	(२४.१९)	(३२.३५)
४	घाँसे मैदान	३३.७९	४१.९	३२.७४	८.११	(९.१६)	(१.०५)
५	बुट्यान क्षेत्र	१०.७१	१४.०३	१९.४७	३.३२	५.४४	८.७६
६	नदिनाला	०.९६	०.८७	०.७६	(०.०९)	(०.११)	(०.२)
७	हिँउले ढाकेको क्षेत्र	०	१.२९	१.९१	१.२९	०.६२	१.९१
	जम्मा	३८६.४१	३८६.४२	३८४.४६	०.०१	(१.९६)	(१.९५)

विगत २६ वर्षमा उपलब्ध भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त नक्शाहरूको विश्लेषण गर्दा वन, खेतीयोग्य जमिन, घाँसे मैदान तथा बुट्यान क्षेत्र प्रमुख भूउपयोगका रूपमा रहेको देखिएको छ। यद्यपि वन क्षेत्रको क्षेत्रफल क्रमशः घटिरहेको देखिन्छ। यहाँ सन् १९९० मा ६९ प्रतिशत भूभागमा वन क्षेत्र रहेकोमा विगत २६ वर्षको अन्तरालमा घटेर ६० प्रतिशत कायम भएको छ। सन् १९९० मा करिब १९ प्रतिशत क्षेत्र ओगटेको कृषि क्षेत्र हाल २३

प्रतिशतमा विस्तार भएको छ । यसको अर्थ खाद्यान्न अभावले गर्दा कृषि क्षेत्रको विस्तार गर्दा वन क्षेत्र संकुचित भएको देखिएको छ । बुट्यान क्षेत्र पनि क्रमशः बढेको देखिएको छ जुन वन विनास भै बुट्यानमा परिणत भएको देखिन्छ । यो अवस्थाको विश्लेषण गर्दा वन क्षेत्रको संरक्षण तथा विस्तारका क्रियाकलापहरू गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ ।

२.१.२ पानीका श्रोतहरूको अवस्था

यो उपजलाधार क्षेत्र पानीको श्रोतका हिसाबले मजबुत रहेको छ । यहाँ कर्णाली नदि समेत साना ठुला गरि जम्मा २९ वटा नदि तथा खोलाहरू रहेका छन् जसको कुल लम्बाइ २०० किमी भन्दा बढि रहेको छ । यहाँ भएका पानीका प्रमुख श्रोतहरूमध्ये भूपेखोला तथा सिलाजु खोला पलाता गाउँपालिका हुँदै बग्दछन् भने विरे गाड, फाला गाड, लाफा गाड तथा घट्टे गाड पचालभरना गाउँपालिका हुँदै कर्णाली नदिमा मिसिन्छन् । त्यसैगरि गरुल गाड रास्कोट नगरपालिका तथा घट्टे गाड तथा रह गाड नरहरिनाथ गाउँपालिका हुँदै कर्णाली नदिमा मिसिन्छन् । यद्यपि सिंचाइको लागि उचित व्यवस्था गर्न नसक्दा पानी खेर गैरहेको छ भने खेतीपातीमा सिंचाइको लागि अभैसम्म पनि असुविधा भैरहेको देखिन्छ । यहाँ भएका पानीका श्रोतहरूको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

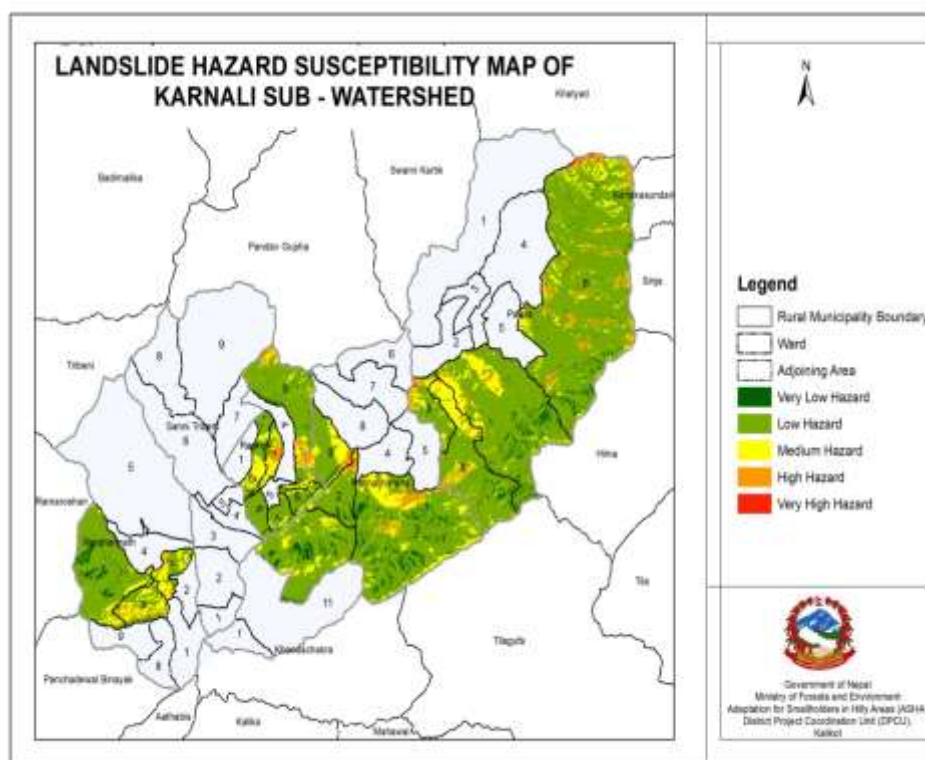
तालिका २ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रमा रहेका पानीका श्रोतहरूको विवरण

क्रम संख्या	नदि तथा खोलाको नाम	ठेगाना	लम्बाई (किमी)
१।	अउला गाड	पलाता ६	१.४३
२।	बगाने खोला	रास्कोट ७	१.९९
३।	विरे गाड	रास्कोट ८	२.७४
४।	चुर्मी खोला	रास्कोट २	५.४३
५।	दोगडा खोला	नरहरिनाथ ३	१.९०
६।	दोरी खोला	पलाता ७	०.६१
७।	गहाइछाडा खोला	नरहरिनाथ ६	२.९६
८।	गरुल गाड	पचालभरना ९	०.६७
९।	घट्टेखोला	नरहरिनाथ ३	१.४५
१०।	जफेखोला	पलाता ६	१.४२
११।	कर्णाली नदि	पचालभरना १ देखि रास्कोट २ सम्म	२०.००
१२।	लाडेखोला	रास्कोट २ देखि ६ सम्म	८.००
१३।	लाम्तीगाड	नरहरिनाथ ७	१.८२
१४।	लाफा गाड	पचालभरना ३	१७.३९
१५।	माभुगाड	पलाता ६	२.८८
१६।	नव घट्टेखोला	नरहरिनाथ ७	९.६८
१७।	फगोटी खोला	पलाता ६, ७	१३.४९
१८।	फाला गाड	पलाता ७ देखि ९	१८.७९
१९।	फु गाड	पचालभरना २, ९ तथा रास्कोट ९	१४.४०
२०।	रह गाड	पचालभरना ३, ६ तथा नरहरिनाथ ७	६.२२
२१।	रानीघाट खोला	पलाता ६	६.००
२२।	सैन्ये खोला	नरहरिनाथ ३	३.३४
२३।	राताभिर खोला	पलाता ६	३.८२

तालिका ३ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रमा रहेको पहिरोको जोखिमको विवरण

स्थानीय तह	उच्च जोखिम	मध्यम जोखिम	न्यून जोखिम
नरहरिनाथ	१.४६	२८.७६	७.३३
पचालभरना	३.७८	७६.०५	१५.३९
पलाता	९.५३	१५४.७४	२३.६८
रास्कोट	२.८२	३१.१९	७.९८
जम्मा	१७.५९	२९०.७४	५४.३८

स्रोत: ASHA २०१९

नक्सा २ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रमा पहिरोको जोखिम अवस्था

यस उपजलाधार क्षेत्रमा भएका चार वटा स्थानीय तहका १७ वटा वडाहरूको विश्लेषण गर्दा यहाँका सबै वडाहरूमा पहिरोहरू रहेको देखिएको छ । रास्कोट नगरपालिकामा पहिरोको सबै भन्दा ठुलो असर देखिएको छ । यहाँ भएका पहिरोहरूको कुल क्षेत्रफल करिब १३ हेक्टर रहेको छ भने पचालभरनामा दोश्रो ठुलो असर देखिएको छ । यहाँ विभिन्न ठाँउहरूमा गरेर करिब १० हेक्टर क्षेत्रमा पहिरोको असर रहेको छ भने सबैभन्दा कम नरहरिनाथ गाउँपालिकामा करिब ५ हेक्टर क्षेत्रमा पहिरोको असर देखिएको छ । यस उपजलाधार क्षेत्रमा भएका पहिरोहरूको विवरण तलको तालिका.....मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

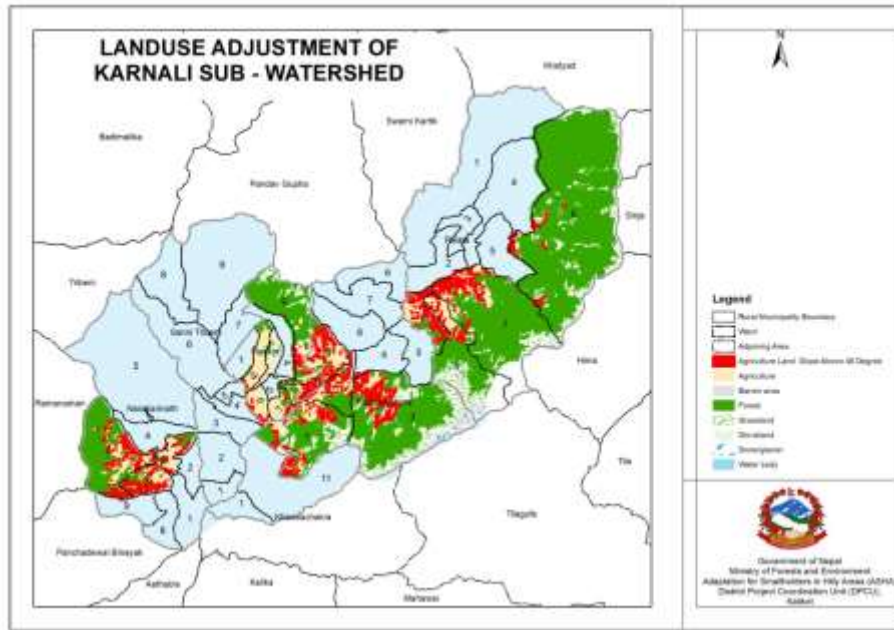
तालिका ४ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रमा भएका पहिरोहरूको विवरण

स्थानीय तह	पहिरो भएका वडाहरू	पहिरोको लम्बाई	क्षेत्रफल (हेक्टर)
नरहरिनाथ		३.१२	५.००
	३	१.२३	२.००
	६	१.८८	३.००

स्थानीय तह	पहिरो भएका वडाहरू	पहिरोको लम्बाई	क्षेत्रफल (हेक्टर)
पचालभरना		४.०८	८.००
	१	०.८२	२.००
	२	०.९३	१.००
	९	२.३३	५.००
पलाता		३.९२	१०.००
	७	०.४५	२.५०
	८	१.१९	३.५०
	९	२.२७	४.००
रास्कोट		७.७८	१३.००
	२	२.१४	४.००
	३	०.६६	१.००
	६	१.५९	२.००
	७	३.३८	६.००
जम्मा		१८.९२	३५.००

२.१.४ भूउपयोग समायोजनको अवस्था

यस उपजलाधार क्षेत्रमा करिब ५७ प्रतिशत भूभाग भूउपयोगको चौथो वर्गमा पर्दछ । यसको अर्थ यो भागमा सिमीत रुपमा गह्र सुधार गरेर सुख्खा बालीहरू मात्र खेतीपाती गर्न सकिन्छ । यस प्रकारको जमिन वन क्षेत्र, जडिबुटी खेती तथा चरिचरणको लागि उपयुक्त हुन्छ । त्यस्तै यहाँको करिब ४१ प्रतिशत जमिन भूउपयोगको तेश्रो तहमा पर्दछ जसमा उपयुक्त रुपमा गह्र सुधार गरेर खेतीपाती गर्न सकिन्छ । यस उपजलाधार क्षेत्रमा भूक्षय हुनको प्रमुख कारक तत्व भनेको भिरालो जमिनमा खेती गर्ने प्रचलन पनि देखिएको छ । खास गरि ३० डिग्री भन्दा बढि भिरालो जमिनमा खेति गर्ने प्रचलनले गर्दा यस्तो समस्याहरू देखिन्छन् । ३० डिग्री भन्दा बढि भिरालोमा खासगरि खनजोत गर्नु नपर्ने बाली जस्तै: फलफुल तथा रुख प्रजाती लगाउदा उपयुक्त हुने भएतापनि जनसंख्याको बृद्धिसंगै यस्तो जमिनमा पनि खेती गर्ने चलन छ । यदि खेती गर्नु परेपनि गह्रा सुधार गरेर मात्र गर्नुपर्ने, सकेसम्म कम जोतखन गर्नु पर्ने पक्षलाई धेरै ध्यान दिन सकेको पाइदैन जसका कारण हरेक वर्ष माथिल्लो तहमा रहेको मलिलो माटो बगेर जाने गर्दछ । पछिल्ला वर्षहरूमा भिरालो जमिनमा पनि खेतीपाती गर्ने प्रचलन बढेकोले भूक्षय तथा पहिरोको प्रकोप केहि बढेको देखिन्छ । यहाँ भएको भूउपयोग समायोजनको अवस्था तलको नक्शामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

नक्सा ३ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रको भूउपयोग समायोजनको अवस्था

भू उपयोग वर्गिकरण (Land capability classification) भनेको कुनै पनि जमिनको योग्यता तथा उपयोगको सिमा मुल्याङ्कन गर्ने विश्वव्यापी तरिका हो । यसमा कुनै पनि जमिनमा दिगो रूपमा उत्पादकत्व हास नआउने गरि त्यस जमिनलाई गर्न सकिने उपयोग जस्तै: कृषि, चरिचरण, वन जंगल तथा जडिबुटी, वन्यजन्तुको आधारमा आठ प्रकारमा विभाजन गरिएको छ । यस विभाजन प्रणालीले कुनै पनि प्रकारको जमिनमा अधिकतम रूपमा गर्न सकिने उपयोगिता निर्धारण गर्दछ ।

जमिन उपयोगको बढ्दो तिब्रता →

बढ्दो सिमा तथा प्रकोप घट्दो अनुकूलता र उपयोग गर्न सकिने सम्भावनाहरू ↓	भू उपयोग वर्गिकरण	वन्यजन्तु	वन तथा वनस्पति	चरिचरण			कृषि				
				सिमित	मध्यम	सधन	सिमित	मध्यम	सधन	अति सधन	
I											
II											
III											
IV											
V											
VI											
VII											
VIII											

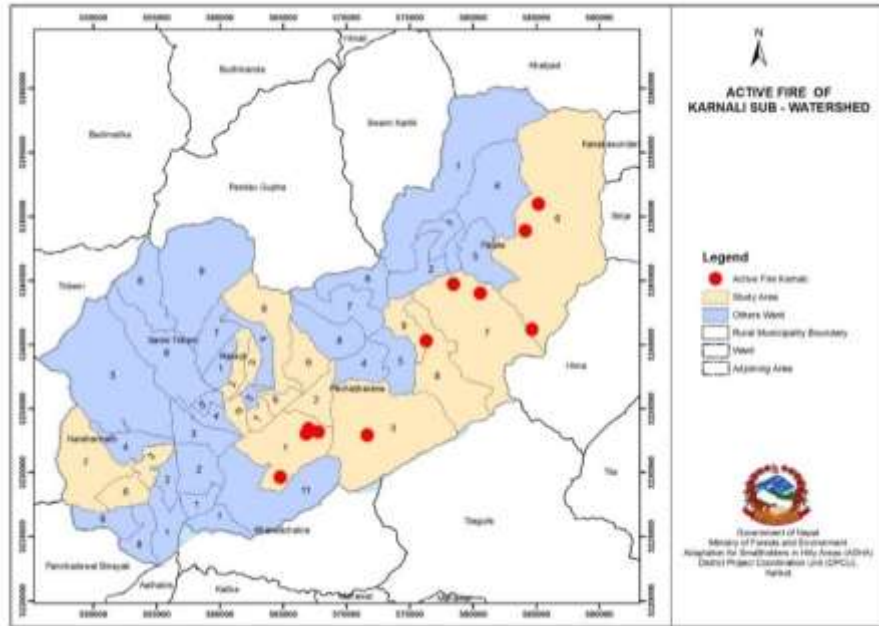
छाँयाका पारेको भागले उक्त क्षेत्रहरू कुन प्रयोजनका लागि उपयुक्त छन् भन्ने बुझिन्छ ।

चित्र १ : भूउपयोग वर्गिकरण

२.१.५ वन डढेलो

कालिकोट जिल्ला नेपालमै आगलागिको सबैभन्दा कम जोखिम भएको जिल्लाको रूपमा रहेकोले आगलागिको ठुलो समस्या भएको देखिदैन । यद्यपि पछिल्ला वर्षहरूमा यस उपजलाधार क्षेत्रमा जलवायूका प्रकोपहरू मध्ये वन डढेलो पनि एक प्रकोपको देखिएको छ । यस उपजलाधार क्षेत्रमा पर्ने करिब ५७ प्रतिशत जमिन भू उपयोग वर्गिकरण अनुसार चौथो वर्गमा पर्ने देखिन्छ (ASHA, Kalikot, २०१९) जुन खेतीको लागि भन्दा वनको रूपमा रहन उपयुक्त देखिन्छ । त्यसैगरि बाँकी ४१ प्रतिशत जमिनमा मात्र गह्रा सुधार गरि खेति गर्न सकिन्छ । यस्ता भिरालो

जमिनहरुमा गह्र सुधार नगरिकन खोरिया फडानी तथा अन्य प्रकारका खेतीहरु गर्दा त्यहाँ भएका सुख्खा वन पैदावारहरुमा आगो लगाउने हुँनाले आगलागिको सम्भावना बढि देखिन्छ । अझ भिरालो जमिनमा आगो छिटो फैलिने हुनाले पनि आगलागि बढि हुने सम्भावना देखिन्छ

नक्सा ४ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रमा भएका आगलागिका स्थानहरु

यस उपजलाधार क्षेत्रमा रहेका स्थानीय तहहरुमध्ये पचालभरना गाउँपालिकामा आगलागिको सबै भन्दा बढि प्रकोप रहेको देखिन्छ । केहि महिना अगाडि यसै उपजलाधार क्षेत्रमा पर्ने पलाता गाउँपालिकाको एउटा बस्तीमा आगलागि भएर ठुलो क्षति भएको छ । यस भएका प्रमुख आगलागिका क्षेत्रहरुको विवरण तलको नक्शामा प्रस्तुत गरिएको छ

तालिका ५ : कर्णाली उपजलाधार क्षेत्रमा रहेका आगलागिको विवरण

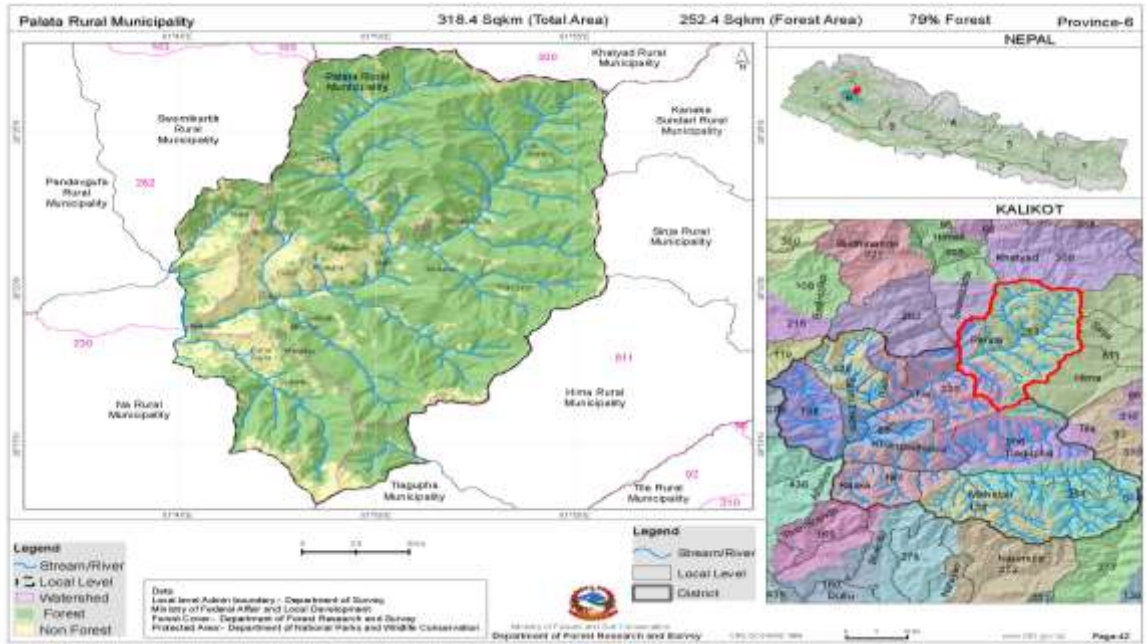
स्थानीय तह	वडा नं	आगलागिको संख्या
पचालभरना	१	४
	३	१
पलाता	६	३
	७	२
	९	१
जम्मा		११

२.२ पलाता गाउँपालिका

२०७३ सालमा भएको स्थानीय निकायहरूको पुनर्संरचना अनुसार साविकका धौलागोह, थिर्पु र खीन गाविसका सबै वडाहरू समेटेर यो पलाता गाउँपालिका बनेको छ। यस गाउँपालिकामा हाल ९ वटा वडाहरू रहेका छन्। यी ९ वटा वडाहरूको विवरण तलको तालिका बमोजिम रहेको छ।

तालिका ६ : पलाता गाउँपालिकाका वडाहरूको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	नयाँ वडा	साविक गाविस	साविक वडा	जनसंख्या	क्षेत्रफल (वर्ग किमी)
१	१	धौलागोह	६, ८, ९	२०८३	५८.३८
२	२	धौलागोह	४, ५, ७	२६६५	११.६५
३	३	धौलागोह	१, २, ३	२३६३	६.१९
४	४	खीन	४, ७, ८	११७०	३१.४२
५	५	खीन	५, ६, ९	६०८	१३.४७
६	६	खीन	१, २, ३	१९२६	१०९.१४
७	७	थिर्पु	१, ७, ८	१९०२	५२.९६
८	८	थिर्पु	५, ६, ९	१२९५	२७.०२
९	९	थिर्पु	२, ३, ४	१३७१	८.६१
जम्मा			२४	१५३८३	३१८.८४

नक्सा ५ : पलाता गाउँपालिकाको नक्सा

स्रोत: संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, २०७४ र फिल्ड सर्वेक्षण, २०७५

पलाता गाउँपालिकाको पूर्वमा जुम्ला जिल्ला, पश्चिममा पाचालभरना गाउँपालिका र बाजुरा जिल्ला पश्चिममा, उत्तरमा मुगु जिल्ला र दक्षिणमा तिलागुफा नगरपालिका र पाचालभरना गाउँपालिका रहेको छ।

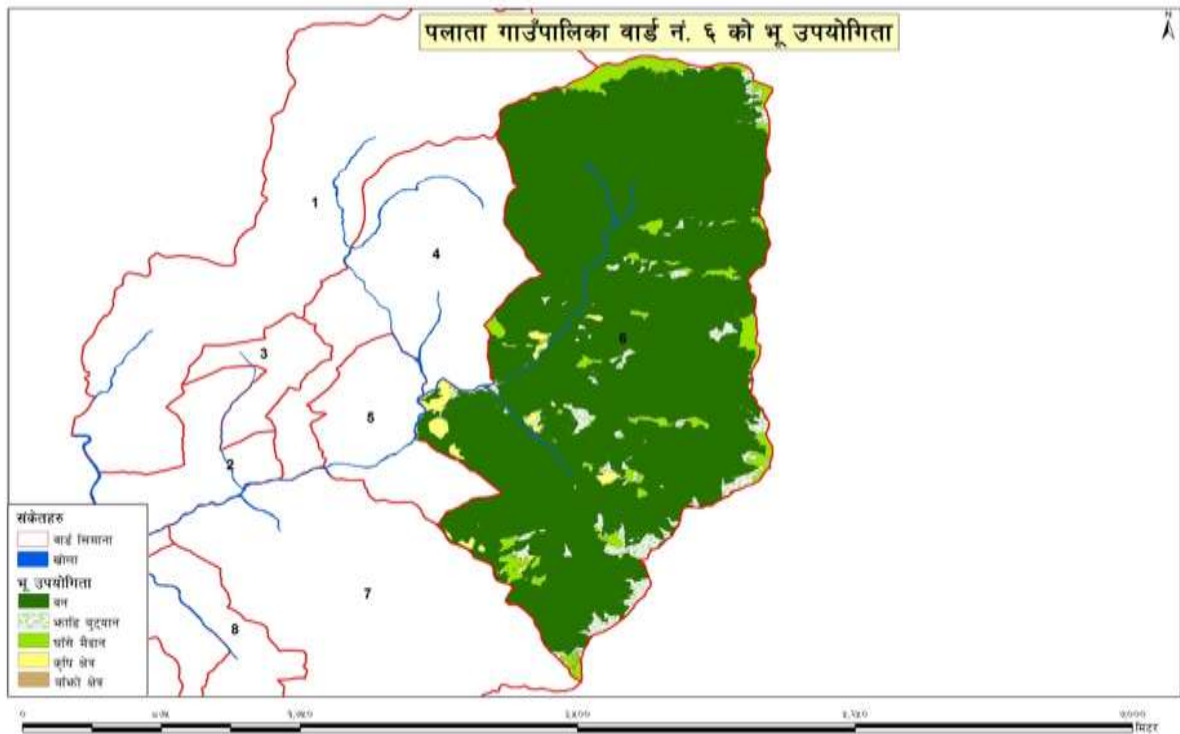
२.३ पलाता गाउँपालिका वडा नं ६ को परिचय

२.३.१ अवस्थिति तथा भूउपयोग

जिल्ला सदरमुकाम मान्माबाट सुर्खेत जाने रोडको हुल्म भएर ३ घण्टा मोटर बाटोमा थिर्पु पुगेपछि उत्तरतर्फ एक दिनको पैदल यात्रामा पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को वडा कार्यालयमा पुगिन्छ । यस वडामा ऐतिहासिक महत्वका मठमन्दिरहरू, देवल तथा अन्य सार्वजनिक सम्पत्तिहरू पनि रहेका छन् । यस वडाको पूर्वमा जुम्ला जिल्ला, पश्चिममा पलाता गाउँपालिका वडा नं. ४ र ५, उत्तरमा मुगु जिल्ला र पलाता गाउँपालिका वडा नं. १ र दक्षिण : पलाता गाउँपालिका वडा नं ७ र जुम्ला जिल्ला रहेको छ । यस वडाको जम्मा क्षेत्रफल १०९.१४ वर्ग किलोमिटर (१०९१४ हेक्टर) रहेको छ । यस वडामा अत्याधिक क्षेत्रमा वन रहेको छ । यहाँ करिब ८९ प्रतिशत भूभाग वन जंगलले ढाकेको छ भने करिब ५ प्रतिशत खेतीयोग्य जमिन रहेको छ । बाँकी क्षेत्र बुट्यान, घाँसे जमिन तथा पानीका श्रोतहरू लगायतले ढाकेको छ । यस वडाको भूउपयोगको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ७ : पलाता गाउँपालिका वडा नं ६ को भूउपयोगको विवरण

भू-उपयोगको प्रकार	क्षेत्रफल(हेक्टर)
कृषियोग्य जमिन	५२५.७२
वन क्षेत्र	९७६५.३०
घाँसे मैदान	१५४.३८
बुट्यान क्षेत्र	४६६.२७
पानीका क्षेत्र	२१०४
जम्मा क्षेत्रफल	१०९१३.७३

नक्सा ६ : पलाता गाउँपालिका वडा नं ६ को भूउपयोग नक्सा

२.३.२ सामाजिक अवस्था

यस वडामा रहेका ३१० घरधुरीमा जम्मा १९२६ जनसंख्या रहेको छ, जसमध्ये महिलाको जनसंख्या ९४० र पुरुषहरूको जनसंख्या ९८६ रहेको छ । प्राय सबै मानिस पुर्ण रुपमा कृषि पेशामा आवद्ध रहेको यस वडामा क्षेत्री, र दलित, ठकुरी र बाहुनको बसोवास रहेको छ । यहाँका मानिसहरू स्थानीय चाडपर्व दशैं, तिहार, माघेसंक्रान्ति, शिवरात्री आदि मनाउने गर्दछन् भने यहाँ लगाइने मुख्य पोशाकहरूमा दौरासुरुवाल, कोट पाइन्ट, गुनिउँ, चोलो र कुर्ता सुरुवाल मुख्य हुन् । यस वडामा वर्तमान समयमा सरकारी निकायहरूको उपस्थिती खासै देखिदैन भने वडा कार्यालयमा जम्मा १ जना सचीव रहेका छन् । हाल यो वडामा किडाक नेपाल विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिहेको छ । पछिल्लो समय पहाडि साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले यस वडाका साना किसानहरूको अनुकूलन क्षमता वढाउनको लागि अनुकूलन कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न गइरहेको छ ।

तालिका ८ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को घरधुरी विवरण तालिका ९: पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को जातजातिको विवरण

घरधुरी संख्या	जनसंख्या		
	महिला	पुरुष	जम्मा
३१०	९४०	९८६	१९२६

जातजाति	घरधुरी	प्रतिशत
दलित	५१	१६
क्षेत्री/बाहुन/ठकुरी	२५९	८४
जम्मा	३१०	१००

तालिका १० : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को बसोवास विवरण

टोल	घरधुरी			जनसंख्या			एकल महिला/ पुरुष
	दलित	क्षेत्री/बाहुन/ठकुरी	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	
१	४	११८	१२२	३८२	४०९	७९१	५
२	१६	१००	११६	३४२	३५४	६९६	१५
३	३१	४१	७२	२१६	२२३	४३९	२
जम्मा	५१	२५९	३१०	९४०	९८६	१९२६	२२

२.३.३ आर्थिक अवस्था

यस वडाका धेरै जसो मानिसहरू कृषि पेशामा लागेका छन् र जीविकोपार्जनको प्रमुख स्रोत निर्वाहमुखी खेती प्रणाली नै रहिआएको छ । प्राय सम्पूर्ण जनसंख्या कृषिमा सम्लग्न छन् । नगन्य मात्रामा भने वैदेशिक रोजगार, व्यापार तथा अन्य पेशामा संलग्न रहेका छन् । जम्मा घरधुरीका लगभग ६५ प्रतिशत घरधुरी केहि महिना मजदुरीका लागि भारत जाने गरेका छन् । धान, मकै, गहुँ र कोदो, प्रमुख खाद्यान्नवाली हुन् भने गाइ, भैंसी, भेडा र बाखा प्रमुख पशुहरू हुन् । यस वडामा स्याउ, आरु, ओखर, नास्पति, अंगुर, केरा, सुन्तला, कागती, टिमुर, डिमुर, चुत्रो र ऐसेलु फलफूल पाइन्छन ।

यो वडा कतैतिरबाट पनि सडक सञ्जालसँग जोडिएको छैन । हाल जलवायुका प्रतिकुल असरहरूले गर्दा कृषियोग्य जमिनमा उत्पादन उल्लेखनीय रुपमा घटेको छ । खडेरी यहाँको एक प्रमुख जलवायुजन्य प्रकोपको रुपमा रहेको छ, जसले गर्दा मौसमी तथा बेमौसमी कृषिवालीमा उल्लेख्य असर परेको छ ।

धेरै मानिसहरू कृषि क्षेत्रमा लागपनि सबै मानिसहरूलाई आफ्नो उत्पादनले वर्षभरी खान पुग्दैन । यहाँ आफ्नो जमिनबाट उत्पादन भएको अन्नबाट ३ महिना मात्र खान पुग्ने घरधुरी करिब ४० प्रतिशत, ३-६ महिना खान पुग्ने ४५ प्रतिशत, ६-९ महिना खान पुग्ने १७ प्रतिशत र ९-१२ महिना खान पुग्ने घरधुरी करिब ३ प्रतिशत मात्र रहेको छ । सबै खेत तथा बारीमा सिंचाईको लागि कुलो वा पोखरीको व्यवस्था नभएकोले उत्पादन कम हुने गरेको छ ।

तालिका ११ : पलाता गाउपालिका वडा नं ६ मा खाद्यान्न उपलब्धताको अवस्था

क्र.स.	घरधुरी प्रतिशत	खान पुग्ने समय	कैफियत
१	४०	३ महिना भन्दा कम	३ प्रतिशतभन्दा घरधुरीहरूलाई हाल आफ्नै उत्पादनबाट खान पुग्ने र ९७ प्रतिशत भन्दा बढी मानिसहरूलाई खाद्यान्नको लागि अन्यत्र निर्भर हुने अवस्था विद्यमान रहेको र जलवायु परिवर्तनले कृषि प्रणालीमा थप प्रतिकूल असर पार्न सक्ने हुनाले अनुकूलित हुन थप चुनौति रहेको देखिन्छ ।
२	४५	३-६ महिना	
३	१७	६-९ महिना	
४	३	९-१२ महिना	

श्रोत: फिल्ड सर्वेक्षण, २०७५

यस वडामा गाई ६२० वटा, गोरु ६५० वटा, बाखा १२४० वटा, भैसी ३०० वटा र भेडा ९३० वटा रहेका छन् ।

तालिका १२ : पलाता गाउपालिका वडा नं ६ मा पशुपंक्षीहरूको अवस्था

पशु पंक्षी	पशुपंक्षी संख्या	अहिलेका मुख्य रोगहरू
गाई	६२०	खोरेत, रागन, निमोनिया, मुखेलो, अन्य रोगहरूको समस्या
गोरु	६५०	
भैसी	३००	
बाखा	१२४०	
भेडा	९३०	

श्रोत: फिल्ड सर्वेक्षण, २०७५

तालिका १३ : पलाता गाउपालिका वडा नं ६ का मुख्य बालीहरू

१	खाद्यान्नबाली	धान, गहुँ, मकै, कोदा
२	नगदेबाली	आलु, स्याउ र सिमी, टिमुर
३	फलफूल	स्याउ, आरु, ओखर, नास्पति, अंगुर, केरा, सुन्तला, कागती, टिमुर, डिमुर, चुत्रो, ऐसेलु
४	पशुपालन	गाई, भैसी, गोरु, बाखा, भेडा र कुखुरा

पछिल्लो समय यहाँ जलवायुका असरहरूको अतिरिक्त सिंचाईको अभाव; गुणस्तरिय विउविजनको अभाव; मल, विउ, विषादीको अभाव; आधुनिक कृषिखेती सम्बन्धी तालिमको कमी; बालीमा तथा पशुमा पुरानै जातको निरन्तरता; आधुनिक विधिको अभाव; कृषि प्रसार सेवाको कमी, कृषि तथा गैरकृषि उपजहरूको बजार व्यवस्थापनको अभाव, गोठमल सुधार र जैविक विषादीको उपयोग नहुनु, कृषिमा आधारित सहकारीहरूको स्थापना र विकास हुन नसक्नु तथा प्रविधिको कमी यस वडाले भेल्लु परेका प्रमुख कृषि समस्याहरू हुन् ।

२.३.४ प्राकृतिक स्रोतको अवस्था

प्राकृतिक स्रोतहरू वनजंगल, पानी र वन्यजन्तु, जडिबुटी यस वडामा रहेका छन् । यस वडामा हाल ४ वटा सामुदायिक वनहरू रहेका छन् । सामुदायिक वनको क्षेत्रफल ७२९ हेक्टर रहेको छ भने २५६ घरधुरी यी

सामुदायिक वनमा आवद्ध भएका छन् । वनमा भालु, बाँदर, धोड, स्याल, मृग, रतुवा, थार वन्यजन्तु पाइन्छ भने डाँफे, चाखुरा, फवरास र चुफीं चराहरु पाइन्छन ।

तालिका १४ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ मा रहेका सामुदायिक वनहरुको विवरण

क्र.सं	सामुदायिक वन	साविक वडा र पलाता गाउँपालिका	क्षेत्रफल (हेक्टर)	घरधुरी
१.	मस्टादेव चौदाहारी	१	३८.४५	१०२
२.	रुमकोट	१	५७.९	४७
३.	लामाविष्णु	३	२४.१	१०७
४	दुधशिला भतेडी	६	४७६.७९	.
जम्मा			७२९	२५६

स्रोत: डिभिजन वन कार्यलय २०७५

पानीका मुहानहरु प्रशस्तै भएपनि पछिल्ला वर्षहरुमा देखिएको जलवायुका प्रतिकूल असरहरुले लामो खडेरीका कारण धेरै जसो सुक्न लागेका छन् भने बाँकी सुकिसकेका छन् । यस वडाका अधिकांश मुहानहरु सुकेका छन् जसले गर्दा खेती, खानेपानी तथा पशुपालनमा पनि प्रतिकूल असर परेको देखिन्छ । यस वडामा भएका पानीका प्रमुख श्रोतहरु तलको तालिका बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १५ : पलाता गाउँपालिका वडा नं ६ का पानीका मुहानहरु

साविक वडा	संख्या	पानीका मुहानहरु
१	३	लिगुडे खानेपानी, कोम मूल, नानिखोला
२	५	कोल्थे खोला, तितेखोली मुहान, भित्रगाड साना लोला, बसुखोला, छहड्ने खानेपानी
३	७	रावेरा खानेपानी, डिमुर खोला खानेपानी, दालुहा मुहान, जिउला, सलेडि खानेपानी, दोगाड खानेपानी, देहारकादी भाडछहडा

२.३.५ सामुदायिक विकास

यस वडामा १ वटा मा.वि र ५ वटा आधारभुत विद्यालय सञ्चालनमा रहेका छन् र यस वडामा १ वटा स्वास्थ्य चौकि रहेको छ । साविक १ र २ नम्बर वडामा विद्युत पुगेको छ भने फिल्ड सर्भेक्षण हुँदाको समयमा साविक ३ नम्बर वडामा विद्युत जडान गरिदै थियो । खाना पकाउनको लागि सबै घरधुरीहरु दाउराकै प्रयोग गर्दछन् । यस वडाका करिब ५० प्रतिशत मानिसहरु पाइपवाट वितरण गरिएको खानेपानी प्रणालीका पानी प्रयोग गर्दछन् भने बाँकी मुहान तथा प्राकृतिक धाराहरुको प्रयोग गर्दछन् । अन्य सामुदायिक विकासका अवस्था पनि कमजोर हेका छन् । सामाजिक विकासका पूर्वाधारहरुको अवस्था तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । यहाँ

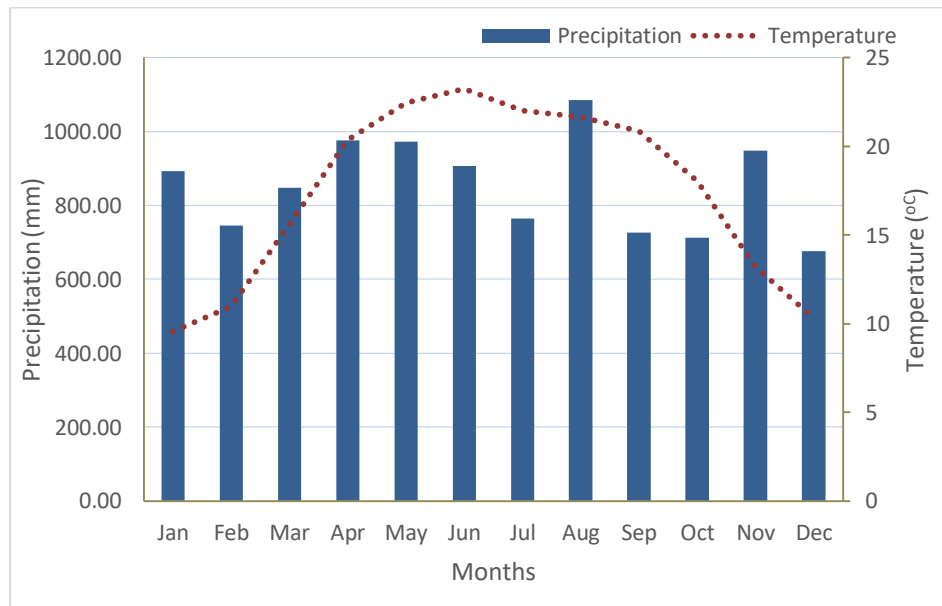
तालिका १६ : पलाता गाउँपालिका वडा नं ६ सामुदायिक विकासका पूर्वाधारहरुको अवस्था

पूर्वाधारका प्रकार	उपलब्ध पूर्वाधार	संख्या
शिक्षा	आधारभुत विद्यालय	५
	मा. वि.	१
स्वास्थ्य	हेल्थपोष्ट	१
सिँचाई	कुलो (कच्ची)	७
	धारो	८
	सिचाई कुलो	१

२.४ जलवायुको अवस्था

जलवायु परिवर्तनका दृष्टिकोणले कालिकोट जिल्ला अति प्रभावित जिल्लाको रूपमा रहेको छ । जिल्ला स्तरीय छलफल तथा स्थानिय स्तरको छलफलका सहभागीहरूले पनि यहाँ जलवायुको प्रत्यक्ष असर परेका अनुभवहरू आदान प्रदान गरेका थिए । यस वडामा पनि जलवायु परिवर्तन प्रत्यक्ष रूपमा महसुस गरेको तथा यसबाट कृषि लगायत विभिन्न क्षेत्रहरूमा पारेको प्रभावहरूको अनुभव सहितका उदाहरणहरू वडास्तरका छलफलहरूमा पनि सरोकारवालाहरूले प्रस्तुत गरेका थिए भने स्थलगत अवलोकन तथा भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट लिइएका नक्शाहरूको विश्लेषणबाट जलवायुको प्रत्यक्ष असरहरू देखिएका छन् । जस्तो कि खेतमा सिंचाइ गर्ने खोलामा पछिल्ला वर्षहरूमा पानीको मात्रा घटेको वा सुकेकोले समयमा खेती गर्न कठिन भएको तथा असिनापानी पर्ने मात्रा र खडेरीको अवस्था पनि बढेको पाइएको छ भने पानीका मुहानहरू उल्लेख्य रूपमा सुकेका छन् । स्थानीयस्तरमा भएका छलफल, सहभागितामूलक रूपमा तयार गरिएका मौसमी पात्रो तथा समयरेखाहरू मार्फत जलवायु परिवर्तन उल्लेख्य रूपमा भएको देखिएको छ ।

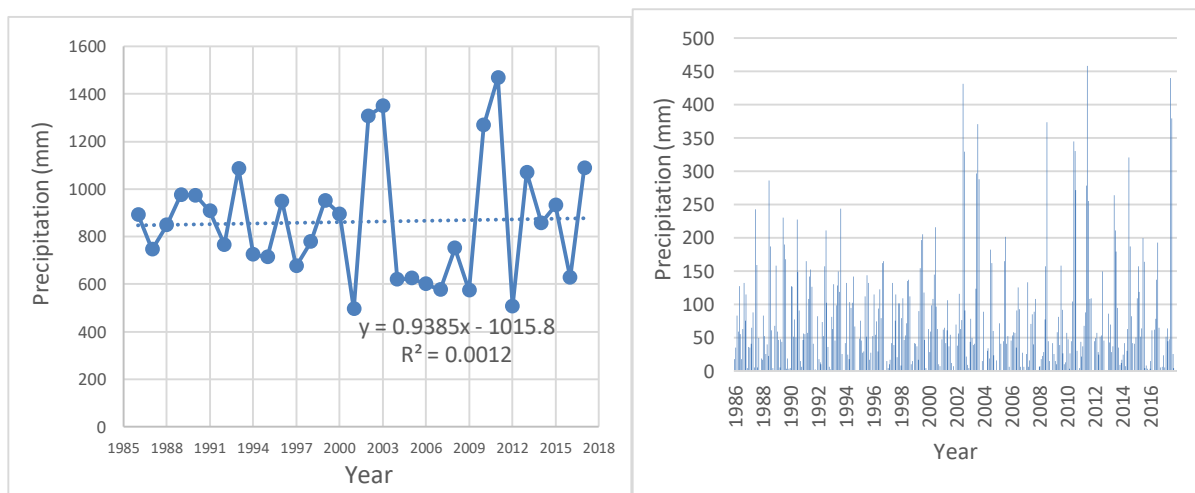
यहाँको मात्र मौसमको तथ्यांक लिने स्टेसन नभएको तथा कालिकोट जिल्लामा रहेका ३ वटा स्टेसनहरू पनि पानी / वर्षाको आयतनमात्र मापन गर्ने भएका कारण यस गाउँपालिका (स्थानिय अनुकूलन योजना तयार गरिएको क्षेत्र) बाट नजिकैका स्टेसन (रासकोट र थिपु) को सन् १९८६ देखि २०१७ सम्मको वर्षाको तथ्याङ्क विश्लेषणको औषतलाई लिइएको छ भने तापक्रमको तथ्याङ्क Climate-data.org मा उपलब्ध मान्मको तथ्याङ्क प्रयोग गरिएको छ । यस भेगमा सामान्यतया वर्ष भरि नै वर्षा हुने गरेको देखिन्छ, जहाँ हिउँ र पानीको रूपमा हुने वर्षाको मात्रामा खासै भिन्नता देखिँदैन । यसैगरी तापक्रम मे-जून मा वर्षभरीकै उच्च हुने गरेको छ जसले गर्दा खडेरी, डढेलो जस्ता प्राकृतिक प्रकोपहरूको जोखिम बढाउने देखिन्छ । यसैगरी विगत ३२ वर्षको वर्षाको तथ्यांकलाई हेर्दा

चित्र २ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को विगत ३० वर्षको जलवायु प्रवृत्ति

औसत रूपमा वार्षिक ८६३ मिलिमिटर पानी पर्ने गरेको पाइन्छ ।

यस क्षेत्रको विगत ३० वर्षको वर्षाको अवस्थालाई अध्ययन गर्दा यस क्षेत्रमा वर्षाको मात्रामा धेरै फरक परेको देखिँदैन तथापि वर्षाको मात्रा सामान्य रूपमा बढेको देखिँन्छ । एकाइसौं शताब्दिको सुरुवाती वर्षहरूमा वर्षाको मात्रामा खासै उतारचढाव नलेखियता पनि पछिल्ला वर्षहरूमा धेरै उतारचढाव देखिँन्छ । यसैगरी सन् २००८ पछि वर्षाको प्रवृत्तिमा निकै परिवर्तन भएको देखिँन्छ । पछिल्ला वर्षहरूमा पानी पर्ने मात्रामा वृद्धि भएतापनि एकै

चित्र ३ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ विगत ३० वर्षको वर्षाको प्रवृत्ति

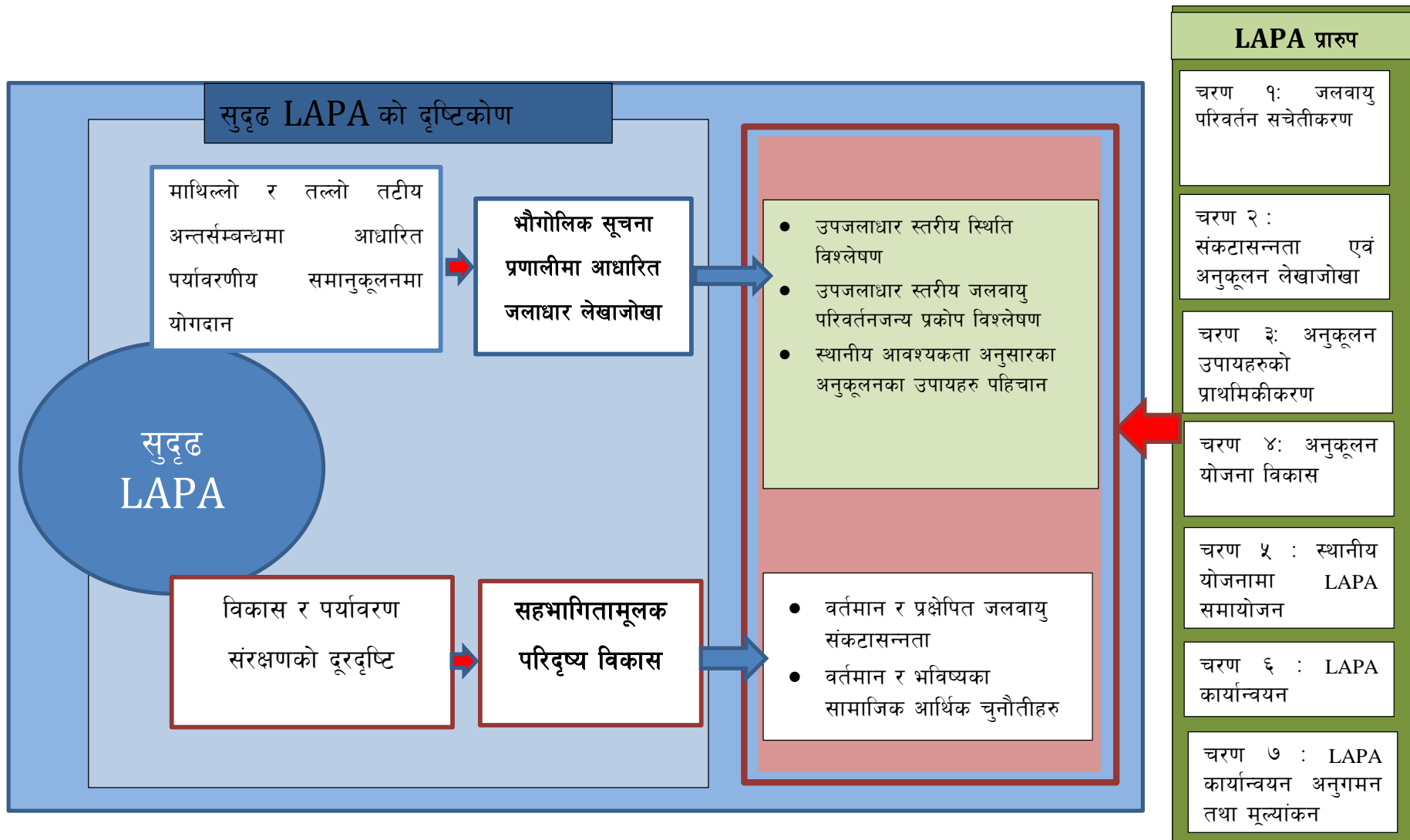
महिनामा धेरैमात्रामा पानी पर्ने र लामो समय न्युन वर्षाहुने प्रवृत्ति देखिँन्छ । वडा तथा टोलस्तरमा भएका सचेतना अभिवृद्धि तथा योजना तर्जुमा कार्यक्रमहरूका सहभागिहरूले पनि खंडेरीका दिनहरू बढ्दै गएको तथा तापक्रम बढेको, पानी पर्ने समयमा उल्लेखनिय परिवर्तन भएको, पानी पर्ने प्रवृत्ति पहिले भन्दा फरक भएको कुरा समयरेखा मार्फत व्यक्त गरेकोले वैज्ञानिक तथा सहभागितामुलक दुबै विधिबाट विश्लेषण गर्दा पनि जलवायू परिवर्तन क्रमशः भैरहेको देखिएको छ ।

परिच्छेद ३ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना सुदृढीकरणका प्रयास तथा प्रकृयाहरू

हालसम्म नेपालमा स्थानीय निकायले तयार गरेका तथा कार्यान्वयन गर्ने स्थानीय अनुकूलन योजनाहरू स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना र जलवायु अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयन पुस्तिकाले निर्दिष्ट गरेका प्रक्रिया, विधि र औजारका आधारमा तयार पारिएका छन् । पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले पनि यहि विधि र औजारहरू प्रयोग गर्दै र अन्य वैज्ञानिक तथ्यलाई पनि आधार बनाई स्थानीय निकायलाई अनुकूलन योजना तयार गर्न प्राविधिक सहजीकरण गरेको छ । वैज्ञानिक तथ्यहरूलाई अध्ययन गर्ने क्रममा उपजलाधार क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तनबाट परेका असरहरूको अध्ययन गरी भौगोलिक सूचना प्रणालीको माध्यमबाट प्राप्त सूचनाहरूलाई विश्लेषण गरेर आएका नतीजाहरूलाई सहभागितात्मक परिदृश्य विकासको अवधारणामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका चरण एकदेखि चरण चारमा एकीकृत रूपमा प्रयोग गर्दै यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको हो । भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट लिइएको विगत ३० वर्षभन्दा बढिको भूउपयोग परिवर्तन, बाढीपहिरो, वन डँढेलो, भूक्षय लगायतका आँकडाहरूको विश्लेषणले यस वडाको कुनकुन क्षेत्रमा के-कस्तो प्रभाव तथा जोखिम बढाएको छ भन्ने कुरामा समुदायको जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्न थप मद्दत गरेको छ । समुदायले सहभागितात्मक तरिकाबाट विभिन्न विधि र औजारहरू प्रयोग गरी उपलब्ध सूचनाहरूको विश्लेषणबाट आएका नतीजाहरूलाई उपजलाधार क्षेत्रमा गरिएको वैज्ञानिक अध्ययनले थप पुष्टी गरेको छ ।

यसरी मिश्रित प्रक्रिया अपनाउँदा जलवायु सङ्कटासन्नता विश्लेषणमा ऊर्ध्वगामी (सहभागितात्मक) र अधोगामी (वैज्ञानिक तथ्य) का दुवै सिद्धान्तले जलवायु जोखिमको वास्तविक अवस्थाको चित्रण गर्दै जोखिम विशेषलाई सम्बोधन गर्ने अनुकूलन योजना तयारी गर्न सहयोग गरेको छ । यसरी स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना सुदृढीकरणका लागि दुईवटा नयाँ अवधारणाहरू अघि सारिएको छ: पहिलो भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित उपजलाधार क्षेत्रस्तरिय जलवायु प्रभाव तथा जोखिमको अवस्थ विश्लेषण र दोश्रो जलवायु अनुकूलन योजनाका लागि सहभागितात्मक परिदृश्य विकास सम्बन्धी अवधारणा ।

दुवै अवधारणाहरूले एकीकृत रूपमा वर्तमान अवस्था र भविष्यमा पनि आउन सक्ने जलवायु विषमता लगायत जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल असरहरूको सहभागितात्मक तरिकाले विभिन्न परिदृश्यहरूको बारेमा परिकल्पना गर्दै उपजलाधारक्षेत्रको माथिल्लो तटीय र तल्लो तटीय क्षेत्रमा पर्न सक्ने जलवायुजन्य प्रकोपको पहिचान, नक्शाकन तथा अन्तरसम्बन्ध र लेखाजोखा गर्न सहज गर्छन् । यसैगरी यस अवधारणाको महत्वपूर्ण पक्ष भनेको जल, जमिन, जङ्गल, जनता र जीवजन्तुबीचको अन्तरसम्बन्ध सन्तुलित राख्न र प्राकृतिक स्रोतहरूको बुद्धिमत्तापूर्ण उपयोग गर्दै सरोकारवालाहरूको सहभागितामा विद्यमान जोखिमका सवदेनशीलता र भविष्यमा हुन सक्ने जोखिम/खतरालाई विचार गरेर अनुकूलनका नीतिगत उपायहरूको पहिचान तथा छनौट गरी एकीकृत रणनीतिको रूपमा विकासबाट जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउनु, उपजलाधार स्रोतहरूको योजनाबद्ध संरक्षण र दिगो विकासमा टेवा पुरयाउनु हो (ASHA, २०१६) । यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्न प्रयोग गरिएको विधिको संक्षिप्त रूप तलको चित्रमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

चित्र ४ : सुदृढ लापा तयारी प्रारूप

श्रोत: ASHA enhanced Manual 2016

LAPA Framework ले तय गरेका ७ वटा चरणहरू नै यस वडाको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको प्रक्रियामा कार्यान्वयन गरिएको छ । पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले माथिल्लो तटीय तथा तल्लो तटीय क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तनका कारणले देखिएका प्रकोपहरूको पहिचान तथा संबोधन गरी पर्यावरणीय समानुकूलनमा योगदान गर्नका लागि भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित उपजलाधार क्षेत्र अवधारणा तथा प्रकोपहरूको दीर्घकालीन व्यवस्थापनका लागि सहभागितामूलक परिदृष्य विकासको अवधारणाको विकास गरी स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका चरणहरूमा एकीकृत गरी कार्यान्वयन गरेको छ जुन कुरा चित्रमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.१ स्थानीय अनुकूलन योजना तयारीका चरणहरू

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना राष्ट्रिय संरचनाले तय गरेका प्रक्रिया तथा चरणहरूको आधारमा र अन्य वैज्ञानिक तथ्यलाई पनि आधार बनाएर स्थानीयस्तरमा सहभागितामूलक विधिहरूको प्रयोग गर्दै प्राप्त नतीजाहरूमा आधारिता रही यो योजना तर्जुमा गरिएको छ । यो योजना तयार गर्दा विभिन्न चरणमा अपनाइएका विधिहरू तल उल्लेख गरिएको छ ।

३.१.१ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि

यस वडाको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको तयारीको प्रक्रियामा स्थानीय अनुकूलन आयोजना राष्ट्रिय संरचनाले तय गरेका प्रक्रिया अनुसार जिल्ला तह देखी समुदाय स्तर सम्म विश्वव्यापी रूपमा भई रहेको जलवायु परिवर्तनको कारण र यसबाट परेको वा पर्न सक्ने असर प्रभाव तथा अनुकूलनको आवश्यकता सन्दर्भमा अभिमुखीकरण गरिएको थियो । यो अवस्थामा यस जलाधार क्षेत्रका वडाहरू बिचमा अन्तर तटिय सम्बन्धको लेखाजोखा गरेर प्रकोपका असरहरू, अनुकूलनका उपायहरू, प्राकृतिक श्रोतको उपलब्धता तथा बाँडफाँडका बारेमा छलफल गरि योजना तर्जुमा गरिएको छ । यो कार्ययोजना तयारीको प्रक्रियामा जलवायु परिवर्तनबाट परेका असरहरूको अध्ययन, भौगोलिक सुचना प्रणालीको माध्यमबाट प्राप्त सुचनाहरूलाई विश्लेषण गरेर आएका नतिजाहरूलाई सहभागितात्मक परिदृष्य विकासको अवधारणामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका चरण १ देखि ४ मा एकीकृत प्रयोग गरिएको छ । भौगोलिक सुचना प्रणालीबाट लिईएको विगत ३० वर्ष भन्दा बढिका आँकडाहरूको विश्लेषणले यस वडाको कुनकुन क्षेत्रमा के कस्तो प्रभाव तथा जोखिम बढाएको छ भन्ने कुराले समुदायलाई जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सचेतना अभिवृद्धि गर्न थप मद्दत गरेको छ ।

जलवायु परिवर्तन तथा यसका असरहरूबारे स्थानीय स्तरमा जानकारी हुनु अति नै आवश्यक भएपनि यहाँका मानिसहरूमा यस अघि त्यस्ता सचेतना कार्यक्रमहरू पर्याप्त मात्रामा नभए पनि यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका क्रममा यस वडामा जलवायु परिवर्तनबारे केहि मानिसहरूमा थोरबहुत जानकारी रहेको पाइएको छ । यद्यपि यो योजना तर्जुमा कार्यमा अधिकांश सहभागिहरूले यसका कारणहरू तथा बँच्ने उपायहरूबारे अति कम सुचनाहरू पाएको देखिएको छ । यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रक्रियामा जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रमबाट वडास्तरीय सचेतना तथा योजना तर्जुमा र अन्त्यमा सञ्चालन भएको प्रकोपहरूको विश्लेषण तथा हरेक वडाहरूबाट आएका अनुकूलन योजनाहरूको छलफल तथा अनुमोदनको

प्रक्रियामा जलवायु परिवर्तनका असर तथा प्रभावहरू, यसबाट बँच्नको लागि आवश्यक योजना तथा सजगताहरूको बारेमा विस्तृतमा जानकारी भएको छ । जसले गर्दा आगामी दिनहरूमा अनुकूलनका लागि स्थानीयस्तरमा पनि प्रभावकारी रूपमा आवश्यक क्रियाकलापहरू सञ्चालन हुनसक्ने अवस्थाको सिर्जना भएको छ ।

यस वडाको अनुकूलन योजना तयारीको गर्दा हालको वडा स्तरीय सचेतना अभिवृद्धि तथा योजना तर्जुमा गोष्ठी, साविक वडा स्तरीय सचेतना तथा योजना तर्जुमा गोष्ठी तथा हालको वडा स्तरीय योजना तयारी गोष्ठीमा कुल २३१ पुरुष तथा ३६ महिला गरी जम्मा २६७ जनाको सहभागीता रहेको थियो । यो उपस्थितिमा १८ जना दलित र २४९ जना बाहुन/क्षेत्री/ठकुरी रहेका थिए । सहभागीहरूको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १७ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को स्थानिय अनुकूलन योजना तर्जुमाको क्रममा संलग्न सहभागीहरू

योजना तर्जुमा स्थान	साविक वडा	पुरुष	महिला	जम्मा	दलित	बा.क्षे.ठ.
वडा स्तरीय योजना तयारी गोष्ठी		३०	७	३७	२	३५
वडा स्तरीय सचेतना तथा योजना तर्जुमा गोष्ठी		६८	१६	८४	२	८२
साविक वडा स्तरीय सचेतना तथा योजना तर्जुमा गोष्ठी	१	५०	०	५०	२	४८
	२	४७	९	५६	२	५४
	३	३६	४	४०	१०	३०
जम्मा		२३१	३६	२६७	१८	२४९

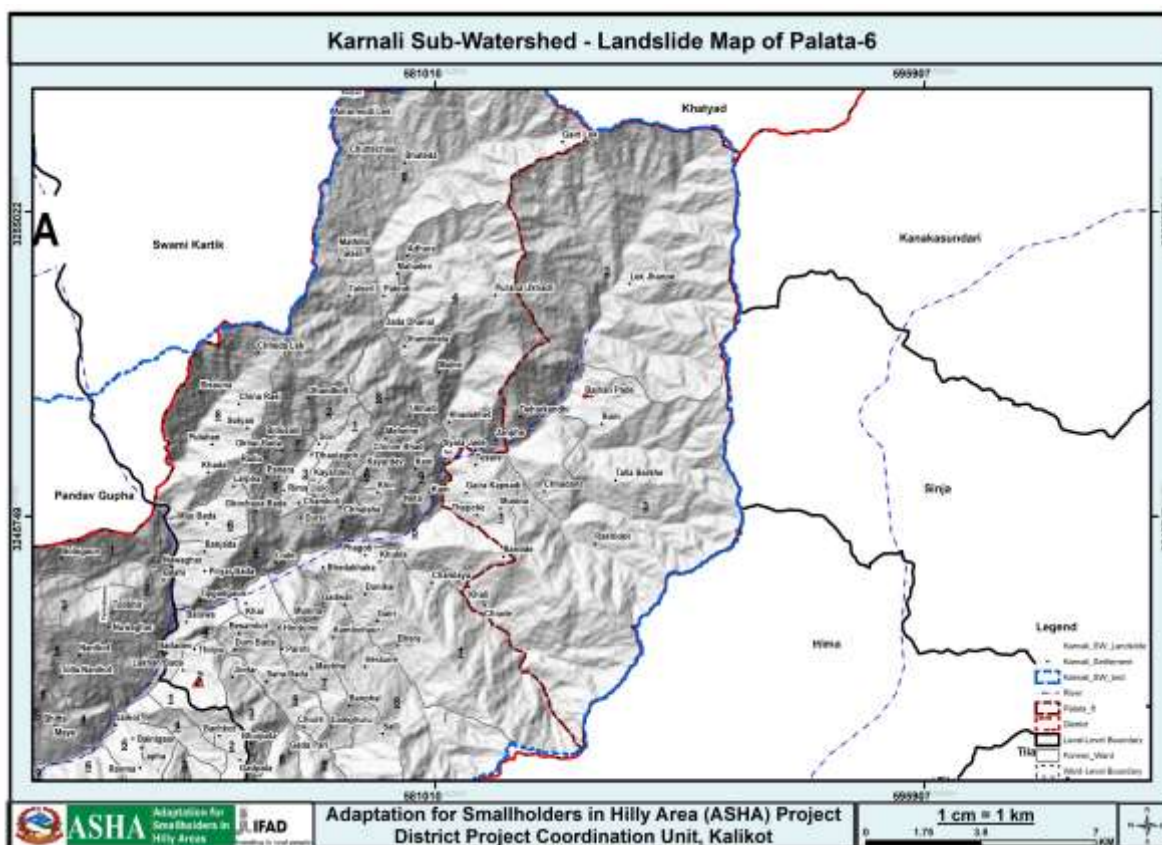
३.१.२ जलवायु संकटासन्नता लेखाजोखा तथा अनुकूलन योजना तर्जुमा

यो योजना तयार गर्दा सङ्घटासन्नता तथा अनुकूलन क्षमता लेखाजोखाका लागि जलवायुका प्रकोपहरूबाट सङ्घटासन्न वडा र वडाभित्रका सङ्घटासन्न समुदाय, घरघुरी र व्यक्ति पहिचान गर्न, जलवायु परिवर्तनका प्रमुख असर तथा क्षेत्रहरूको विश्लेषण गर्न भौगोलिक सुचना प्रणाली तथा सहभागितामूलक परिदृष्य विकासको समेत प्रयोग गरी सहभागितामूलक विधिहरू प्रयोग गरिएको छ । यो प्रक्रिया मार्फत वर्तमान तथा भावी जलवायु सङ्घटासन्नतालाई न्यूनीकरण गर्न सहयोग पुग्ने खालका अनुकूलनका अभ्यास तथा अनुकूलन क्रियाकलापहरू र स्रोतको पहिचान गर्न एवं तिनको प्रभावकारी ढङ्गले परिचालन गर्न सहज बनाउनको लागि तल उल्लेखित प्रक्रियाहरू पुरा गरी यो योजना तयार गरिएको छ ।

यस वडा नम्बर ६ (साविक खीन गाविसका १, २ र ३ नं. वडा) को दक्षिण पूर्वी भागमा रहेका सानाबाडा, लोडे, दुर्सी लगाएतका गाउँबाहेक अन्यत्र वन रहेको छ । यस वनमा यार्चागम्वा, सतुवा, कुट्की, वायाजडी, अतिस, गदान्नु, भत्ले, निर्विसी, पाँचऔँले, सोतोचिनी, वुनचोते, चिराइतो, सिल्पाडी, सिलाजु, घच्या च्याउ, रातो च्याउ, सजायोसो, वन लसुन, भ्याउ, दालचिनी, टिमुर, भाकमिलो, लौठसल्लाजस्ता बहुमुल्य जडिबुटीहरू रहेका छन् । पछिल्ला वर्षहरूमा वस्तीको वरिपरि रहेको वन क्षेत्रको विनास भएको देखिएको छ । वनको क्षतिको अवस्था विश्लेषण गर्दा वस्तीको वरिपरी रहेको निजी जग्गा तथा वनको सिमाना जोडिएको ठाँउमा वनको विनास बढी भएको देखिन्छ । समुदायस्तरका छलफल गर्दा यसरी वन विनास हुनुका कारणहरू प्रमुख रूपमा आगलागी, जनसंख्याको वृद्धि, जलवायुका असर, घाँस दाउराको बढ्दो माग, अतिक्रमण आदि हुन् । बाक्लो वस्ती तथा

खेतवारीसँग सिमाना जोडिएको ठाँउहरूमा वनको बढि नोक्सान भएको देखिएको छ । तलको नक्शामा वनको अवस्था तथा विनास भएका क्षेत्रहरूको अवस्था प्रस्तुत गरिएको छ ।

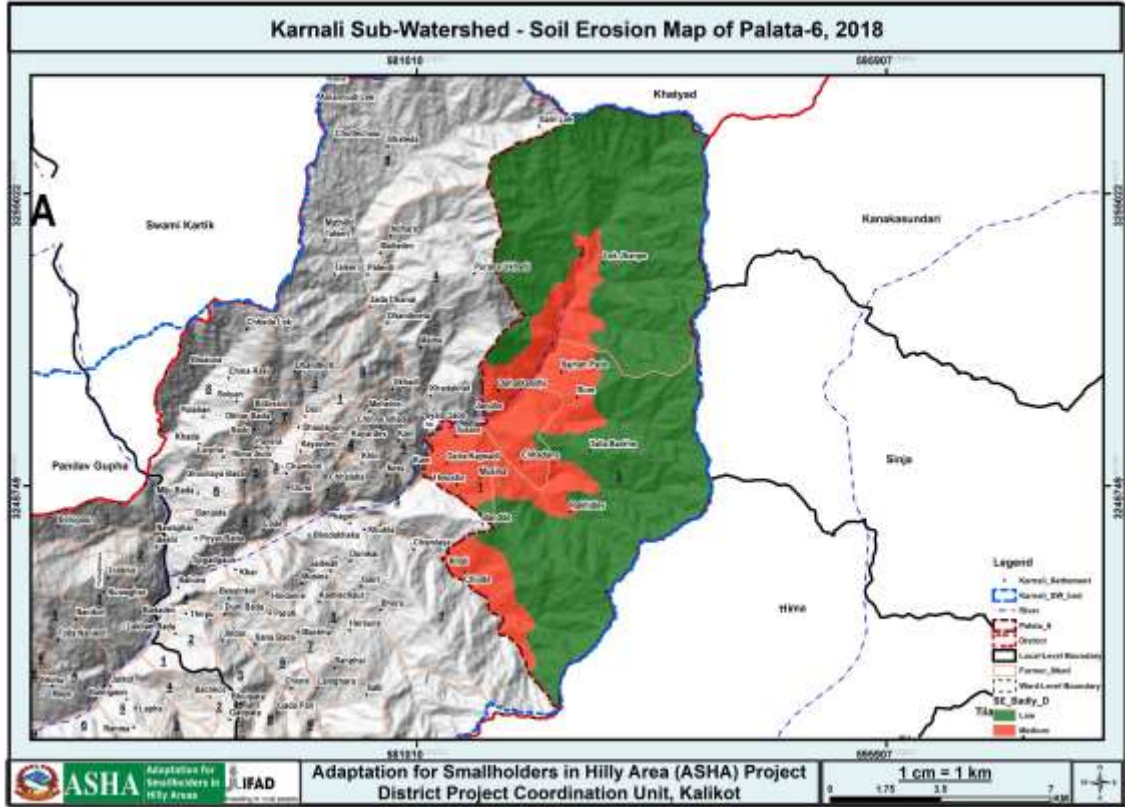
भौगोलिक नक्शाको अध्ययन गर्दा यस वडाको साविक वडा नं ३ मा एउटा ठूलो पहिरो देखिन्छ । तर स्थलगत भ्रमण गर्दा र स्थानीय छलफलहरूबाट दियारकाँधे, रेउका, खोर्ले र गाडकम स्थानमा पनि पहिराहरु देखिन्छन् । यस वडामा पहिरोले प्रकोप कृषिभुमी, वस्ती तथा भौतिक पूर्वाधारमा असर पुऱ्याएको छ ।स्तरमा भएका छलफलहरूमा यहाँका प्राय सबै वडाहरूमा पछिल्ला वर्षहरूमा कुनै न कुनै प्रकारको पहिरोको जोखिम देखिएकोले

नक्सा ७ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को पहिरोहरूको नक्शा

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको प्रक्रियामा पहिरो रोकथामका लागि रकम विनियोजन गरिएको छ ।

साधारणतया भू-क्षय एक प्रकारको संबेदनशिल प्रकोप हो र यो वडामा यो ठुलो चुनौतीको रूपमा देखिएको छ । यस वडामा वन क्षेत्र भएको ठाउँमा भूक्षयको खासै प्रभाव देखिदैन तर वस्ती र खेतीयोग्य जमिन भएको ठाउँमा भूक्षय एक प्रमुख प्रकोपको रूपमा देखिएको छ । साविक खीन गाविसको वडाहरूमध्ये वडा नं. ३ को प्राय सम्पूर्ण भागमा प्रति वर्ष २.२४ टन प्रति हेक्टर भन्दा कम भू-क्षय हुने गरेको देखिन्छ । साविक वडा नं १ सबै भाग मध्यम खाले भू-क्षय भएको छ । साविक वडा नं. २ को उत्तरी तथा पूर्वी भाग न्युन तथा दक्षिणी तथा पश्चिमी भागमा मध्यम भू-क्षय हुने गरेको छ । यस वडामा रहेको भू-क्षयको अवस्था नक्शामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

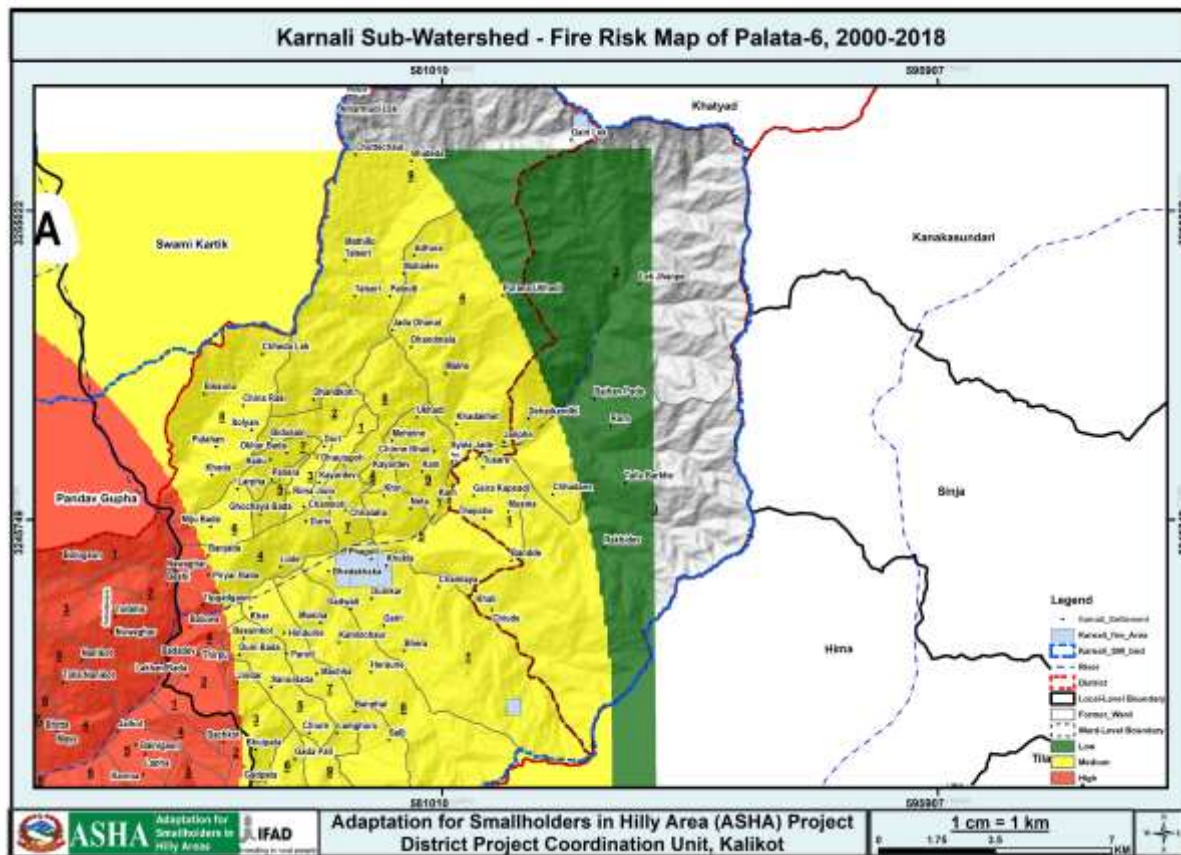

नक्सा ८ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को भुक्षयको अवस्था

त्यस्तै यस वडामा भूउपयोगको वर्गिकरण अनुसार भूमिको प्रयोग गर्न सकिरहेको अवस्था देखिदैन जसको मुल कारण यहाँका प्रायः सबै मानिसहरू पराम्परागत निर्बाहमुखी कृषि प्रणालीमा आश्रित रहनु हो । ३० देखि ६० डिग्री भिरालो जमिन खनजोत गरेर गर्ने कृषि प्रणालीको लागि उपयुक्त नभएपनि यहाँका साविकका प्राय सबै वडाहरूमा यस्तो भिरालो जमिनमा पनि खेती गर्ने प्रचलन रहेको देखिन्छ । जसका कारण भू-क्षय, पहिरो आदि जस्ता प्रकोपहरूको असर भन बढ्ने देखिन्छ ।

लामो समयदेखि रहेको यस वडाको सबैभन्दा ठूलो प्रकोप खडेरी हो । यस वडाको प्राय सबै साविक वडाहरूमा खडेरीको अति नै ठूलो असर रहेको छ । खडेरीका कारण पानीको मुहानहरू सुक्ने, पानी कम हुने जसले गर्दा बाली उत्पादनमा कमी र रोगव्याधीको प्रकोप खडेरीसँगै बढेको देखिन्छ । स्थलगत छलफलहरूका आधारमा यस वडाको सबै टोलहरूमा खडेरीका कारण हिउदेबाली पानी पर्ने आसामा लगाउने गरे पनि उत्पादन अति नै कम हुने गरेको देखिन्छ । यस वडाका अधिकांश खेतीयोग्य जमिन पानीको अभावको कारण हिउदको समयमा बाभो नै रहेको देखिन्छ ।

भौगोलिक सुचना प्रणालीबाट प्राप्त नक्शाहरूको आधारमा हेर्दा साविक खीन गाविसको साविक वडा नं. १ को पुरै

नक्सा ९ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ को आगलागीको अवस्था

भाग, साविक वडा नं ३ पूर्वतर्फको भाग, साविक १ नं को दक्षिणपश्चिमी थोरै भाग आगलागी मध्यम जोखिम देखिन्छ भने साविक २ र ३ नं. को मध्य भाग आगोलागीको न्युन जोखिम रहेको छ । स्थानीय स्तरमा भएका छलफलहरूका आधारमा यस वडामा आगोलागीको असर वन, बसोवास तथा मानवमा परेको छ ।

३.१.२.१ मौसमी पात्रो

स्थानीयस्तरमा जलवायु परिवर्तनले पारेको असर यकीन गर्न यो विधि प्रयोग गरिएको छ । यस विधिको प्रयोगमा योजना तर्जुमा गोष्ठीमा उपस्थित समुदायका ज्येष्ठ नागरिक, बुद्धिजीवीहरूको भूमिका उल्लेख्य रहेको थियो । यसका साथसाथै स्थानीय किसानहरूलाई जलवायु परिवर्तनसँग अनुकूलन हुने गरी कृषि प्रणालीमा गरिएका फरकपनको बारेमा समेत जानकारी गराइएको थियो । यस वडाका विभिन्न ठाँउहरूमा गरिएको छलफल अनुसार पछिल्लो ३०-४० वर्षको अन्तरालमा मौसममा देखिएका परिवर्तन तथा बालीक्रमा निम्नानुसार फरक देखिएको छ ।

तालिका १८ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को सहभागितामूलक मौसमी पात्रो

सम्मुखताको क्षेत्र	सूचकहरू	समय	बैशाख	जेष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	असोज	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन (घटबढ)	
वर्षा तथा यसको स्वरूप	मनसुन वर्षा	पहिले													एक महिनाले कम	
		अहिले														
	हिउँदे वर्षा	पहिले														२ महिनाले घटेको
		अहिले														
	हिमपात	पहिले														२ महिना कम पर्न थालेको
		अहिले														
	तुषारो	पहिले														तुषारो पर्न छाड्यो
		अहिले														
तापक्रम	गर्मीका दिनहरू	पहिले													गर्मीका दिनहरू ३ महिनाले बढेको	
		अहिले														
	जाडोका दिनहरू	पहिले													जाडो हुने समय लगभग ३ महिनाले घटेको	
		अहिले														
विरुवाको व्यवहार	पैयुँ फूल	पहिले													१ महिना अघि फूल लाग्ने थालेको	
		अहिले														
धान रोप्ने समय	धान रोप्ने	पहिले													धान १ महिना अगाडी नै पाक्न थालेको	
		अहिले														
बाली पाक्ने समय	धान पाक्ने	पहिले													एक महिना अघि सरेको	
		अहिले														
पानीको मुल फुट्ने	मुल फुट्ने	पहिले													पानीका मुहानहरू १ महिना पछाडी फुट्न थालेका	
		अहिले														

३.१.२.२ ऐतिहासिक समय रेखा

यस क्षेत्रभित्र विगत २००९ सालदेखि हालसम्म भएको जलवायुजन्य प्रकोप लगायत प्राकृतिक प्रकोपहरूको निरन्तरता तथा उक्त प्रकोपहरूसँग अनुकूलित हुन गरिएका प्रयासहरूको लेखाजोखा र विश्लेषण गरी भविष्यमा दोहोरिन सक्ने अथवा जोखिमको रूपमा पटक-पटक आउन सक्ने सम्भावना भएका प्रकोपहरूको आँकलन गरिएको छ । ऐतिहासिक समय रेखा विश्लेषण गर्दा खडेरी, पहिरो, बाली तथा पशुरोग, भू-क्षय, आगलागी र मिचाहाभारका कारण समुदायको जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष असर गरेको पाइएको छ । जलवायुजन्य प्रकोपको कारणले मानिस, कृषिबाली र पशुपंक्षीहरूमा विभिन्न रोगहरूको प्रकोप बढ्नुको साथै खडेरीले यस क्षेत्रमा धेरै नै सताएको पाइएको छ । यस्ता असरहरूबाट बच्नको लागि स्थानीय स्तरमा एकल तथा सामुहिक रूपमा केहि प्रयासहरू गरिएको छ यद्यपि यस्ता समस्यासँग दीर्घकालीन रूपमा अनुकूलित हुने प्रकारका उपायहरूको योजनाबद्ध रूपमा तयारी तथा कार्यान्वयन गरिनु आवश्यक देखिन्छ ।

तालिका १९ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को सहभागितामूलक समय रेखा

सि.नं.	प्रकोप	स्थान	वर्ष	बारम्बारता	असर तथा प्रभावहरू	क्षति वा परिवर्तन को तह	समुदायले गरेको अनुकूलन को प्रयास	भविष्यमा पर्न सक्ने असर
१	खडेरी	वडाभरी	२०३६	निरन्तर	खाद्यान्न उत्पादनमा कमि, खानेपानीका ३ वटा मुलहरू सुकेका,	४	विभिन्न संघ संस्था आइ राहत बाढ्ने गरेको	खाद्यान्नको अभाव बढ्न सक्ने, खानेपानीको अभाव हुन जाने
२	पहिरो	खोला	२०२८	२०६१, २०६३, २०७४	धनजनको क्षति, पाँच जना मानिस मरेको, घट्ट पाइप बगाएको	४	तारजाली लगाएको	गाउँघर तथा खेतबारी बगाउन सक्ने
		गाडकम	२०२८		घर जग्गा जमिनको क्षति	२	तारजाली लगाएको	जग्गा बग्ने सम्भावना
३	बालिरोग	वडाभरी	२०१८	निरन्तर	अन्नबाली, फलफूल तथा तरकारीमा नयाँ नयाँ रोगहरू देखा परेको, पहिले देखिका रागहरू पनि धेरै लाग्न थालेको, कमी भएको	३	सार्थक प्रयास नभएको	खाद्यान्नको अभाव भन बढ्ने, साना किसानहरू कृषिपेशाबाट विस्थापित हुने र भोकमरी फैलिन सक्ने
४	पशुरोग	वडाभरी	२०७१	निरन्तर	पशुमा नयाँ नयाँ रोगहरू देखा परेको, पहिले देखिका रागहरू पनि धेरै लाग्न थालेको, प्रत्येक वर्ष रोगका कारण मर्ने पशुको संख्यामा वृद्धि	३	सार्थक प्रयास नभएको	मासु तथा दुधजन्य उत्पादनको अभाव हुने, खेतबारीमा मलखादको अभाव हुने, साना किसानहरू पशुपालनबाट विस्थापित हुने

सि.नं.	प्रकोप	स्थान	वर्ष	बारम्बारता	असर तथा प्रभावहरू	क्षति वा परिवर्तन को तह	समुदायले गरेको अनुकूलन को प्रयास	भविष्यमा पर्न सक्ने असर
६	वाढी	खेतीयोग्य जमिनको	२०४५	२०६० २०७४	जग्गा जमिन क्षति, खेती बालीको नष्ट	३	सार्थक प्रयास नभएका	खेतीयोग्य जमिन असर पर्ने र खाद्यन्नमा संकट
६	आगलागी	बस्ती तथा वन	२०७३	निरन्तर	खर्क, घरमा क्षति, बोट बिरुवा, वन्यजन्तुमा असर	३	आगलागी भएको देखिनासाथ उपभोक्ता गई निभाउने गरेको	वनको नास हुँदै गएर घाँस दाउरा र पशुपालनमा समस्या आउन सक्ने
७	मानवरोग	वडाभरी	२०४९	२०५९	रोग लागी ३० जना मरेको,	४	उपचार गर्ने गरेको	रोगहरू फैलिन सक्ने र मानव स्वास्थ्यमा असर
साविक २								
१	खडेरी	वडाभरी	२०२८	निरन्तर (टुला खडेरी: २०३५, २०४२)	खाद्यन्न उत्पादनमा कमी, खानेपानीका मुहानहरू सुकेका, आगलागी, मानवरोग	४	नेपाल सरकारले राहत वितरण गरेको	मुहानमा पानीको मात्रा घट्दै जाने, भोकमरी बढ्ने
२	वाढी/पहिरो	बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार खेतीयोग्य जमिन	२०२८	२०४२ देखि २०६५ सम्म लगातार	८ जनाको गएको, ६ घर बगाएको, खेतवारी नष्ट भएको	३	तटबन्धन र ढुङ्गाको पर्खाल लगाएको	२० घर जोखिममा, खेतीयोग्य बगाएर लान सक्ने
३	पशुरोग	वडाभरी	२००७	२००७ २०४२ २०६२ २०५८ २०७२ २०७५	३०० भन्दा बढी गाईवस्तु र ५०० भन्दा बढी भेडा बाखा २०० भैंसी मरेको पशुमा नयाँ नयाँ रोगहरू देखा परेको, पहिले देखिका रागहरू पनि धेरै लाग्न थालेको, प्रत्येक वर्ष रोगका कारण मर्ने पशुको संख्यामा वृद्धि	४	सार्थक प्रयास नभएको	मासु तथा दुग्धजन्य उत्पादनको अभाव हुने, खेतवारीमा मलखादको अभाव हुने, साना किसानहरू पशुपालनबाटबाट विस्थापित हुने ।
४	मानवरोग	टोलभरीको खेतीयोग्य जमिन	२०४१	२०४५ २०६२ २०६४ २०६५	६० जना मानिस मरेको	३	नभएको	रोग बढ्दै जाने, स्वास्थ्य अवस्था विग्रिदै जाने,
५	आगलागी	सामुदायिक वन	२०२३	प्रत्येक वर्ष	१७ जनाको मानिसको मृत्यु, वन तथा वन्यजन्तु, असर, घाँस दाउरामा लगायत वन पैदावारमा कमी, जैविक मलमा कमी	४	आगलागी भएको देखिनासाथ उपभोक्ता गई निभाउने गरेको	वनको नास हुँदै गएर घाँस दाउरा र पशुपालनमा समस्या आउन सक्ने
६	असिनापानी	खेतीयोग्य	२०२२	२०३७, २०५९, २०६४, २०७४	गहु बालीमा असर, फलफूल क्षति, वनस्पति क्षति	२	सार्थक प्रयास नभएका	उत्पादमा कमी, खाद्यन्न संकट हुन जाने

सि.नं.	प्रकोप	स्थान	वर्ष	बारम्बारता	असर तथा प्रभावहरू	क्षति वा परिवर्तन को तह	समुदायले गरेको अनुकूलन को प्रयास	भविष्यमा पर्न सक्ने असर
७	मिचाहा भार	वन तथा बस्ती सबै तिर	२०४५	निरन्तर	स्थानिय रैथाने प्रजातीलाइ पलेको, खेति योग्य जमिनमा उत्पादनमा कमी, घाँसको उत्पादनमा कमी	३	सार्थक प्रयास नभएका	खेतीयोग्य जमिन ह्रास, पशुपालनमा कमी हुनसक्ने, स्थानीय घाँस लोप हुन सक्ने
साविक ३								
१	खडेरी	टोलभरी	२०१६	प्रत्येक वर्ष	खाद्यान्न उत्पादनमा कमि, पानीको मूल सुक्दै गएको, मानव रोग, पशु रोग	४	तारजाली लगाएको	पानीको मुहानहरू सुक्दै जाने, खाद्यान्न उत्पादन अति कम हुने, पशुपालनमा प्रभाव, रोगब्याधी तथा प्रदुषण बढ्ने, भोकमरी फैलिने
२	पहिरो	दियारकाँधे	२०२२	२०२८, २०४५, २०७२	४ गोरु मरेको ४ भैसी मरेको, धान वाली नष्ट	४	सार्थक प्रयास नभएको	गाउँघर बगाउन सक्ने र खेतवारी नष्ट
		रेउका	२०१५	निरन्तर	१० घर विस्थापित, २५ रोपनीजति खेति गरिरहेको, जमिन बगायो, कागडाबाट किम्पाटाजाने बाटोमा क्षति	४	बाटोको मर्मत गरेको, बस्ती सरेको	२१ घर जोखिममा, खेतवारी नाश हुने
३	बालिरोग	वडाभरी	२०३१	निरन्तर	अन्नवाली, फलफुल तथा तरकारीमा नयाँ नयाँ रोगहरु देखा परेको, पहिले देखिका रागहरु पनि धेरै लाग्न थालेको, अन्न भण्डारण गरेको स्थानमा समेत किरा तथा घुन लाग्न थालेको,	३	विषदिको प्रयोग हुँदैन । सार्थक प्रयास नभएको	खाद्यान्नको अभाव भन बढ्ने, साना किसानहरू कृषिपेशाबाट विस्थापित हुने । भोकमरी फैलिने
४	पशुरोग	वडाभरी	२०५२	२०६०, २०६५, २०७५	पशुमा नयाँ नयाँ रोगहरु देखा परेको, पहिले देखिका रागहरु पनि धेरै लाग्न थालेको, प्रत्येक वर्ष रोगका कारण मर्ने पशुको संख्यामा वृद्धि, ३०० वटा पशु मरेको	४	सार्थक प्रयास नभएको	मासु तथा दुधजन्य उत्पादनको अभाव हुने, खेतवारीमा मलखादको अभाव हुने, साना किसानहरू पशुपालनबाटबाट विस्थापित हुने ।
५	भू-क्षय	वडाभरीको खेतीयोग्य जमिन	२०३१	निरन्तर	मलिलो माटो बगाएको, उत्पादनमा कमी भएको	३	गह्रा सुधार बनाइ खेती गरेको	खेति योग्य जमिनमा कमि हुने, पहिरो जान सक्ने
६	आगलागी	वन तथा बस्ती	२०३२	प्रत्येक वर्ष	वनजंगल नष्ट, गाइवस्तु मरेको	२	आगलागी भएको देखिनासाथ उपभोक्ता गई निभाउने गरेको	वनको नासहुँदै गएर घाँस दाउरा र पशुपालनमा समस्या आउन सक्ने
७	असिनापानी	कृषि तथा बस्ती	२०३०	२०४२, २०५५, २०६६, २०७५,	कोदो, धान, तरकारी तथा वाली नष्ट	३	सार्थक प्रयास नभएका	खाद्यन्न उत्पादनमा कमी
८	बाढी	बस्ती तथा	२०४३	निरन्तर	खेतीवाली नष्ट, जनधनको क्षति	३	तटबन्धन लगाएको	फेरी क्षति पुऱ्याउन सक्ने
९	मानवरोग	जनस्वास्थ्य	२०२८	निरन्तर	सात जना मरेको	३	उपचार गर्ने गरेको	मानवजनको क्षति

३.१.२.३ स्रोत तथा प्रकोपको नक्साङ्कन तथा पुष्ट्याई

सहभागितामूलक नक्शाको माध्यमबाट यस वडामा रहेका स्रोत तथा प्रकोपहरूको विश्लेषण गरिएको छ । नक्शाको आधारमा यस वडामा ५ वटा विद्यालय, ८ वटा धारा, प्रशस्त पानीका मुहान रहेका छन् । को दक्षिण पूर्वी भागमा रहेका सानावाडा, लोडे, दुर्सी लगाएतका गाउँबाहेक अन्यत्र वन रहेको छ । बाढीपहिरो सबै साविक वडामा गएको छ । खोला गाडकम, दियारकाँधे, रेउका स्थानमा स्थलगत भ्रमण गर्दा बाढीपहिरोको समस्या रहेको थियो । सहभागितामूलक स्रोत नक्सालाई GIS द्वारा तयार पारिएका नक्साहरूसँग भिडाउँदा र स्थलगत भ्रमण

फोटो १ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को सहभागितामूलक स्रोत तथा प्रकोप नक्शा

एवै छलफल गर्दा स्रोत नक्साबाट प्राप्त जानकारीहरू तथ्यपरक रहेको देखिन्छ ।

३.१.२.४ संकटासन्न घरधुरी तथा वर्ग पहिचान

स्थानीय अनुकूलन योजना तर्जुमाको प्रमुख उद्देश्य जलवायु परिवर्तनका कारण संकटासन्नता बढेका घरधुरी तथा समुदायको पहिचान गरि अनुकूलनका कार्यक्रमहरू तय गर्नु हो । यस वडाका अति उच्च, उच्च, मध्यम तथा न्यून संकटासन्नता भएका घरधुरीको पहिचान गर्नको लागि सबै साविक वडामा सचेतना तथा योजना तर्जुमा गोष्ठीमा हरेक वडा प्रतिनिधी, अगुवा नागरिक, शिक्षक तथा सा.व.उ.सका प्रतिनिधीहरूकोलाई संकटासन्न घरधुरी भनेको के हो, यि घरधुरीहरू किन छान्ने आदि बारेमा प्रष्ट पार्न सामुहिक छलफल गरिएको थियो । सबैले यो कार्यको उद्देश्यबारे प्रष्ट भएपछि घरधुरी छनौट गर्ने तरिकाबारे छलफल भएको थियो ।

त्यस पश्चात यस वडाका प्रत्येक टोलमा मेटाकार्डको प्रयोग गरी घरधुरीको संकटासन्न अवस्था पत्ता लगाउनको लागि समूहगत छलफल गरिएको थियो । यहाँका सम्पूर्ण ३१० घरधुरीहरूको संकटासन्नताको अवस्था पहिचान गर्नको लागि प्रमुख रूपमा तीन वटा अवस्थाहरूको विश्लेषण गरिएको छ । १. आर्थिक अवस्था: यस अन्तर्गत आफ्नो उत्पादनबाट उक्त घर परिवारलाई वर्षभरिमा कति महिना खान पुग्छ, पशुपंक्षीको संख्या, रोजगारी र

व्यापारको अवस्थाको विश्लेषण गरिएको छ । जस अनुसार जम्मा तीन महिनामात्र खान पुग्ने घरधुरी बढि संकटासन्न वर्गमा पर्न जान्छ भने बाह्रै महिना खान पुग्ने घरधुरी कम संकटासन्न वर्गमा पर्दछ । २. सम्पत्तिका श्रोत माथिको पहुँच तथा नियन्त्रण: यस अन्तर्गत मानिसको जिविकोपार्जनको लागि महत्वपूर्ण मानिएका पाँच प्रकारका सम्पत्तिहरू (भौतिक, आर्थिक, सामाजिक, प्राकृतिक तथा मानविय) को अवस्थाको बारेमा विश्लेषण गरिएको छ । जस अनुसार जोसँग कम सम्पत्ति छ ऊ बढि संकटासन्न हुन्छ भने सम्पत्तिको अवस्था मजबुत हुने घरधुरीको संकटासन्नता कम हुन्छ । ३. त्यसै गरि हरेक घरधुरीको जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित समस्या तथा प्रकोपमा सम्मुखता (Exposure), संवेदनशीलता (Sensitivity) र अनुकूलन क्षमता (Adaptive Capacity) को आधारमा जोखिम (Risk) को अवस्था विश्लेषण गरिएको छ । जसको जोखिम बढि हुन्छ, उ बढि संकटासन्न वर्गमा पर्दछ । तलको तालिकामा यी आधारहरू अनुसार जोखिमहरूको अवस्था विश्लेषण गरी अति उच्च, उच्च, मध्यम तथा न्यून जोखिम भएका घरधुरीहरूको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ

तालिका २० : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को जलवायुजन्य जोखिमको आधारमा वडागत रूपमा घरधुरीहरूको स्तरीकरण

क्रस	साविक वडा	संकटासन्न परिवार				जम्मा घरधुरी
		न्यून (V ₁)	मध्यम (V ₂)	उच्च (V ₃)	अति उच्च (V ₄)	
१	१	०	१२	७०	४०	१२२
२	२	०	१४	७१	३१	११६
३	३	०	१६	१७	३९	७२
जम्मा		०	४२	१५८	११०	३१०

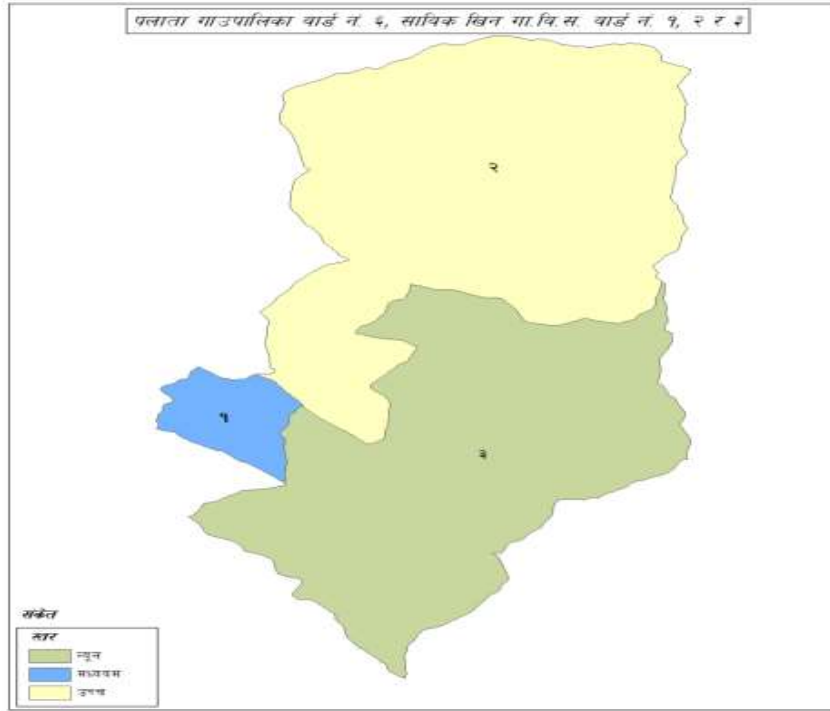
जलवायुजन्य जोखिमको आधारमा यस वडाका ११० घरधुरी (३५.४८ प्रतिशत) अति उच्च जोखिममा, १५८ घरधुरी (५०.९६ प्रतिशत) उच्च जोखिममा तथा ४२ घरधुरी (१३.५४ प्रतिशत) मध्यम प्रकारको जोखिममा रहेको देखिएको छ । यसले यहाँका सबै घरधुरीहरू कुनै न कुनै प्रकारका प्रकोपहरूबाट प्रभावित रहेको देखिएको छ ।

३.१.२.५ वडास्तरीय जलवायु संकटासन्नता लेखाजोखा

समुदाय स्तरमा भएका छलफल, मौसमी मात्रो, ऐतिहासिक समय रेखा, प्रकोप स्तरीकरण, जीविकोपार्जनका सम्पत्तिहरूको विश्लेषण, समुदायले हाल अवलम्बन गरिरहेका अनुकूलनका प्रयासहरूको प्रभावकारिता तथा दीगोपना, स्थानीय समुदायको अनुकूलन क्षमता र स्थलगत अवलोकन एवं स्थानीय जनप्रतिनिधि र बुद्धिजीविहरूसँगको अन्तरक्रियको आधारमा यस वडामा पर्ने साविक खिन गाविसका १, २ र ३ नं. वडाहरूको संकटासन्नता लेखाजोखा गरी प्राथमिकीकरण गरिएको छ । विश्लेषणका आधारमा साविकको वडा २ उच्च जोखिममा, १ मध्यम जोखिममा र ३ न्यून जोखिममा रहेका छन् ।

तालिका २१ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को प्रकोप संकटासन्नता जोडागत वडा स्तरीकरण

साविक वडा नं	१	२	३
१	X	२	१
२	X	X	२
३	X	X	X
जम्मा	२	३	१
स्तर	मध्यम	उच्च	न्यून

चित्र ५ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को संकटासन्नताको अव

३.१.२.६ प्रकोप स्तरीकरण

यस वडामा जलवायुका कारणले विभिन्न प्रकारका प्रकोपहरू देखिएका छन् । स्थानीयस्तरमा भएका छलफल तथा भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त नक्शाहरूको विश्लेषणबाट खडेरी, पहिरो बालीरोग, पशुरोग, भू-क्षय, आगलागी र मिचाहाभार यहाँका प्रकोपहरूको रूपमा देखिएका छन् । स्थानीय स्तरमा सञ्चालन भएका छलफलहरूबाट तलका प्रकोपहरूको पहिचान गरिएको छ । सबै प्रकोपको असर तथा प्रभाव फरक-फरक हुने भएकोले पहिचान भएका हरेक प्रकोपको असर कुन तहको छ भनेर सहभागितामूलक रूपमा जोडागत स्तरिकरण मार्फत प्रकोपहरूको स्तरिकरण गरिएको छ । प्रकोपहरूको असरका आधारमा खडेरी, बाढीपहिरो, आगलागी, असिनापानी, भूक्षय, पशुरोग, मानवरोग बालीरोग र मिचाहाभार पहिलोदेखि अन्तिम प्राथमिकतामा परेका छन् ।

तालिका २२ : पलाता गाउँपालिका वडा नं ६ को जोडागत प्रकोप स्तरीकरण

प्रकोप	बाढी	पहिरो	भू-क्षय	खडेरी	आगलागी	असिनापानी	पशुरोग	मानवरोग	बालीरोग	मिचाहाभार
बाढी	X	बाढी	बाढी	खडेरी	बाढी	असिनापानी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी
पहिरो	X	X	पहिरो	खडेरी	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो
भूक्षय	X	X	X	खडेरी	आगलागी	भू-क्षय	भू-क्षय	भू-क्षय	भू-क्षय	भू-क्षय
खडेरी	X	X	X	X	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी
आगलागी	X	X	X	X	X	आगलागी	आगलागी	आगलागी	आगलागी	आगलागी
असिनापानी	X	X	X	X	X	X	असिनापानी	असिनापानी	असिनापानी	असिनापानी
पशुरोग	X	X	X	X	X	X	X	पशुरोग	पशुरोग	पशुरोग
मानवरोग	X	X	X	X	X	X	X	X	मानवरोग	मानवरोग
बालीरोग	X	X	X	X	X	X	X	X	X	बालीरोग
मिचाहाभार	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
जम्मा	८	८	६	१०	७	६	४	३	२	१
स्तर	II	II	IV	I	III	IV	V	VI	VII	VIII

३.१.२.७ जीविकोपार्जनका सम्पतिहरूको विश्लेषण

यस वडाका साविकका सबै वडाहरूका समुदायसंग जीविकोपार्जनका पाँच सम्पतिहरूको अवस्था र गुणस्तरको बारेमा छलफल गरि ती सम्पतिहरूमा पहुँच तथा नियन्त्रणको विश्लेषण पनि गरिएको छ। यी पाँच सम्पतिहरूको अवस्था र गुणस्तरको अध्ययनले समुदाय अनुकूलित हुन हाल भएका स्रोतहरूको क्षमता विश्लेषण गर्दै अनुकूलन योजना बनाउन थप मद्दत गरेको छ।

तालिका २३ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ का जीविकोपार्जनका सम्पतिहरूको विवरण

जीविकोपार्जनका सम्पत्ती	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	थप सूचकहरू बढ्दो (+) वा घट्दो (-) क्रम	लक्षित वर्गको बढ्दो (+) वा घट्दो (-) क्रम	लक्षित वर्गको नियन्त्रण बढ्दो (+) वा घट्दो (-) क्रम
साविक १					
सामाजिक	मठमन्दिर, हिन्दु धर्म अनुसार परम्परा,	सामाजिक मेलमिलाप कायम भएको हुनेछ।	+	+	+
प्राकृतिक	सामुदायिक वन ३ वटा, पानीको मुहान, कबुल्यति वन, पोखरी,	सामुदायिक वनको नवीकरण भएको हुनेछ, पानीका सबै मुहानमा संरक्षण भएको हुनेछ	+	+	+
मानविय	एसएलसी/एसइइ पास - ५० जना, +२ पास - १५ जना, स्नातक पास - २ जना, डकमी ४ जना, सिकमी ४ जना	शिपमुलक दक्षतामा वृद्धि भई आम्दानी बढेको हुनेछ	+	+	+
आर्थिक	वैदेशिक रोजगारी - ७ जना, स्वास्थ्य ल्याव - १ जना, प्राविधिक - १ जना, कार्यलय सहयोगी - १ जना, बाँकी सबै कृषि तथा पशुपालनमा	स्वरोजगार बढ्ने, आधुनिक खेती प्रणाली लागु हुने र व्यवसाय पशुपालन तर्फ उन्मुख भएको हुनेछ	+	+	+
भौतिक	प्रा.वि., आधारभूत विद्यालय	गाउँमा मोटरबाटो पुगेको हुनेछ, र खानेपानीको नियमित उपलब्धता भएको हुनेछ	+	+	+
साविक २					
सामाजिक	मन्दिर - ३ वटा, हिन्दु परम्परा अनुसार रितिरिवाज र संस्कार चलिआएको	सामाजिक मेलमिलाप कायम भएको हुनेछ।	+	+	+
प्राकृतिक	सामुदायिक वन - १ वटा पानीका मुहान - ९ वटा तर पानीको मात्रा घट्दै गएको	सामुदायिक वनको संरक्षण भएको हुनेछ, पानीका सबै मुहानमा पानी हुनेछ।	+	+	+
मानविय	एसएलसी/एसइइ पास - ४० जना, +२ पास - २० जना, स्नातक पास - ४ जना, प्राविधिक - १२ जना, डकमी २ जना	शिपमुलक दक्षतामा वृद्धि भई रोजगारी बढेको हुनेछ र शिक्षित संख्या बढेको हुनेछ	+	+	+
आर्थिक	शिक्षक - १० जना, सि.एम.ए - २ जना, ओभरसियर - १ जना, अधिकांश घरधुरी कृषि तथा पशुपालन	व्यवसाय तर्फ उन्मुख भएको हुनेछ	+	+	+
भौतिक	माध्यमिक विद्यालय - १ वटा, स्वास्थ्य चौकी, काठे पुल - ३ वटा	गाउँमा मोटरबाटो पुगेको हुनेछ, विद्यालय स्वास्थ्य चौकीको सुधार भएको हुनेछ	+	+	+

जीविकोपार्जनका सम्पत्ती	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	थप सूचकहरू बढ्दो (+) वा घट्दो (-) क्रम	लक्षित वर्गको बढ्दो (+) वा घट्दो (-) क्रम	लक्षित वर्गको नियन्त्रण बढ्दो (+) वा घट्दो (-) क्रम
साविक ३					
सामाजिक	मठमन्दिर, सामुदायिक अध्ययन केन्द्र,	विभिन्न समूहहरू बनी सक्रिय पूर्वक सामाजिक काममा सरिक भएका हुनेछन् ।	+	+	+
प्राकृतिक	वन , पानीका मुहान छ तर घट्टै गएको पानीको धारा - ३ वटा, तर अवस्था राम्रो नभएको	सामुदायिक वनको नवीकरण भएको हुनेछ, पानीका सबै मुहानमा पानी हुनेछ ।	+	+	+
मानविय	एसएलसी/एसइइ पास - ११ जना, +२ पास - ३ जना, डकमी २ जना, सिकमी ३ जना	शिपमुलक दक्षतामा वृद्धि भई रूजगारी बढेको हुनेछ,	+	+	+
आर्थिक	२ जना सरकारी जागिरे, १ जना जे.टि.ए., ३० जना वैदेहिक रोजगार, ज्याला मजदुरी, कृषिमा निर्भर	व्यवसाय तर्फ उन्मुख भएको हुनेछ	+	+	+
भौतिक	आधारभुत विद्यालय - १, स्वास्थ्य क्लिनिक, पुल	गाउँमा मोटरबाटो पुगेको हुनेछ, खानेपानीको नियमित उपलब्धता भएको हुनेछ	+	+	+

३.२ अनुकूलनका उपायहरू/विकल्पहरूको पहिचान तथा छनौट गर्ने आधारहरू

यस चरणमा प्राथमिकीकरण भएका जलवायु परिवर्तनका असरहरूसँग अनुकूलित हुने परिकल्पना पूरा गर्नको लागि विभिन्न उपायहरूको पहिचान र प्राथमिकीकरण गरी योजनामा राख्नुपर्ने अनुकूलनका कार्यहरूको पहिचान गरिएको छ । यसैगरि समुदाय, बसोवास क्षेत्र, विभिन्न टोल आदिका लागि कार्ययोजना तर्जुमा भएका मध्ये सर्वप्रथम अति सडकटासन्न समुदायका जोखिम सम्बोधन गर्ने खालका योजनालाई प्राथमिकीकरण गरिएको छ । यसरी प्राथमिकीकरणमा परेका योजनाहरूको विस्तृत खाकालाई नै स्थानीय अनुकूलन योजनाको रूपमा प्रस्ताव गरिएको छ ।

तालिका २४ : पलाता गाउपालिका वडा नं. ६ का अनुकूलनका उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण

प्रकोप	क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्गमूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा काम (१-३)	जम्मा	स्तर
साविक १												
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खाद्यन्न, फलफूल तथा तरकारी उत्पादनमा कमी	सिंचाइको व्यवस्था तथा खडेरीबाट बच्ने खेति लगाई यसका असरहरू कम भएको हुने,	थोपा सिंचाइ, सिंचाइ कूलो व्यवस्था गर्ने, बालीका जात परिवर्तन गर्ने,	३	३	३	३	२	३	१७	I
	जन स्वास्थ्य	खानेपानीको अभावका कारण मानिसहरूमा भाडापखाला जस्ता रोगहरूमा वृद्धि भएको	खानेपानीको व्यवस्था गरी जन स्वास्थ्यमा सकारात्मक प्रभाव परेको हुने,	खानेपानीको व्यवस्था गर्ने	३	२	३	२	३	३	१६	II
	जलस्रोत तथा ऊर्जा	खानेपानीका ३ वटा मुलहरू सुकेका, भएका मूलहरूमा समेत पानी कम हुन थालेको	पानीका मूलहरूको उचित संरक्षण हुने	पानीका मूलहरूको संरक्षण गर्ने वृक्षरोपण गर्ने	३	३	३	३	३	३	१८	I
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा वन तथा जैविक विविधता बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार	खोले, गाडकम ठाउँमा जनधनको क्षति, घट्ट पाइप बगाएको	पहिरो रोकथाम गरी खेतीयाग्य जमिन बगाउने क्रम रोकिने छ र मानिसहरू पहिरोका कारणले असुरक्षित महशुस गर्ने छैनन्,	बायोइजितियरिड पद्धतिबाट पहिरो रोकथाम गन	३	३	३	२	२	३	१६	II
बाढी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार	जग्गा जमिन क्षति, खेती बालीको नष्ट	बाढी क्षति कम गरी खेतीयाग्य जमिन बगाउने क्रम रोकिने छ र मानिसहरू पहिरोका कारणले असुरक्षित महशुस गर्ने छैनन्,	तटबन्धन	३	३	२	३	२	२	१५	III
बालीरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा जन स्वास्थ्य	अन्नबाली, फलफूल तथा तरकारीमा नयाँ नयाँ रोगहरू देखा परेको, उत्पादन कमी	उत्पादनमा वृद्धि भई प्रत्येक घरधुरीलाई खाद्यान्नको अभाव नभएको हुनेछ	बालीका जातमा परिवर्तन गर्ने, कृषि सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गर्ने	३	३	३	३	३	३	१८	I
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पशुमा नयाँ नयाँ रोगहरू देखा परेको, पहिले देखिका रोगहरू पनि धेरै लाग्न थालेको	रोगहरू नियन्त्रण भई समस्या मुक्त भएको हुने	पशुका नश्लमा परिवर्तन गर्ने, व्यवसायिक पशुपालन गर्ने	३	३	३	३	२	३	१७	I

प्रकोप	क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्गमूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कामि (१-३)	जम्मा	स्तर
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता	वन्यजन्तुमा असर, घाँस दाउराको कमी, जडिवुटी नष्ट भएको	आगलागी नियन्त्रण भई घाँस दाउरा लगायत वन पैदावार र जैविक मलको उपलब्धतामा वृद्धि	जनचेतनामुलक क्रियाकलाप, घाँस खेती, गोबर ग्याँस	२०	२०	२०	२०	२०	२०	१५	I
मानव रोग	जनस्वास्थ्य	रोग लागी ३० जना मरेको,	स्वास्थ्य अवस्था सबैको राम्रो भइ	जनचेतना फैलाउने,	२०	२०	२	२०	२०	२०	१६	II
साविक २												
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खाद्यान्न,तरकारी, फलफूल तथा उत्पादनमा कामि, खानेपानीका मुहानहरू सुकेका, आगलागी, मानवरोग	सिंचाइको व्यवस्था तथा खडेरीबाट बच्ने खेति लगाई यसका असरहरू कम भएको हुने,	सिंचाइको व्यवस्था गर्ने, बालीका जात परिवर्तन गर्ने, पशुको नश्ल परिवर्तन गर्ने	३	३	३	३	२	३	१७	I
	वन तथा जैविक विविधता	आगलागीमा वृद्धि भएको	आगलागीमा कमी भई घाँस दाउरा जस्ता वन पैदावार र जैविक मलमा वृद्धि हुने	आगलागी भएको देखिनासाथ उपभोक्ता गई निभाउने, वृक्षरोपण गर्ने	३	३	३	३	३	३	१५	I
	जन स्वास्थ्य	खानेपानीको अभावका कारण मानिसहरूमा भाडापखाला जस्ता रोगहरूमा वृद्धि भएको	खानेपानीको व्यवस्था गरी जन स्वास्थ्यमा सकारात्मक प्रभाव परेको हुने,	खानेपानीको व्यवस्था गर्ने	३	३	२	३	२	३	१६	II
	जलस्रोत तथा ऊर्जा	खानेपानीका मूलहरू सुकेका, भएका मूलहरूमा समेत पानी कम हुन थालेको	पानीका मूलहरूको उचित संरक्षण हुने	पानीका मूलहरूको संरक्षण गर्ने वृक्षरोपण गर्ने	३	३	३	३	३	३	१५	I
बाढी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खेतवारी बगाएको, बाली नष्ट भएको	बाढी रोकथाम गरी कृषिभूमिको नष्ट हुने छैन	तटबन्धन लगाउने	३	३	२	३	२	२	१५	III
	बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार	८ जना मृत्यु भएको, ६ घर बगाएको,	मानिस र बस्ती बाढीका कारणले असुरक्षित महशुस गर्ने छैनन		३	३	३	३	२	२	१६	II

प्रकोप	क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्गमूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कर्मि (१-३)	जम्मा	स्तर
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खेतवारी बगाएको, वाली नष्ट भएको	पहिरो रोकथाम गरी कृषिभूमीको नष्ट हुने छैन	बायोइजितियरिड पट्टिबाट पहिरो रोकथाम गर्ने,	३	३	३	२	२	३	१६	II
	बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार	जनघन क्षति, बस्तीमा असर	मानिस र बस्ती पहिरो कारणले असुरक्षित महशुस गर्ने छैनन		३	३	३	२	२	३	१६	II
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, जन स्वास्थ्य	३०० भन्दा बढी गाईवस्तु र ५०० भन्दा बढी भेडा बाखा २०० भैंसी मरेको पशुमा नयाँ नयाँ रोगहरू देखा परेको, पहिले देखिका रोगहरू पनि धेरै लाग्न थालेको, प्रत्येक वर्ष रोगका कारण मर्ने पशुको संख्यामा वृद्धि	रोगहरू नियन्त्रण भई समस्या मुक्त भएको हुने	गोठ सुधार, औषधी उपचार	३	३	३	३	२	३	१७	I
मानव रोग	जन स्वास्थ्य	रोग लागी ६० जना मानिस मरेको	स्वास्थ्य अवस्था सबैको राम्रो भइ	पानी तथा सरसफाइ सम्बन्धि जनचेतना फैलाउने,	३	३	२	३	२	३	१६	II
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार	१७ जनाको मानिसको मृत्यु, वन तथा वन्यजन्तु, असर, घाँस दाउरामा लगायत वन पैदावारमा कमी,	आगलागी नियन्त्रण भई घाँस दाउरा लगायत वन पैदावार र जैविक मलको उपलब्धतामा वृद्धि	जनचेतनामूलक क्रियाकलाप, आगलागी भै हालेमा सबै गई तत्काल निभाउने	३	३	३	३	३	३	१८	I
मिचाहाभार	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा वन तथा जैविक विविधता	स्थानिय रैथाने प्रजातीलाइ पलेको, खेति योग्य जमिनमा उत्पादनमा कमी, घाँसको उत्पादनमा कमी	वन हराभरा भई वन्यजन्तु बढ्ने, उत्पादनमा वृद्धि हुने, घाँसको उपलब्धता बढ्ने	मिचाहाभारबाट मल बनाउने	३	२	२	२	३	३	१५	III
असिनापानी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा,	गहु वालीमा असर, फलफूल क्षति, वनस्पति क्षति	असिनापानीको क्षति कम भएको हुनेछ	पोली हाउस	२	२	३	२	२	२	११	IV

साविक ३

प्रकोप	क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्गमूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा काम (१-३)	जम्मा	स्तर
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	तरकारी, खाद्यान्न तथा फलफूल उत्पादनमा कामि, पानीको मूल सुकदै गएको,	सिंचाइको व्यवस्था तथा खडेरीबाट बच्ने खेत लगाई यसका असरहरू कम भएको हुने,	पोखरी, थोपा सिंचाइ, सिंचाइ कूलो दनाउने, बालीका जात परिवर्तन गर्ने, पशुको नश्ल परिवर्तन गर्ने	३	३	३	३	२	३	१७	I
	जन स्वास्थ्य	खानेपानीको अभावका कारण मानिसहरूमा रोग वृद्धि भएको	खानेपानीको व्यवस्था गरी जन स्वास्थ्यमा सकारात्मक प्रभाव परेको हुने,	खानेपानीको व्यवस्था गर्ने	३	३	२	३	२	३	१६	II
	जलस्रोत तथा ऊर्जा	पानीका मुलहरू सुकेका, भएका मूलहरूमा समेत पानी कम हुन थालेको	पानीका मूलहरूको उचित संरक्षण हुने	पानीका मूलहरूको संरक्षण गर्ने वृक्षरोपण गर्ने	३	३	३	३	३	३	१८	I
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	२५ रोपनीजति खेत गरिरहेको, जमिन बगायो, ४ गोरु मरेको ४ भैसा मरेको, धान बाली नष्ट	पहिरो रोकथाम गरी कृषिभूमिको नष्ट हुने र पशु र तिनको वासस्थान बगाउने क्रम रोकिने छ	बायोइजितियरिड पट्टिबाट पहिरो रोकथाम गर्ने, सिंचाइ कुलोको मर्मत गर्ने	३	३	३	२	२	३	१६	II
	बसोवास तथा भौतिक पूर्वाधार	१० घर विस्थापित, २१ घर जोखिममा	मानिसहरू पहिरोका कारणले असुरक्षित महशुस गर्ने छैनन		३	३	३	२	२	३	१६	II
बालीरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	अन्नबाली, फलफूल तथा तरकारीमा नयाँ नयाँ रोगहरू देखा परेको, पहिले देखिका रोगहरू पनि धेरै लाग्न थालेको, अन्न भण्डारण गरेको स्थानमा समेत किरा तथा घुन लाग्न थालेको,	उत्पादनमा वृद्धि भई प्रत्येक घरधुरीलाई खाद्यान्नको अभाव नभएको हुनेछ	बालीका जातमा परिवर्तन गर्ने, कृषि सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गर्ने, व्यवसायिक तरकारी तथा फलफूल खेत गर्ने	३	३	३	३	३	३	१८	I
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पशुमा नयाँ नयाँ रोगहरू देखा परेको, पहिले देखिका रोगहरू पनि धेरै लाग्न थालेको, प्रत्येक वर्ष रोगका कारण मर्ने पशुको संख्यामा वृद्धि, ३०० वटा पशु मरेका	रोगहरू नियन्त्रण भई समस्या मुक्त भएको हुने	गोठ सुधार, पशुपालन तालिम	३	३	३	३	२	३	१७	I
भू-क्षय	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादनयोग्य जमिन नष्ट भएको	विभिन्न उपायहरूको प्रयोग बाट भू-क्षय कम भएको हुने	गह्वा सुधार (भुँडघाँस रोपण सहित) गर्ने	३	३	३	३	३	३	१८	I

प्रकोप	क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्गमूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमी (१-३)	जम्मा	स्तर
बाढी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार, जनस्वास्थ्य	खेतीबाली नष्ट, जनधनको क्षति	बाढी नियन्त्रण गरी	तटबन्धन	२	२	२	२	२	२	१६	II
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता	घाँस दाउराको कमी, जडीबुटी नष्ट, खोटेसल्लो नष्ट, वन्यजन्तुमा असर	आगलागी ८५ प्रतिशतले कम भएको हुनेछ	जनचेतनामूलक क्रियाकलाप, आगलागी भै हालेमा सबै गई तत्काल निभाउने	३	३	३	३	३	३	१८	I
मानव रोग	जनस्वास्थ्य	चरिचरणमा समस्या भएकोयथाथतचभधत्र, आगलागीमा वृद्धि भएको, वनमा कम विरुवा उम्रन थालेको	सबै जनाले स्वास्थ्य लाभ लिएको हुनेछ	स्वास्थ्य तथा सरसफाइ तालिम	३	३	२	३	२	३	१६	II

३.३ महिला, दलित, विपन्न तथा पछाडि पारिएका वर्गमा जोखिमहरूको विश्लेषण

महिला दलित, विपन्न तथा पछाडि पारिएका वर्गहरूको जोखिम विश्लेषणबाट सबै जसो प्रकोपका क्षेत्रमा विश्लेषण गर्दा उमेरगत समूह बालबालिका र वृद्धहरूलाई असर गरेको पाइन्छ। त्यसैगरी लैंगिक विश्लेषण गर्दा महिलालाई बढि असर परेको छ भने आर्थिक रूपमा विपन्नलाई बढि असर परेको छ।

तालिका २५ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ का प्रकोप संकटासन्नता वर्गको विश्लेषण

प्रकोप	प्रकोप संकटासन्नता वर्ग													
	उमेर समूह				लिंग		आर्थिक स्तर			सामाजिक स्तर		जतजाति		
	बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्ध	पुरुष	महिला	अति विपन्न	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	एकल महिला	अपाङ्ग	दलित	अन्य
साविक १														
खडेरी	२	२	३	२	२	३	४	२	२	१	३	२	३	२
पहिरो	१	२	३	२	३	३	४	३	३	१	२	४	४	२
बाढी	२	३	३	२	३	३	३	३	३	१	२	३	४	२
आगलागी	१	४	३	२	३	४	३	२	१	१	२	२	३	२
बालरोग	३	२	३	२	२	२	४	३	२	१	४	२	३	२
पशुरोग	४	३	३	२	२	२	४	३	२	१	३	२	३	२
मानवरोग	३	२	२	३	२	३	४	३	२	१	३	३	३	२
साविक २														
खडेरी	२	२	३	४	३	४	३	३	२	१	२	३	३	१
पहिरो	२	२	४	२	३	३	४	३	३	२	३	४	३	२
बाढी	२	२	३	२	३	३	४	३	३	२	३	४	३	२
भू-क्षय	१	३	३	३	३	३	३	३	३	२	२	३	४	२
मानवरोग	३	२	२	३	३	३	४	३	२	२	३	३	३	२
आगलागी	१	४	४	२	३	४	३	२	२	१	२	२	३	२
असिनापानी	२	३	२	३	३	३	४	३	२	२	३	२	३	२
पशुरोग	३	३	३	२	२	३	४	३	२	१	३	२	३	२
मिचाहा झार	१	१	२	१	१	१	२	२	१	१	१	१	२	१
साविक ३														
खडेरी	२	२	३	४	३	४	३	३	२	१	२	३	३	१
पहिरो	१	२	४	२	३	३	३	३	३	२	३	४	३	२
बाढी	२	२	४	२	३	३	४	३	३	२	३	४	३	२
भू-क्षय	२	३	३	३	३	३	३	३	३	२	२	३	३	२
आगलागी	१	२	३	२	३	४	३	२	२	१	२	२	३	२
बालरोग	३	२	३	३	२	२	३	३	२	२	४	२	३	२
पशुरोग	२	३	३	२	२	३	४	३	२	१	३	२	३	२
मानवरोग	३	२	२	३	३	३	४	३	२	२	३	३	३	२

नोट : संकटासन्नता वर्ग पहिचान गर्दा १ देखि ४ सम्ममा विभाजन गरिएको छ, जसमा १ ले कम संकटासन्नता जनाउँछ भने ४ ले अति उच्च संकटासन्नता जनाउँछ।

३.४ जलवायु परिदृश्य लेखाजोखा तथा उच्च अनुकूलन क्षमता परिकल्पना

यो स्थानीय अनुकूलन योजना तर्जुमा गर्दा पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाको मर्म तथा मान्यता अनुसार प्रशासनिक सिमानाको परिधि भित्रमात्र सीमित नरही माथिल्लो तटीय तथा तल्लो तटीय

क्षेत्रसँगको सम्बन्ध र असर/प्रभावहरूलाई समेत विश्लेषण गरिएको छ । साथै प्रकोपहरूको वर्तमान अवस्था विश्लेषण गर्न सहभागितामुलक विधि तथा भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित भै तयार गरिएका नक्शाहरूको प्रयोग गरिएको छ । यि सूचनाहरूको प्रयोगबाट अहिलेको अवस्था विश्लेषण गर्दै भविष्यमा पर्नसक्ने असर तथा प्रभावहरू र यसबाट बच्ने उपायहरूको सहभागितामुलक विकास परिदृष्यको अवधारणा अनुसार पहिचान गरि भावी अवस्थाको परिकल्पना गरिएको छ । स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी गोष्ठिमा यस वडाका वडा अध्यक्षको अगुवाईमा सहभागितामुलक छलफलबाट तयार भएका प्रमुख परिकल्पनाहरू तल उल्लेख गरिएको छ ।

१. उपल्लो तटीय तथा तल्लो तटीय क्षेत्रमा हुने जलवायुजन्य प्रकोप तथा तिनका असर र प्रभावहरू पहिचान भै रोकथामका लागि आवश्यक कार्यक्रम कार्यान्वयन मार्फत जलाधार संरक्षण, पहिरो तथा बाढी रोकथाम र खडेरीको असर एवं क्षती न्यूनिकरण भएको हुनेछ ।
२. परम्परागत रुपमा चलिरहेको निर्बाहमुखी कृषि प्रणालीलाई आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्दै बदलिदो जलवायुको अवस्थासँग मेल खाने फलफुलहरू (स्याउ, केरा कागती) आदिको रोपण तथा व्यवसायिक कृषि प्रणाली अवलम्बन गरि स्थानीय स्तरमा आयआर्जनको वृद्धि भएको हुनेछ ।
३. वन अतिक्रमण तथा आगलागिबाट हुने वनको क्षति कम्तिमा पनि ९० प्रतिशत घटनुका साथै वनको दीगो व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।
४. पानीका मुहानहरू संरक्षण तथा सिंचाई पोखरी निर्माण तथा कुलो निर्माण मार्फत स्वच्छ खानेपानी र सहज सिंचाई उपलब्ध भई उत्पादन वृद्धि बढेको हुनेछ ।
५. वडामा खाली रहेका सार्वजनिक स्थानहरूमा वृक्षरोपण गरी हरित वडाको अवधारणा अनुसार कार्य गरिने छ । व्यक्तिगत रुपमा वृक्षरोपण गर्न चाहनेहरूलाई समेत प्रोत्साहन गरिने छ ।
६. साथै खाना पकाउन स्थानीय जनताले आ-आफ्नो घरमा आधुनिक चुल्लो निर्माण गरेका हुनेछन् ।
७. प्राविधिक शिक्षा लिई स्थानीयस्तरमा स्वरोजगारको संख्या भएका हुनेछन्, साथै स्थानीय स्तरमा व्यवसाय तथा रोजगारीका अवसरहरू बढेर भारत जस्ता देशमा कम पारिश्रमिकमा काम गर्न जाने मानिसहरूको संख्या कम्तिमा ५० प्रतिशत घटेको हुनेछ ।
८. डाक्टर समेतको स्वास्थ्य चौकीको स्थापना भै स्थानीय स्तरमा महिला, बालबालिका लगायत सबैको स्वास्थ्यमा सुधार भएको हुनेछ ।
९. जलवायुजन्य प्रकोपका कारण अति उच्च तथा उच्च संकटासन्न तहमा परेका मानिसहरूको संकटासन्नता घटेको हुनेछ ।
१०. आगामी १० वर्षमा यस वडाका सम्पूर्ण मानिसहरू साक्षर हुनुका साथै हालको भन्दा शिक्षित मानिसहरूको संख्या दोब्बर भै प्रविधिक जनशक्तिको संख्यामा उल्लेख्य वृद्धि भएको हुनेछ ।

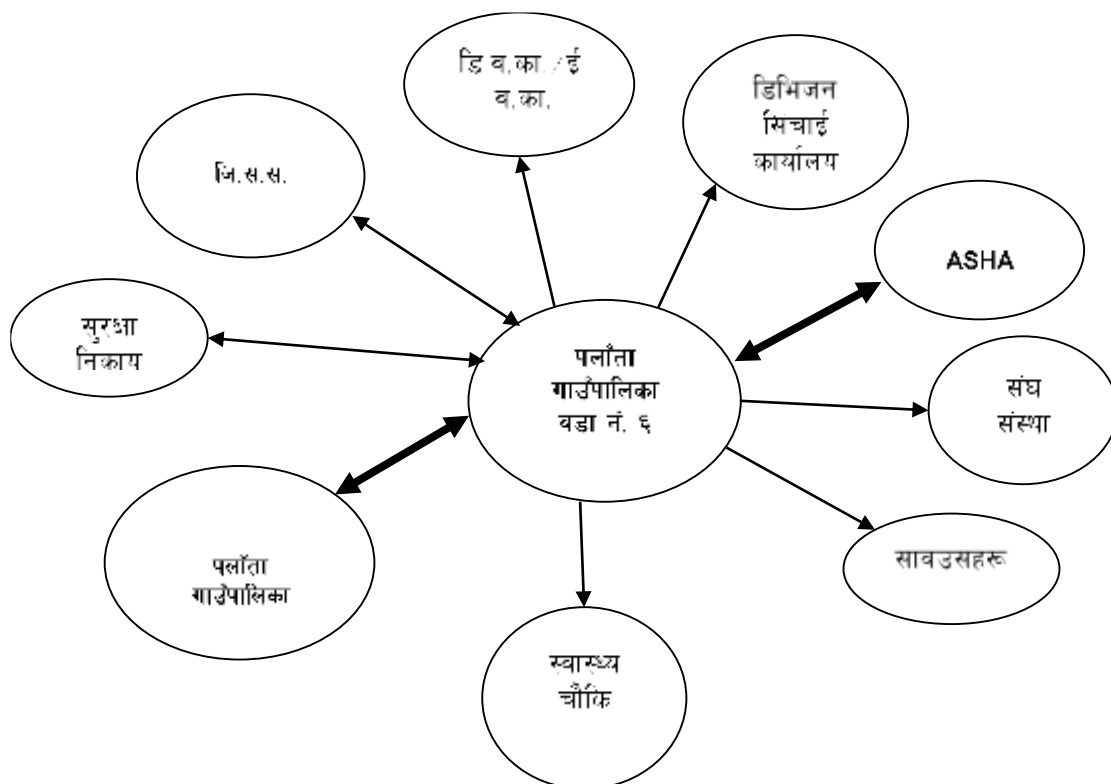
३.५ सेवा प्रदायक संस्थाको विवरण

यस वडालाई विभिन्न प्रकारले सेवा प्रदान गर्ने सरकारी एवै गैर सरकारी सेवा प्रदायकहरूको विवरण तलको तालिका बमोजिम रहेको छ ।

तालिका २६ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ का सेवा प्रदायकहरूको विवरण

क्रसं	सेवा प्रदान गर्ने संस्था	प्रदान गर्ने सेवा	सेवा लिने प्रक्रिया	सम्पर्क व्यक्ति (फोन नम्बर)
१	पलाता गाउँपालिकाको कार्यालय	नक्शा पास, जग्गा धनि पुर्जा वितरण, पञ्जीकरण, समन्वय, विकास निर्माण, सामुदायिक विकास, आर्थिक सहयोग, समन्वय र सहकार्य, सल्लाह र सुझाव, सिफारिस वन, सिंचाइ र खानेपानी बाहेकका जिल्लामा पहिला रहेका विषयगत कार्यालयहरूले दिने सबै सेवाहरू	योजना तर्जुमामा सहभागि, निवेदन तथा योजना प्रस्तुत, को योजना तर्जुमामा प्रतिनिधित्व	लक्ष्मण बहादुर बम गाउँपालिका अध्यक्ष, ९७४८९२९२९२
२	पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को कार्यालय	पञ्जीकरण, समन्वय, विकास निर्माण, सामुदायिक विकास, आर्थिक सहयोग, समन्वय र सहकार्य, सल्लाह र सुझाव, सिफारिस	योजना तर्जुमामा सहभागि, निवेदन तथा योजना प्रस्तुत, गाविसको योजना तर्जुमामा प्रतिनिधित्व	रुप बहादुर बम वडा अध्यक्ष, ९७४८९५२८९८
३	जन स्वास्थ्य केन्द्र	स्वास्थ्य सेवा, खोप सेवा, गर्भवती जाँच सेवा, परामर्श सेवा, परिवार नियोजन सेवा, उपचार सेवा	सम्पर्क, निवेदन, दर्ता	नरेश बुढा ९७४८९४६०३४
४	विद्यालय	माध्यमिक सम्मको शिक्षा	भर्ना	वसन्त सेजुवाल ९७४८९९०७८९
५	भेटेनरी	पशु स्वास्थ्य सेवा, उपचार, औषधी उपचार	नाम दर्ता, निवेदन, सम्पर्क	सुरेश प्याकुरेल ९७४८९७६९८७
७	जिससको कार्यालय	समन्वय	सम्पर्क निवेदन	०८७-४४०९२०
८	डिभिजन वन कार्यालय	वन समुह गठन, वन श्रोत सर्भेक्षण, वन पैदावारको संकलन तथा छुट पुर्जा प्रदान	योजना प्रस्तुत, उपभोक्ता समिति गठन गरी निवेदन पेश, सम्पर्क र समन्वय	राजेश्वरमान, डिएफओ, ०८७- ४४०००२
९	पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना (ASHA)	अनुकूलन कार्यक्रम सम्बन्धि सचेतना कार्यक्रम, अनुकूलन योजना तयारीमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग तथा योजना तयारीमा आर्थिक सहयोग	स्थानीय अनुकूलन योजना तयारी तथा निवेदन, सम्पर्क, समन्वय	मनिर अन्सारी जिल्ला आयोजना प्रमुख, ९८५५०६९०७४
१०	डिभिजन सिंचाई कार्यालय	सिंचाइ कुलो, नहर निर्माणमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग	सम्पर्क, समन्वय, निवेदन, जल उपभोक्ता समुह गठन	
११	सामुदायिक वन (३ वटा)	सामुदायिक वनको व्यवस्थापन, वन पैदावार संकलन तथा वितरण र विकास निर्माण	उपभोक्ता वन्ने, सभा तथा बैठकमा भाग लिने, समुहले मागेको सहयोग गर्ने, वन विकास कार्यमा सहभागि हुने	सावका अध्यक्षहरू
१२	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, कालिकोट	नागरिकता, पासपोर्ट, नाता प्रमाणित तथा सुरक्षा प्रदान	सम्पर्क, समन्वय, निवेदन	०८७-४४०९८२
१३	किडाक नेपाल	खानेपानी, खाद्यन्न, विद्यालय, प्रौढ शिक्षा,	निवेदन, सम्पर्क	तुलाराम पाण्डे
१४	प्रहरी कार्यालय	शान्ती सुरक्षा	निवेदन, सम्पर्क	

माथि प्रस्तुत गरिएका संस्थाहरूमध्ये प्रमुख संस्थाहरूसँग यस वडाको सम्बन्धको स्तर, सम्बन्धको प्रकार तथा

चित्र ६ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ मा सेवा पूर्याइरहेका सेवा प्रदायक संस्थाहरू र वडाबीचको सम्बन्धको स्तर, प्रकार तथा सेवाको पहुँच

सेवाको पहुँचको आधारमा तलको रोटी चित्र तयार गरिएको छ ।

३.६ योजना प्रक्रियामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको समायोजन

जलवायु परिवर्तनका असर तथा प्रभावहरूबाट बच्न तथा अनुकूलित हुनको लागि यो योजना स्थानीय बासिन्दाहरूको प्रत्यक्ष संलग्नतामा तर्जुमा गरिएको छ । जिल्लास्तरमा समेत अनुकूलन योजनाको अपनत्व बढाउनको लागि अनुकूलन कार्य योजनाको तयारीका चरणहरू तथा प्रक्रियाहरूको सम्बन्धमा प्रस्तुतीकरण गरी जिल्लाका सेवा प्रदायक निकायहरूसँग छलफल गरी राय सुझाव समेत लिइएको थियो । त्यस पश्चात यस वडामा विभिन्न स्थानीय स्तरका परामर्श तथा छलफलहरूबाट यो अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरि विकास र विषयगत योजनाका साथै स्थानीय सेवा प्रदान गर्ने निजी तथा गैरसरकारी संस्थाहरूको योजना प्रक्रियामा समायोजन गर्नका लागि वडा स्तरमा निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरू, राजनीतिक दलहरू तथा बहुसरोकारवालाहरूसँग यो योजनाको मस्यौदा छलफल भई अन्तिम रूप दिइएको छ ।

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका आगामी प्राथमिकताहरूलाई स्थानीय विकास योजनामा समायोजन गरी वडा परिषदमा निर्णय गरी कार्यान्वयन हुनेछन् । यसरी नै यस वडाको वार्षिक योजनामा समावेश नभएका योजनाहरूलाई गाउँपालिका तथा जिल्लाका विभिन्न कार्यालयहरूका वार्षिक कार्यक्रममा समेत समावेश गर्नको

लागि पहल गरिने छ । यसरी नै यस वडाभित्र सेवा प्रदान गर्ने विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूलाई समेत जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरूका हकमा यसै कार्ययोजनामा भएका योजनाहरू कार्यान्वयन गर्न अनुरोध गरिने छ । यो वडा तथा पलाँता गाउँपालिकाले आफ्नो वार्षिक कार्यक्रम तयार गर्दा यहाँ भएका कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकता तय गरि बजेट छुट्याउने व्यवस्था गर्ने छ ।

३.७ अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन

यो अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको नेतृत्व र जिम्मेवारी पलाँता गाउँपालिका वडा नं. ३ मा रहनेछ । यद्यपी समग्रमा यो योजना पलाँता गाउँपालिकाको सम्पतिको रूपमा रहने छ । यो योजना आर्थिक वर्ष २०७५/७६ देखि तीन वर्षको लागि कार्यान्वयन गरिने छ । कार्यान्वयनको लागि पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले तीन वर्षसम्म आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्ने छ, भने वडा, गाउँपालिका, जिल्ला समन्वय समिति, प्रदेश सरकार, विभिन्न विषयगत कार्यालयहरू, सा.व.उ.स तथा अन्य गैरसरकारी संस्थाहरूले समेत आर्थिक तथा प्राविधिक योगदान गर्नेछन् । पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले यो कार्यक्रम सञ्चालनको लागि सहजीकरण गर्न सहजकर्ताहरूको परिचालन गर्नेछ । यी सहजकर्ताहरूले सामाजिक परिचालनका कार्यहरू र कार्यान्वयनका लागि आवश्यक सहजीकरणका कार्यहरू गर्नेछन् ।

३.८ लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

जलवायु परिवर्तनका कारण उच्चस्तरको असर परेको यस वडामा रहेका प्रायः कुनै न कुनै प्रकारका प्रकोपहरूले मानिसहरूलाई असर गरेको देखिन्छ । यद्यपी अरु ठाउँहरूमा जस्तै यहाँ पनि मानिसको आर्थिक, सामाजिक, स्वास्थ्य, कामको प्रकृति आदि जस्ता कारणहरूले गर्दा असरको तह फरक छ । यस वडाका बढि जसो महिला, दलितहरू र आर्थिक रूपमा कमजोर वर्गहरूमा ज्यादा असर परेको छ । जलवायु परिवर्तनका प्रकोपहरूले गर्दा यस वडामा नराम्रो असर पर्नुका साथै उत्पादन घट्न थालेपछि पुरुषहरू रोजगारीको लागि विदेश जाने क्रम थप बढेकोले महिलाहरूमा यसको सिधा प्रभाव परेको छ । घरायसी कार्यमा महिलाको संलग्नता बढि हुनेहुँदा जलवायु परिवर्तनका प्रकोपका असरहरूले महिलाहरूको कार्यबोझ विगत भन्दा प्रष्ट रूपमा अरु थपिएको देखिन्छ । उदारहणको लागि खडेरीले गर्दा पानीका मुहान सुक्नाले पानी लिनको लागि पहिले भन्दा धेरै टाढासम्म जानु पर्दछ, जसले गर्दा उनीहरूको समग्र काम गर्ने समय बढेको छ । तलको तालिकामा यहाँका महिला तथा पुरुषहरू संलग्न हुने कामको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ, जस अनुसार जलवायुका असरहरूबाट प्रतक्ष्य प्रभाव पार्ने पेशामा महिलाहरू बढि संलग्न रहेका छन् ।

तालिका २७ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ मा महिला र पुरुषको कार्य विभाजन विश्लेषण

क्र.स	क्रियाकलाप	संलग्नता	
		महिला (१-४)	पुरुष (१-४)
१	उत्पादनमुलक कार्य		
	जागीर	१	४
	पशुपालन	४	३
	तरकारी खेती	४	३
	ज्याला मजदुरी	१	४
२	अनुत्पादनमुलक कार्यहरू		

क्र.स	क्रियाकलाप	संलग्नता	
		महिला (१-४)	पुरुष (१-४)
	घर धन्दा	४	२
	लुगाधुने कार्य	४	१
	घाँस दउरा संकलन	४	३
	कूटानी तथा पिसानी	४	१
	जोत्ने खन्ने कार्य	२	४
	सामाजिक कार्य	२	४

अर्को तर्फबाट विश्लेषण गर्दा जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल असर व्यक्तिको आर्थिक क्षमतामा निर्भर हुने तथा अनुकूलन क्षमताको विश्लेषणबाट पनि यहाँ सबैभन्दा बढि महिला, वृद्धवृद्धाहरू तथा बालबालिकाहरू प्रभावित भएको देखिएको छ ।

विभिन्न सचेतना तथा शिक्षामा पहुँचका कारण समेतले गर्दा महिलाहरूको पहिलेको तुलनामा सार्वजनिक कार्यक्रमहरूमा सहभागिता बढेको छ । तर बढ्दो भौतिक सहभागिताको तुलनामा सक्रिय सहभागिता अबै कम देखिन्छ । यस्ता समस्याको समाधान गर्न सहजकर्ताको भूमिका अपरिहार्य रहेको यहाँको अनुकूलन योजना तयारीबाट प्रष्ट भएको छ । तलको तालिकाले यहाँका महिला तथा पुरुषहरूको विभिन्न कार्यहरूमा हुने सहभागिता तथा निर्णय गर्ने अवस्था प्रष्ट पार्दछ । जस अनुसार घरायसी दैनन्दिनका कार्यहरूमा महिलाहरूको पहुँच तथा निर्णय देखिन्छ, भने आर्थिक तथा राजनीतिक निर्णयहरूमा पुरुषहरू बढि संलग्न भएको देखिन्छ ।

तालिका २८ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ मा महिला र पुरुषको निर्णय प्रक्रिया, उत्तरदायित्व र पहुँच विश्लेषण

क्र.स	क्रियाकलाप	कसले निर्णय गर्छ		कसले कार्य गर्छ		कसको पहुँचमा छ	
		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
१	घर व्यवहार	✓	✓	✓		✓	
२	वन जाने	✓	✓	✓	✓	✓	✓
३	बैठक जाने		✓	✓	✓		✓
४	आर्थिक कारोबार	✓	✓		✓		✓
५	पशुसेवा र स्याहार सुसार	✓	✓	✓		✓	
६	जागिर गर्ने	✓	✓		✓		✓
७	राजनिती गर्ने		✓		✓		✓
८	विरामी स्याहार	✓	✓	✓	✓	✓	✓
९	बालिनाली	✓	✓	✓	✓	✓	✓

भखरै मात्र स्थानीय तहको निर्वाचन भै महिलाहरूको पनि बलियो उपस्थिति भएको, शिक्षामा क्रमशः पहुँच बढिरहेको तथा सचेतनाका अरु कार्यक्रमहरू पनि बढिरहेकोले महिला र पुरुषहरू विचको विभेद विस्तारै कम हुँदै जाने अपेक्षा गर्न सकिन्छ ।

३.९ अनुगमन तथा मुल्यांकन

वडा तथा टोलस्तरमा भएका सचेतना तथा योजना तर्जुमा छलफलको क्रममा यहाँका मानिसहरूको जलवायु परिवर्तनको अवधारणा तथा प्रतिकूल असरहरूसँग जुध्नको लागि आवश्यक पर्ने क्षमताको बारेमा छलफल गरिएको

थियो । जस अनुसार स्थानीय स्तरमा जलवायुका असर तथा प्रभावहरू भेल्न बाध्य भएपनि यसको कारण तथा अनुकूलन तथा न्यूनीकरणका उपायहरूको बारेमा कमैमात्र जानकारी रहेको पाइएको छ । अझ जलवायुका असर तथा प्रभावहरूबाट सबै भन्दा बढि पिडा वनमा आश्रित महिला, बालबालिका तथा वृद्धहरूमा हुने देखिएको छ भने त्यहि वर्गमा यस सम्बन्धि कम जानकारी रहेको अवस्था छ । यस्तो अवस्थामा तय भएका अनुकूलन योजनाहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्यांकन महत्वपूर्ण पक्ष हुने छ । यसको लागि वडा तथा गाउँपालिका तहमा यो कार्ययोजना कार्यान्वयनका प्रगति र परिणाम सम्बन्धी प्राप्त सूचना तथा तथ्यहरूको सङ्कलन र मूल्याङ्कन गर्न गाउँपालिकामा रहेका बहुसरोकारवालाहरूको संलग्नता रहने छ ।

यसका लागि वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठी र समीक्षा गोष्ठी सबै सरोकारवालाहरूको सहभागितामा सञ्चालन गरिनेछ । आवश्यकता अनुसार कार्यक्रमको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न समय समयमा स्थलगत अनुगमन समेत गरिनेछ । समीक्षा गोष्ठी एवं स्थलगत अनुगमनबाट यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनमा प्राप्त भएका प्रतिफल मूल्याङ्कन गरी सिकाईहरूको आदानप्रदान हुनेछ । यसरी नै समय समयमा जिल्ला स्तरमा रहेका संयन्त्रहरूबाट पनि सम्पुक्त अनुगमन भई प्राविधिक स्तरको पृष्ठपोषण प्राप्त हुनेछ । यसका आतिरिक्त यो योजना तयार गर्न सहयोग गर्ने पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना को जिल्लामा रहेको कार्यालयले पनि बेलाबेलामा कार्य प्रगतिबारे मूल्याङ्कन गर्ने छ भने वार्षिक रुपमा एक पटक सार्वजनिक सुनुवाइ गरिने छ । हरेक वर्ष भएका अनुगमन तथा मूल्यांकनबाट प्राप्त भएका सिकाइहरू तथा चुनौतीहरूलाई अर्को वर्ष क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लगिने छ । यो योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि तलको तालिकामा उल्लेख भए अनुसार अनुगमन कार्यहरू गरिने छ ।

तालिका २९ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकन खाका

अनुगमनका तहहरू	उद्देश्यहरू	जिम्मेवारी	समय	प्रक्रिया
क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयनको अनुगमन गर्न समुदाय तथा टोल तहका अनुगमन	पारदर्शिता र अपनत्व कायम गर्न प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न	स्थानीय समुदाय	कार्यक्रम संचालन भैरहेको बेलामा तथा सकिएपछि	अन्तरक्रिया, सार्वजनिक लेखा परिक्षण, स्व:अनुगमन तथा मूल्यांकन
वडास्तरीय तहका अनुगमन (प्रक्रिया र प्रगतिहरू तहमा)	कार्यक्रमको गुणस्तर तथा प्रगतिको लेखाजोखा	वडास्तरीय अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति	वार्षिक अर्धवार्षिक, चौमासिक	समीक्षा गोष्ठी प्रत्यक्ष अनुगमन, लक्षित वर्गहरूसंग छलफल
गाउँपालिका स्तरीय अनुगमन	कार्यक्रम कार्यान्वयनको सुनिश्चितता तथा गुणस्तर लेखाजोखा	गाउँपालिकाले तोकेको संयन्त्र	वार्षिक अर्धवार्षिक	समीक्षा गोष्ठी प्रत्यक्ष अनुगमन, लक्षित वर्गहरूसंग छलफल
जिल्लास्तरीय अनुगमन (नतिजाहरू र उपलब्धी तहमा)	अनुकूलन योजनाको उपलब्धीहरू र नतिजाहरू प्राप्त भए नभएको एकिन गर्न, सिकाईहरूको लागि	जिल्ला समन्वय समिति, ASHA लगायत सहयोगी संस्थाहरू	वार्षिक तथा कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि	समीक्षा गोष्ठी आधारभूत तथ्यांकको आधारमा सहभागितामूलक संकटासन्नता विश्लेषण प्रगति प्रतिवेदनको अध्ययन

३.१० द्वन्द्व व्यवस्थापन

यस वडाको अनुकूलन योजनाको कार्यान्वयनको समयमा विभिन्न मतभेद तथा द्वन्द्वहरू देखा परेमा स्थानीय स्तरमा वडा तथा गाउँपालिकाले व्यवस्थापन गर्नेछन् । अन्य कानुनी तथा प्राविधिक सहयोग चाहिएमा स्थानीय तहहरूले सेवा प्रदायकसँग आवश्यक परामर्श लिन सक्ने छन् ।

३.११ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

विभिन्न चरणहरू पार गर्दै यस वडाका बासिन्दाहरूले आगामी तीन वर्षको लागि जलवायू परिवर्तनका असरहरूबाट बच्नको लागि विस्तृत कार्ययोजना तयार गरेका छन् । जसलाई तालिका ३० मा प्रस्तुत गरिएको छ । जस अनुसार यस वडाको लागि आगामी तीन वर्षको लागि रु ८,३५,१६,०००/- को योजना बनेको छ । उक्त बजेटमध्ये पहिलो वर्ष, दोस्रो वर्ष र तस्रो वर्षका लागि क्रमशः १,८९,००,०००/-, २,७९,०३,०००/- र ३,६७,१३,०००/- का अनुकूलनका क्रियाकलापहरू निर्धारण गरिएका छन् । यि योजनाहरूको कार्यान्वयनमा पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले आगामी तीन वर्षसम्म केहि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्नेछ भने अन्य संस्थाहरू जस्तै: गाउँपालिका, जिल्लास्थित सरोकारवाला निकायहरू, परियोजनाहरूबाट समेत यो योजना कार्यान्वयनको लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगको अपेक्षा यस वडाले गरेको छ । कार्यक्रमको प्रभावकारिताको लागि अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्नको लागि परियोजना अवधिको लागि रु ५,७५,०००/- रकमको आवश्यकता समेत औल्याईएको छ ।

तालिका ३० : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहयोगी निकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजार)	परिमाण	लागत (रु. हजार)	परिमाण	लागत (रु. हजार)			
साविक वडा १																	
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१	सिंचाई कुलो	वटा	३	४००००००	१२	७०	४०	१२२	१	४०००	१	४०००	१	४०००	१२०००	डिभिजन सिंचाई कार्यालय, ASHA, प्रदेश सरकार, गाउँपालिका	खाडाखेत, घट्टेगाड, भिडमनी,
२	संरक्षण पोखरी	वटा	३	२०००००	१०	२९	४१	८४	१	२००	१	२००	१	२००	६००	डिभिजन सिंचाई कार्यालय, ASHA, प्रदेश सरकार, गाउँपालिका	मेला, मुन, गोठेकोइराला
३	टनेल खेती	घरधुरी	१२२	१५०००	१२	७०	४०	१२२	३०	४५०	४६	६९०	४६	६९०	१८३०	ASHA, गाउँपालिका	सवै वडा
४	कृषि सामग्री वितरण	घरधुरी	१२२	३०००	१२	७०	४०	१२२	३०	९०	४६	१३८	४६	१३८	३६६	ASHA, गाउँपालिका	सवै वडा
५	गोबर र्याँस	वटा	६०	४००००	५	२०	३०	४०	२०	८००	२०	८००	२०	८००	२४००	ASHA, AEPC, गाउँपालिका	सवै वडा
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा (साविक १) को जम्मा									०	५५४०	०	५८२८	०	५८२८	१७१९६		
जलस्रोत तथा उर्जा																	
१	पानीको मुहान संरक्षण	वटा	७	३५०००	१२	७०	४०	१२२	२	७०	३	१०५	३	१०५	२८०	ASHA, गाउँपालिका	धम्कने, कमको धारो, धनै छहरा, लिगुडे, वनसुरे, मुला, हारपरे धारो
२	खानेपानी निर्माण	वटा	१	१००००००	१२	७०	४०	१२२	०	०	१	१०००	०	०	१०००	ASHA, गाउँपालिका	नानीखोला
जलस्रोत तथा उर्जा (साविक १) को जम्मा									०	७०	०	११०५	०	१०५	१२८०		
वन तथा जैविक विविधता																	
१	सामुदायिक वन नवीकरण	वटा	२	१०००००	२	७०	४०	१०२	०	०	१	१००	१	१००	२००	डिभिजन वन कार्यालय, ASHA, गाउँपालिका, वन उपभोक्ता समिति	मस्टादेव चौदाहरी, रुमकोट

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहयोगी निकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजार)	परिमाण	लागत (रु. हजार)	परिमाण	लागत (रु. हजार)			
२	वृक्षरोपण	हेक्टर	७	२००००	१२	७०	४०	१२२	१	२०	२	४०	२	४०	१००	डिभिजन वन कार्यालय, ASHA, गाउँपालिका	गाईतर
वन तथा जैविक विविधता (साविक १) को जम्मा									०	२०	०	१४०	०	१४०	३००		
भौतिक पूर्वाधार																	
१	पहिराका लागि तारजाली	वटा	७००	५०००	१२	७०	४०	१२२	२००	१०००	२००	१०००	३००	१५००	३५००	ASHA, प्रदेश सरकार, गाउँपालिका	खौला, गाडकम
भौतिक पूर्वाधार (साविक १) को जम्मा									०	१०००	०	१०००	०	१५००	३५००		
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागि																	
१	सुधारिएको चुल्हो वितरण	घरधुरी	१२२	१५०००	१२	७०	४०	१२२	४०	६००	४०	६००	४०	६००	१८००	ASHA, गाउँपालिका	सवै वडा
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागि (साविक १) को जम्मा									०	६००	०	६००	०	६००	१८००		
साविक १ को कूल जम्मा रकम (रु. हजारमा)										७२३०	०	८६७३	०	८१७३	२४०७६		
साविक वडा २																	
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१	सिंचाई कुलो निर्माण	कि.मि	२	४००००००	१४	७१	३१	११६	०	०	१	४०००	१	४०००	८०००	डिभिजन सिंचाई कार्यालय, ASHA, प्रदेश सरकार, गाउँपालिका	देशारवाडा देखि डाँडा ज्युला
२	सिंचाई कुलो निर्माण	कि.मि.	२।५	४००००००	१४	७१	३१	११६	०।५	२०००	१	४०००	१	४०००	१००००	डिभिजन सिंचाई कार्यालय, ASHA, प्रदेश सरकार, गाउँपालिका	कोल्थै देखि तितेखोली गाउँपालिका
३	कूलो मर्मत	कि.मि.	२	१०००००	१०	३०	२०	६०	०	०	२	२००	०	०	२००	ASHA, गाउँपालिका	चुली सिंचाई कूलो
४	सिंचाई कूलो निर्माण	कि.मि.	१	४००००००	१०	३०	२०	६०	०	०	०	०	१	४०००	४०००	ASHA, गाउँपालिका	छहड्ने
५	संरक्षण पोखरी	वटा	६	२०००००	१४	७१	३१	११६	१	२००	२	४००	३	६००	१२००	ASHA, गाउँपालिका	माल्ले, बल्ले जुडा, चुली, तल्लो धारा, ठाँटी, तितेखोला
६	टनेल खेती	वटा	२५	१५०००	५	५	१०	२५	५	७५	१०	१५०	१०	१५०	३७५	ASHA, गाउँपालिका	लक्षित वर्ग
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा (साविक २) को जम्मा									०	२२७५	०	८७५०	०	१२७५०	२३७७५		

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहयोगी निकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजार)	परिमाण	लागत (रु. हजार)	परिमाण	लागत (रु. हजार)			
जलस्रोत तथा उर्जा																	
१	महान संरक्षण	वटा	१०	३५०००	१४	७१	३१	११६	२	७०	४	१४०	४	१४०	३५०	ASHA, गाउँपालिका	इमिल्चे खोला, छहडा खोला, लिगुडे सिमवसु, तितेखोला, कुइयापानी, रीउली, दहवाडे, रोटेपानी, चडिपानी
२	गोबर र्यास	वटा	५०	४००००	५	२५	३०	५०	१०	४००	२०	८००	२०	८००	२०००	ASHA, AEPC, गाउँपालिका,	सबै वडामा
जलस्रोत तथा उर्जा (साविक २) को जम्मा									०	४७०	०	९४०	०	९४०	२३५०		
भौतिक पूर्वाधार																	
१	तारजाली (पहिरो नियन्त्रणका लागी)	वटा	१०००	५०००	१४	७१	३१	११६	३००	१५००	३००	१५००	४००	२०००	५०००	डिभिजन वन कार्यालय, ASHA, क्ता समूह, प्रदेश सरकार, गाउँपालिका	उखाडी, चिन्दुनी खोला
भौतिक पूर्वाधार (साविक २) को जम्मा									०	१५००	०	१५००	०	२०००	५०००		
वन तथा जैविक विविधता																	
१	वृक्षरोपण	हेक्टर	५	२००००	१४	७१	३१	११६	१	०	५	१००	५	१००	२००	डिभिजन वन कार्यालय, ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, गाउँपालिका	सांसरी संरक्षण वन र घट्टेखोला सा. व.
वन तथा जैविक विविधता (साविक २) को जम्मा									०	०	०	१००	०	१००	२००		
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी																	
१	सुधारिएको चुल्हो वितरण	घरधुरी	११६	१५०००	१४	७१	३१	११६	३०	४५०	३६	५४०	५०	७५०	१७४०	ASHA, गाउँपालिका	सबै टोल
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी (साविक २) को जम्मा									०	४५०	०	५४०	०	७५०	१७४०		
साविक २ को कूल जम्मा रकम (रु. हजारमा)										४६९५	०	११८३०	०	१६५४०	३३०६५		
साविक ३																	
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहयोगी निकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजार)	परिमाण	लागत (रु. हजार)	परिमाण	लागत (रु. हजार)			
१	सिंचाई कुलो निर्माण	वटा	४	४००००००	१६	१७	४०	७३	१	४०००	१	४०००	२	८०००	१६०००	डिभिजन सिंचाई कार्यालय, ASHA, प्रदेश सरकार, गाउँपालिका	भेडी ओडार, मान्जागर, भैसावस्ने, लदेका
२	संरक्षण पोखरी	वटा	३	२०००००	१६	१७	३९	७२	१	२००	१	२००	१	२००	६००	ASHA, गाउँपालिका	क जाँफे, ख जाँफे, गोठाली घौर
३	कृषि सामग्री वितरण	वटा	७२	२००००	१६	१७	३९	७२	२०	४००	२४	४८०	२८	५६०	१४४०	ASHA, गाउँपालिका	सवै वडामा
३	टनेल खेती	वटा	७२	१५०००	१६	१७	३९	७२	२०	३००	२४	३६०	२८	४२०	१०८०	ASHA, गाउँपालिका	सवै वडामा
४	गोठ तथा भकारी सुधार	वटा	७२	२००००	१६	१७	३९	७२	२०	४००	२४	४८०	२८	५६०	१४४०	ASHA, गाउँपालिका	सवै वडामा
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा (साविक ३) को जम्मा									०	५३००	०	५५२०	०	९७४०	२०५६०		
जलस्रोत तथा ऊर्जा																	
१	मुल संरक्षण	वटा	५	३५०००	९	४१	६६	१२९	३	१०५	३	१०५	४	१४०	३५०	ASHA, गाउँपालिका	सिलानु, कुथी, रावेरा, छहड्ने, वजङ्गे पडे
२	गोबर ग्याँस	वटा	४०	४००००	५	१५	२०	४०	१०	४००	१५	६००	१५	६००	१६००	ASHA, AEPC, गाउँपालिका,	सवै वडा
जलस्रोत तथा उर्जा (साविक ३) को जम्मा									०	५०५	०	७०५	०	७४०	१९५०		
भौतिक पूर्वाधार																	
१	तारजाली (पहिरो नियन्त्रणको लागि)	वटा	५००	५०००	१६	१७	३९	७२	२०	१००	२४	१२०	२८	१४०	३६०	ASHA, प्रदेश सरकार, गाउँपालिका	भेडी ओडार, रेउका, गमाने चौर, माभखेल
भौतिक पूर्वाधार (साविक ३) को जम्मा									०	१००	०	१२०	०	१४०	३६०		
वन तथा जैविक विविधता																	
१	सामुदायिक वन नवीकरण	वटा	१	१०००००	१६	१७	३९	७२	०	०	१	१००	०	०	१००	डिभिजन वन कार्यालय, ASHA, गाउँपालिका, वन उपभोक्ता समिति	लामाविष्णु
२२	वृक्षरोपण	हेक्टर	५	२००००	१६	१७	३९	७२	१	२०	२	४०	२	४०	१००	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, गाउँपालिका, डिभिजन वन कार्यालय	दियारकाँधी, नेटा डाँडा, उत्तिसपानो वस्ना
वन तथा जैविक विविधता (साविक ३) को जम्मा									०	२०	०	४०	०	४०	१००		

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहयोगी निकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजार)	परिमाण	लागत (रु. हजार)	परिमाण	लागत (रु. हजार)			
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी																	
१	सुधारिएको चुल्हो वितरण	घरधुरी	७२	१५०००	१६	१७	३९	७२	२०	३००	२४	३६०	२८	४२०	१०८०	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, गाउँपालिका, डिभिजन वन कार्यालय	सबै वडा
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी (साविक ३) को जम्मा									०	३००	०	३६०	०	४२०	१०८०		
साविक ३ को कूल जम्मा रकम (रु. हजारमा)										६२२५	०	६७४५	०	११०८०	२४०५०		
वडा नं. ६ ले साविक वडा १, २ र ३ लाई समेटेर संयुक्त रूपमा सञ्चालन गर्ने अनुकुलनका योजनाहरू																	
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१	सुधारिएको घट्ट	पटक	७	३००००	४२	१५८	११०	३१०	१	३०	२	६०	२	६०	१५०	ASHA, गाउँपालिका	वडा नं ६
२	गहना सुधार (भुइँधोस रोपण सहित)	रोपनी	३००	१००००	४२	१५८	११०	३१०	५०	५००	१००	१०००	१५०	१५००	३०००	ASHA, गाउँपालिका	वडा नं ६
३	माटो परीक्षण	पटक	१	५००००	४२	१५८	११०	३१०	१	५०	०	०	०	०	५०	ASHA, गाउँपालिका	वडा नं ६
कृषि तथा खाद्य सुरक्षाको लागी (वडा स्तरीय) को जम्मा										५०	०	०	०	५०			
०	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरण																
१	आगलागी सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम	पटक	४	१०००००	४२	१५८	११०	३१०	१	१००	१	१००	२	२००	४००	ASHA, डिभिजन वन कार्यालय, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, गाउँपालिका	मस्टादेव चौदाहरी, रुमकोट, लामाविष्णु, दुधशिला भतेडी
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी (वडा स्तरीय) को जम्मा									०	१००	०	१००	०	२००	४००		
क्षमता अभिवृद्धि																	
१	सोलार मर्मत तालिम	पटक	१	६५०००	०	०	१	१	१	६५	०	०	०	०	६५	ASHA, गाउँपालिका	वडा नं ६
२	सुधारिएको चुल्हो निर्माण तालिम	पटक	१	६५०००	१०	१०	२०	४०	१	६५	१	६५	१	६५	१९५	ASHA, गाउँपालिका	वडा नं ६
३	वन व्यवस्थापन तालिम	पटक	४	६५०००	२०	७०	७०	१६०	१	६५	१	६५	२	१३०	२६०	ASHA, गाउँपालिका	मस्टादेव चौदाहरी, रुमकोट, लामाविष्णु, दुधशिला भतेडी

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहयोगी लिकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजार)	परिमाण	लागत (रु. हजार)	परिमाण	लागत (रु. हजार)			
४	जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तथा न्यूनीकरण तालिम	पटक	३	६५०००	१५	४५	६५	१२०	१	६५	१	६५	१	६५	१९५	ASHA, गाउँपालिका	वडा नं ६
५	कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी तालिम	पटक	३	६५०००	१५	४५	६५	१२०	१	६५	१	६५	१	६५	१९५	ASHA, गाउँपालिका	वडा नं ६
६	महिला सशक्तिकरण सम्बन्धी तालिम	पटक	३	६५०००	१५	४५	६५	१२०	१	६५	१	६५	१	६५	१९५	ASHA, गाउँपालिका	वडा नं ६
७	जैविक मल बनाउने तालिम	पटक	३	६५०००	१५	४५	६५	१२०	१	६५	१	६५	१	६५	१९५	ASHA, गाउँपालिका	वडा नं ६
क्षमता अभिवृद्धि (वडा स्तरीय) को जम्मा									०	४५५	०	३९०	०	४५५	१३००		
वडा स्तरीयको कूल जम्मा रकम (रु. हजारमा)									६०५	०	४९०	०	६५५	१७५०			
योजना अनुगमन, मूल्यांकन, तथा समीक्षा																	
१	संयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन	पटक	३	६००००	४९	३५८	१९५	६९०	१	६०	१	६०	१	६०	१८०	ASHA, गाउँपालिका	गाउँपालिका तथा समुदाय
२	अर्ध वार्षिक समीक्षा	पटक	५	२००००	४९	३५८	१९५	६९०	१	२०	२	४०	२	४०	१००	ASHA, गाउँपालिका	गाउँपालिका तथा समुदाय
३	वार्षिक समीक्षा	पटक	३	५००००	४९	३५८	१९५	६९०	१	५०	१	५०	१	५०	१५०	ASHA, गाउँपालिका	गाउँपालिका तथा समुदाय
४	वार्षिक प्रतिवेदन तयारी	पटक	३	१५०००	४९	३५८	१९५	६९०	१	१५	१	१५	१	१५	४५	ASHA, गाउँपालिका	गाउँपालिका तथा समुदाय
५	योजना पुनरावलोकन	पटक	१	१०००००	४९	३५८	१९५	६९०	०	०	०	०	१	१००	१००	ASHA, गाउँपालिका	गाउँपालिका तथा समुदाय
योजना अनुगमन, मूल्यांकन, तथा समीक्षाको कूल जम्मा रकम (रु. हजारमा)									१४५	०	१६५	०	२६५	५७५			
पलाता गाउँपालिका वडा नं ६ को कूल जम्मा रकम (रु. हजारमा)									१८९००	०	२७९०३	०	३६७१३	८३५१६			

अनुसूचि १ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ को प्रकोप तथा अनुकूलन क्षमता विश्लेषण र मापन तालिका

प्रकोप	प्रकोपको मुख्य क्षेत्र	विषयगत क्षेत्रमा परेको प्रभाव	स्तर	अनुकूलनका प्रयास	स्तर
साविक १					
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, जन स्वास्थ्य, जलस्रोत तथा ऊर्जा	खाद्यान्न उत्पादनमा कमी, खानेपानीका ३ वटा मुलहरू सुकेका,	४	विभिन्न संघ संस्था आइ राहत बाढने गरेको	१
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार	खोले, गाडकम ठाउँमा जनधनको क्षति, घट्ट पाइप बगाएको	४	तारजाली लगाएको	२
बालीरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	अन्नबाली, फलफूल तथा तरकारीमा नयाँ नयाँ रोगहरू देखा परेको, उत्पादन कमी	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पशुमा नयाँ नयाँ रोगहरू देखा परेको, पहिले देखिका रोगहरू पनि धेरै लाग्न थालेको	३	सार्थक प्रयास नभएको	१
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता, बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार	खर्क, घरमा क्षति, बोट विरुवा, वन्यजन्तुमा असर	२	सार्थक प्रयास नभएको	१
मानवरोग	जनस्वास्थ्य	रोग लागी ३० जना मरेको,	४	उपचार गर्ने गरेको	१
वाढी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार	जग्गा जमिन क्षति, खेती बालीको नष्ट	३	सार्थक प्रयास नभएको	१
साविक २					
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खाद्यान्न उत्पादनमा कमी	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
	वन तथा जैविक विविधता	कमजोर पुनरुत्पादन			
	जलस्रोत तथा ऊर्जा	पानीका मुलहरूमा कमी			
वाढी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खेतबारी बगाएको, बाली नष्ट भएका	४	तटबन्धन र ढुङ्गाको पर्खाल लगाएको	१
	बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार	८ जना मृत्यु भएको, ६ घर बगाएको,			
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पुरै वडाको विभिन्न ठाउँ भासिने गरेको	४	वडा भित्र एक स्थानबाट अर्को स्थानतर्फ सार्ने गरेको	२
	बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार	नयाँ नयाँ रोगहरूको प्रकोप, उत्पादनमा कमी	४		१
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा,	३०० भन्दा बढी गाईवस्तु र ५०० भन्दा बढी भेडा बाख्रा २०० भैसी मरेको पशुमा नयाँ नयाँ रोगहरू देखा परेको, पहिले देखिका रोगहरू पनि धेरै लाग्न थालेको, प्रत्येक वर्ष रोगका कारण मर्ने पशुको संख्यामा वृद्धि	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
मानवरोग	जन स्वास्थ्य	रोग लागी ६० जना मानिस मरेको	३	उपचारका लागि जाने गरेका	२
असिनापानी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	गहु बालीमा असर, फलफूल क्षति, वनस्पति क्षति	२	सार्थक प्रयास नभएका	१
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार	१७ जनाको मानिसको मृत्यु, वन तथा वन्यजन्तु, असर, घाँस दाउरामा लगायत वन पैदावारमा कमी,	४	आगो लागेको देखेनासाथ सबै गएर निभाउने गरेको	२

प्रकोप	प्रकोपको मुख्य क्षेत्र	विषयगत क्षेत्रमा परेको प्रभाव	स्तर	अनुकूलनका प्रयास	स्तर
मिचाहाभार	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता	स्थानिय रैथाने प्रजातीलाइ पलेको, खेति योग्य जमिनमा उत्पादनमा कमी, घाँसको उत्पादनमा कमी	३	सार्थक प्रयास नभएका	१
साविक ३					
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	तरकारी, खाद्यान्न तथा फलफूल उत्पादनमा कमि, पानीको मूल सुकदै गएको,	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
	जन स्वास्थ्य	खानेपानीको अभावका कारण मानिसहरूमा रोग वृद्धि भएको			
	जलस्रोत तथा ऊर्जा	पानीका मुलहरू सुकेका, भएका मूलहरूमा समेत पानी कम हुन थालेको			
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	२५ रोपनीजति खेति गरिरहेको, जमिन बगायो, ४ गोरु मरेको ४ भैसी मरेको, धान बाली नष्ट	४	तारजाली लगाएको, बाटोको मर्मत गरेको, बस्ती सरेको	२
	बसोवास तथा भौतिक पूर्वाधार	१० घर विस्थापित, २९ घर जोखिममा			
वालीरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	अन्नबाली, फलफूल तथा तरकारीमा नयाँ नयाँ रोगहरू देखा परेको, पहिले देखिका रोगहरू पनि धेरै लाग्न थालेको, अन्न भण्डारण गरेको स्थानमा समेत किरा तथा घुन लाग्न थालेको,	३	सार्थक प्रयास नभएको	१
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पशुमा नयाँ नयाँ रोगहरू देखा परेको, पहिले देखिका रोगहरू पनि धेरै लाग्न थालेको,	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
भू-क्षय	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादनयोग्य जमिन नष्ट	३	गद्दासुधार बनाइ खेती गरेको	२
वाढी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, बस्ती तथा भौतिक पूर्वाधार, जनस्वास्थ्य	खेतीबाली नष्ट, जनधनको क्षति	३	तटबन्धन लगाएको	२
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता	घाँस दाउराको कमी, जडीबुटी नष्ट, खोटेसल्लो नष्ट, वन्यजन्तुमा असर	२	आगो लागेको देखासाथ सबै गएर निभाउने गरेको	२
मानव रोग	जनस्वास्थ्य	सात जना मरेको	३	उपचार गर्ने गरेको	१

अनुसुचि २ : पलाता गाउँपालिका वडा नं. ६ का संकटासन्न घरधुरीहरूको विवरण

क्र.सं.	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
साविक वडा नं १											
१	गंगा बुढा	मिमकोशा बुढा	७	४	नेटा	क्षेत्री			✓		
२	प्रेम बुढा	पाना बुढा	३	४	नेटा	क्षेत्री				✓	
३	अखराज बुढा	ऐनरेशा बुढा	२	३	नेटा	क्षेत्री				✓	
४	सयरुप बुढा		२	५	नेटा	क्षेत्री				✓	
५	जगत धामी	जसन्दा धामी	३	३	नेटा	क्षेत्री			✓		
६	मधु धामी		३	५	नेटा	क्षेत्री				✓	
७	धन बहादुर धामी	डिल्ली धामी	४	६	नेटा	क्षेत्री				✓	
८	कम्म धामी	भूमी धामी	२	३	नेटा	क्षेत्री				✓	
९	साँच धामी	डल्ला धामी	३	४	नेटा	क्षेत्री				✓	
१०	रोशन धामी	कमला धामी	२	३	नेटा	क्षेत्री					✓
११	परतुलाल धामी	विनि धामी	७	८	नेटा	क्षेत्री			✓		
१२	अनिपाल धामी	कैला धामी	६	४	नेटा	क्षेत्री			✓		
१३	प्रकाश धामी	निरता धामी	३	२	नेटा	क्षेत्री				✓	
१४	भिम धामी	छैटा धामी	४	५	नेटा	क्षेत्री				✓	
१५	सर्पराज धामी		१	१	नेटा	क्षेत्री					✓
१६	मोती धामी	गौरी धामी	३	३	नेटा	क्षेत्री				✓	
१७	मगे धामी	लक्ष्मी धामी	१	१	नेटा	क्षेत्री					✓
१८	विरजल बुढा	रुपी बुढा	३	२	नेटा	क्षेत्री				✓	
१९	अविसर बुढा	देवु बुढा	४	३	नेटा	क्षेत्री				✓	
२०	राम बहादुर बुढा	सुनकेशा बुढा	१०	१०	नेटा	क्षेत्री			✓		
२१	मिनराज बुढा	गरमकला बुढा	५	४	नेटा	क्षेत्री				✓	
२२	कोशराज बुढा	असिरना बुढा	३	२	नेटा	क्षेत्री				✓	
२३	दर्ग बुढा	ज्वारा बुढा	५	४	नेटा	क्षेत्री			✓		
२४	निशान बुढा	गम्भिरा बुढा	१	३	नेटा	क्षेत्री					✓
२५	ऐबानसिंह बुढा		४	३	नेटा	क्षेत्री	पु १			✓	
२६	राजाराम बुढा	श्वेता बुढा	२	६	नेटा	क्षेत्री			✓		
२७	दन्तराज वम	विसा वम	२	३	नेटा	क्षेत्री					✓
२८	दान		०	४	नेटा	क्षेत्री	पु १				✓
२९	रानडोका बुढा	छेइमा बुढा	१	१	नेटा	क्षेत्री				✓	
३०	गयलाल बुढा	राजु बुढा	२	३	नेटा	क्षेत्री					✓
३१	धनलाल धामी	शिवलक्ष्मी धामी	२	३	नेटा	क्षेत्री				✓	
३२	रुप धामी	पाण्डुका धामी	३	३	नेटा	क्षेत्री					✓
३३	धनसुर बुढा	घटकला बुढा	६	५	नेटा	क्षेत्री				✓	
३४	जय बुढा	देवी बुढा	४	४	नेटा	क्षेत्री					✓
३५	नन्द बुढा	आउकला बुढा	४	३	नेटा	क्षेत्री				✓	
३६	मवजन बुढा	राजपुरा बुढा	२	७	नेटा	क्षेत्री				✓	
३७	प्रेम बुढा	थिगुरी बुढा	३	३	नेटा	क्षेत्री				✓	
३८	मेज बुढा	दन्तकला बुढा	२	३	नेटा	क्षेत्री				✓	
३९	केशर बुढा	गौरीकला बुढा	१	३	नेटा	क्षेत्री					✓
४०	अन बुढा	लाटी बुढा	२	५	नेटा	क्षेत्री				✓	
४१	पुर विक	कृपा विक	२	५	नेटा	दलित					✓

क्र.सं.	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल	सुइटासन् तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
४२	जय विक	लक्ष्मीकला विक	३	३	नेटा	दलित				✓	
४३	जम्म बुढा	पश्चिमा बुढा	३	१	नेटा	क्षेत्री				✓	
४४	दिल बुढा		२	१	नेटा	क्षेत्री					✓
४५	विलम बुढा	बुढा बुढा	२	२	नेटा	क्षेत्री					✓
४६	भद्रे बुढा	जानकी/भिम बुढा	३	६	नेटा	क्षेत्री				✓	
४७	जिवन धामी	सुनकेशा धामी	१	४	नेटा	क्षेत्री					✓
४८	सजन बुढा	ताना बुढा	३	३	नेटा	क्षेत्री				✓	
४९	मोतीलाल बुढा		३	७	नेटा	क्षेत्री				✓	
५०	गोहोडा बुढा	राजु बुढा	६	३	नेटा	क्षेत्री				✓	
५१	कर बुढा	तारा बुढा	४	२	नेटा	क्षेत्री					✓
५२	विरवित बुढा		४	४	नेटा	क्षेत्री					✓
५३	छउ बुढा	तिर्खा बुढा	३	२	नेटा	क्षेत्री				✓	
५४	छललाल बुढा	लक्षु बुढा	२	५	नेटा	क्षेत्री					✓
५५	ओम बुढा	वासपुना बुढा	४	४	नेटा	क्षेत्री				✓	
५६	बल बुढा	जलमा बुढा	३	३	नेटा	क्षेत्री					✓
५७	मक वम	देवु वम	२	३	नेटा	ठकुरी				✓	
५८	पइला वम	सल्ली/भुपा वम	३	४	नेटा	ठकुरी		✓			
५९	लाले वम	देवी वम	४	४	नेटा	ठकुरी				✓	
६०	कटक वम	सिरा वम	२	३	नेटा	ठकुरी		✓			
६१	जैमल वम	मनादेवी वम	४	२	नेटा	ठकुरी					✓
६२	लोम वम	धिरजा वम	४	१	नेटा	ठकुरी				✓	
६३	गोपेश वम	विजपुरा वम	३	३	नेटा	ठकुरी				✓	
६४	मन वम	ज्ञानु वम	१	१	नेटा	ठकुरी				✓	
६५	भैइ वम	सुरजा वम	१	५	नेटा	ठकुरी					✓
६६	अजय वम	सुनविरा वम	५	२	नेटा	ठकुरी					✓
६७	विछी वम	सर्पा वम	६	४	नेटा	ठकुरी				✓	
६८	रज बुढा	कुशा बुढा	४	५	नेटा	क्षेत्री					✓
६९	सिंह बुढा	निशा बुढा	३	३	नेटा	क्षेत्री					✓
७०		रेशा बुढा	१	०	नेटा	क्षेत्री	म १				✓
७१	नन्दराज बुढा	जोवना बुढा	३	३	नेटा	क्षेत्री				✓	
७२	पूर्वधन		०	१	नेटा	क्षेत्री	पु १				✓
७३	मन विक	नानीमता विक	३	२	नेटा	दलित				✓	
७४	जल बुढा	गौगोरा बुढा	२	४	नेटा	क्षेत्री				✓	
७५	भिमराज बुढा	पदमपुरा बुढा	५	२	नेटा	क्षेत्री				✓	
७६	मलाल बुढा	आउसरा बुढा	४	१	नेटा	क्षेत्री				✓	
७७	बलि बुढा	ग्रिस्मा बुढा	६	२	नेटा	क्षेत्री				✓	
७८	सुरज बुढा		३	१	नेटा	क्षेत्री					✓
७९	अम्म बुढा	हुकी बुढा	२	५	नेटा	क्षेत्री					✓
८०	संक बुढा		३	२	नेटा	क्षेत्री					✓
८१	जानीराज बुढा	लक्ष्मी बुढा	५	४	नेटा	क्षेत्री				✓	
८२	लव कुढा		२	२	नेटा	क्षेत्री					✓
८३	गोहोडे बुढा	श्रिष्ठा बुढा	५	४	नेटा	क्षेत्री				✓	
८४	काले बुढा	उब्जी बुढा	४	३	नेटा	क्षेत्री				✓	

क्र.सं.	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल	सुइटासन् तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
८५	बाचो बुढा	श्रिष्ठा बुढा	२	३	नेटा	क्षेत्री			✓		
८६	नदि बुढा	सान्तु बुढा	४	२	नेटा	क्षेत्री		✓			
८७	बाला बुढा	सहरा बुढा	५	५	नेटा	क्षेत्री			✓		
८८	अंखराज बुढा	सान्तु बुढा	३	४	नेटा	क्षेत्री			✓		
८९	अन्त बुढा	पुन्ती बुढा	३	५	नेटा	क्षेत्री			✓		
९०	जनक बुढा	दर्शना बुढा	४	५	नेटा	क्षेत्री			✓		
९१	कन बुढा	रुपकला बुढा	३	६	नेटा	क्षेत्री			✓		
९२	परजित बुढा		२	७	नेटा	क्षेत्री			✓		
९३		खमेनी बुढा	१	०	नेटा	क्षेत्री	म १			✓	
९४	मनि बुढा	वाच बुढा	४	५	नेटा	क्षेत्री			✓		
९५	मन बुढा	पान्मता बुढा	५	८	नेटा	क्षेत्री			✓		
९६	रतन बुढा	सुनपुरा बुढा	२	३	नेटा	क्षेत्री			✓		
९७	जोख बुढा	पानतोला बुढा	३	३	नेटा	क्षेत्री				✓	
९८	जग्गे बुढा	सुनडोका बुढा	१	४	नेटा	क्षेत्री			✓		
९९	सर बुढा	कलसा बुढा	५	४	नेटा	क्षेत्री			✓		
१००	चारमरा बुढा	विउरा बुढा	५	३	नेटा	क्षेत्री				✓	
१०१	विरबल बुढा	हजारी बुढा	६	४	नेटा	क्षेत्री			✓		
१०२	बलीराज बुढा	सर्पकला बुढा	२	४	नेटा	क्षेत्री			✓		
१०३	ठग बुढा	सपना बुढा	६	२	नेटा	क्षेत्री			✓		
१०४	नर बुढा	कर्मा बुढा	२	२	नेटा	क्षेत्री				✓	
१०५	रुप बुढा	आशा बुढा	४	३	नेटा	क्षेत्री				✓	
१०६	दल ऐडी		३	२	नेटा	क्षेत्री				✓	
१०७		राजु ऐडी	१	३	नेटा	क्षेत्री				✓	
१०८	राजमान बुढा	सन्तरुप बुढा	३	४	नेटा	क्षेत्री		✓			
१०९	जैरुप बुढा	हैसकला बुढा	२	२	नेटा	क्षेत्री				✓	
११०	युवराज बुढा	आमसरा बुढा	२	४	नेटा	क्षेत्री			✓		
१११	चन्द बुढा	कृष्णा बुढा	५	३	नेटा	क्षेत्री		✓			
११२	मिन बुढा	तुथा बुढा	३	३	नेटा	क्षेत्री			✓		
११३		ढगु बुढा	२	१	नेटा	क्षेत्री				✓	
११४	बनेजित बुढा	गगनसरा बुढा	५	३	नेटा	क्षेत्री			✓		
११५	भिम बुढा	जलकला बुढा	३	३	नेटा	क्षेत्री			✓		
११६	छत्तराज धामी	विजु धामी	१	३	नेटा	क्षेत्री			✓		
११७	ज्ञान ऐडी	श्रिष्ठा ऐडी	४	३	नेटा	क्षेत्री			✓		
११८	नैने बुढा	भिमु बुढा	१	१	नेटा	क्षेत्री				✓	
११९	मदम बुढा	कोइली बुढा	५	२	नेटा	क्षेत्री			✓		
१२०	कृष्ण बुढा	धनकौरा बुढा	३	६	नेटा	क्षेत्री				✓	
१२१	जन विक	तारा विक	१	१	नेटा	दलित			✓		
१२२	मेज बुढा	दन्तकला बुढा	१	१	नेटा	क्षेत्री			✓		
जम्मा			३८२	४०९			५	०	१२	७०	४०
साविक वडा नं २											
१	नैने बुढा	पेन्टी बुढा	२	२	सैन	क्षेत्री					✓
२	राज बुढा	राजपुरा बुढा	२	३	सैन	क्षेत्री					✓
३	हर्क बुढा	सुनपुरा बुढा	४	३	सैन	क्षेत्री			✓		

क्र.सं.	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल	सुइटासन् तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
४	काला बुढा	जानकी बुढा	२	५	सैन	क्षेत्री				✓	
५		जनकला बुढा	५	४	सैन	क्षेत्री	म १			✓	
६	नवराज बुढा		३	२	सैन	क्षेत्री					✓
७	कुष्ण बुढा	जैपुरा बुढा	२	३	सैन	क्षेत्री				✓	
८	जल बुढा	गौगरा बुढा	२	३	सैन	क्षेत्री				✓	
९	कल बुढा	बाँचु बुढा	४	४	सैन	क्षेत्री				✓	
१०	दलसिंह धामी	पदमपुरा धामी	४	४	सैन	क्षेत्री				✓	
११	बलीराज धामी	किक्किली धामी	१	५	सैन	क्षेत्री				✓	
१२	तारादल धामी	विजुली धामी	२	३	सैन	क्षेत्री				✓	
१३	विरेन्द्र धामी	दुधजिरा/सुनकेसा धामी	५	३	सैन	क्षेत्री				✓	
१४	कुम्भ विक		४	२	सैन	दलित					✓
१५	कल बुढा	गौकला बुढा	१	१	सैन	क्षेत्री					✓
१६	सुर्ज बुढा	पानसा बुढा	२	२	सैन	क्षेत्री				✓	
१७	बुध बुढा	जोवना बुढा	४	२	सैन	क्षेत्री				✓	
१८	तिल बुढा	सुनरुपा बुढा	२	६	सैन	क्षेत्री				✓	
१९	गगन रोकाया	अम्पुरा रोकाया	६	४	ठाँटी	क्षेत्री				✓	
२०	खड्के रोकाया	पान्तु रोकाया	४	६	ठाँटी	क्षेत्री			✓		
२१	पठाल रोकाया		३	३	ठाँटी	क्षेत्री	पु १			✓	
२२	सिंहरूप रोकाया	वेलुसा रोकाया	३	३	ठाँटी	क्षेत्री				✓	
२३	मल्ल रोकाया	जिवना रोकाया	१	२	ठाँटी	क्षेत्री				✓	
२४	महेन्द्र रोकाया	विरा रोकाया	३	३	ठाँटी	क्षेत्री				✓	
२५	टक्क रोकाया	लाक्षु रोकाया	३	३	ठाँटी	क्षेत्री					✓
२६	धन रोकाया	कार्तिके रोकाया	४	२	ठाँटी	क्षेत्री				✓	
२७	काशि रोकाया	औकला रोकाया	४	४	ठाँटी	क्षेत्री			✓		
२८	अनन्त रोकाया		३	४	ठाँटी	क्षेत्री	पु १				✓
२९	रूप बहादुर रोकाया	धनरुपा रोकाया	७	७	ठाँटी	क्षेत्री			✓		
३०	धनलाल रोकाया	वना रोकाया	४	३	ठाँटी	क्षेत्री					✓
३१	नागमल रोकाया	राजु रोकाया	२	१	ठाँटी	क्षेत्री				✓	
३२	कर्मसिंह रोकाया	ज्ञानु रोकाया	४	५	ठाँटी	क्षेत्री				✓	
३३	कर्णजित रोकाया		२	४	ठाँटी	क्षेत्री	पु १		✓		
३४		गारा रोकाया	८	४	ठाँटी	क्षेत्री	म १			✓	
३५	भद्रे बुढा	भिमु बुढा	२	२	ठाँटी	क्षेत्री				✓	
३६	राम रोकाया	सुनखरा/विमला रोकाया	६	२	ठाँटी	क्षेत्री				✓	
३७	जुल्फ रोकाया	विजौरा रोकाया	५	५	ठाँटी	क्षेत्री				✓	
३८	कल वम		१	६	थापा	ठकुरी	पु १			✓	
३९	उषव वम	साजना वम	२	२	थापा	ठकुरी				✓	
४०	नरेन्द्र शाही	गंगा शाही	२	३	थापा	ठकुरी				✓	
४१	चक्र वम		५	३	थापा	ठकुरी	पु १			✓	
४२	डिल बहादुर वम	पदम कला वम	५	३	थापा	ठकुरी				✓	
४३	रत्न वम	राजपुरा वम	३	४	थापा	ठकुरी				✓	
४४	भिम वम	तारा वम	२	१	थापा	ठकुरी					✓
४५	लाल बहादुर शाही	पानसा शाही	३	४	थापा	ठकुरी			✓		
४६	प्रेम थापा	रत्ना थापा	२	३	थापा	क्षेत्री				✓	

क्र.सं.	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल	सुइटासन् तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
४७	किर्ष थापा	रानिढोका थापा	५	२	थापा	क्षेत्री				✓	
४८	धर्म थापा		२	४	थापा	क्षेत्री	पु १			✓	
४९	जनक थापा	चखुली थापा	२	४	थापा	क्षेत्री				✓	
५०	अैख वम	तारा वम	४	५	थापा	ठकुरी			✓		
५१	नया शाही	विष्णु शाही	२	३	थापा	ठकुरी					✓
५२	रमेश वम		२	१	श्री घाट	ठकुरी				✓	
५३	मनिजन वम	रजनतोला वम	४	५	श्री घाट	ठकुरी				✓	
५४	मनिराज वम	पकौडी वम	२	२	श्री घाट	ठकुरी					✓
५५	रुप बहादुर वम	आलम वम	४	१	श्री घाट	ठकुरी			✓		
५६	हंश बुढा	मनपुरा बुढा	४	३	श्री घाट	क्षेत्री					✓
५७		असौजी रोकाया	१	०	श्री घाट	क्षेत्री	म १				✓
५८	गणेश शाही	कुशमकला शाही	६	४	श्री घाट	ठकुरी			✓		
५९	कुम्म शाही	धुगुरा शाही	३	४	श्री घाट	ठकुरी				✓	
६०	देइमान सिंह शाही	हजारी शाही	५	३	श्री घाट	ठकुरी					✓
६१	जगो वम	अविसरा वम	४	३	श्री घाट	ठकुरी			✓		
६२	दुर्ग वम	जडे वम	१	१	श्री घाट	ठकुरी				✓	
६३	घाटे शाही	बेलपुरा शाही	२	४	श्री घाट	ठकुरी					✓
६४		पदमकला वम	३	१	श्री घाट	ठकुरी	म १				✓
६५		विजुली वम	१	०	श्री घाट	ठकुरी	म १				✓
६६	जगत शाही	मैया शाही	४	४	श्री घाट	ठकुरी				✓	
६७	भक्त वम	सिउती वम	४	७	श्री घाट	ठकुरी			✓		
६८	व्यास वम	डिलमाया वम	२	३	श्री घाट	ठकुरी			✓		
६९	रन शाही	चुचे शाही	३	५	श्री घाट	ठकुरी			✓		
७०	खाम्मा रोकाया	पानफला रोकाया	२	४	कोप्चा	क्षेत्री					✓
७१	दलजित रोकाया	मनकौरा रोकाया	४	३	कोप्चा	क्षेत्री				✓	
७२	पान बहादुर रोकाया	खम्मेनी रोकाया	१	४	कोप्चा	क्षेत्री					✓
७३	भैराज थापा	सरिता थापा	२	३	श्री घाट	क्षेत्री				✓	
७४	धन थापा	बाँचु थापा	३	६	श्री घाट	क्षेत्री				✓	
७५	नरजन थापा	सशसिला थापा	४	४	कोप्चा	क्षेत्री				✓	
७६	सर्प थापा	पभी थापा	२	५	कोप्चा	क्षेत्री				✓	
७७		भरता थापा	३	२	कोप्चा	क्षेत्री	म १				✓
७८	शंक बुढा	विजुली बुढा	४	२	कोप्चा	क्षेत्री				✓	
७९	हरी बुढा	पाना बुढा	२	३	कोप्चा	क्षेत्री			✓		
८०	पुन्न बुढा	पदमा बुढा	३	४	कोप्चा	क्षेत्री				✓	
८१	पदम रोकाया	वाजपुरा रोकाया	१	६	ठाँटी	क्षेत्री					✓
८२	पृथ्वी बुढा	वालकेशा बुढा	६	३	कोप्चा	क्षेत्री					✓
८३	बल बुढा	लालसरा बुढा	१	१	कोप्चा	क्षेत्री				✓	
८४	परेकलाला बुढा	गोहोडी बुढा	१	४	कोप्चा	क्षेत्री				✓	
८५	टक्क बुढा	जिमी बुढा	२	४	कोप्चा	क्षेत्री				✓	
८६	कटक बुढा	आम्मा/आशा बुढा	६	३	कोप्चा	क्षेत्री				✓	
८७	गंग बुढा	कौडा बुढा	६	२	कोप्चा	क्षेत्री			✓		
८८	एकराज बुढा	सौका बुढा	२	१	कोप्चा	क्षेत्री				✓	
८९		रुपकेशा बुढा	३	२	कोप्चा	क्षेत्री	म १				✓

क्र.सं.	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
९०	चेत बुढा	कालीकला बुढा	६	४	कोप्या	क्षेत्री				✓	
९१	डम्बर बुढा	बेलजा बुढा	५	२	कोप्या	क्षेत्री				✓	
९२	मनी विक	जडेनी विक	१	६	कोप्या	दलित				✓	
९३		सुना विक	१	०	कोप्या	दलित	म १			✓	
९४	विरे विक	दुशिक विक	१	१	कोप्या	दलित					✓
९५	रंग विक	फुलकेसा विक	१	१	कोप्या	दलित					✓
९६	धनराज बुढा	रुपा बुढा	१	१	कोप्या	क्षेत्री				✓	
९७	ताराजन बुढा	सद्ध बुढा	३	२	कोप्या	क्षेत्री				✓	
९८	निरोज बुढा		०	३	कोप्या	क्षेत्री					✓
९९	नैने बुढा	असैका बुढा	३	५	कोप्या	क्षेत्री				✓	
१००	हर्ष बुढा	गिसना बुढा	१	१	कोप्या	क्षेत्री				✓	
१०१	दलजित बुढा	केला बुढा	१	२	कोप्या	क्षेत्री					✓
१०२	जिवन बुढा		२	१	सैन	क्षेत्री				✓	
१०३	रति विक	कन्तुकला विक	३	५	छहडने	दलित				✓	
१०४	चन्द्र विक	धाचा विक	३	३	छहडने	दलित				✓	
१०५	जल विक	खम्मेनी विक	१	३	छहडने	दलित					✓
१०६	रनदिप विक	कालीकोला विक	३	४	छहडने	दलित				✓	
१०७	नरे विक	गौकला विक	२	४	छहडने	दलित				✓	
१०८	जंग विक	जानसा विक	४	३	छहडने	दलित				✓	
१०९	चेलाराम विक	पक्षिमा विक	३	२	छहडने	दलित				✓	
११०	विक्र विक	जैकला विक	३	३	छहडने	दलित				✓	
१११	विप विक	बाचे विक	४	३	छहडने	दलित					✓
११२		छाइला विक	६	१	छहडने	दलित	म १				✓
११३	नरविर विक		३	२	छहडने	दलित				✓	
११४	हिक्मत बुढा	लक्ष्मी बुढा	३	२	कोप्या	क्षेत्री				✓	
११५	ऐनराज रोकाया		०	१	ठाँटी	क्षेत्री					✓
११६	धनकृष्ण उपाध्याय		०	१	ठाँटी	बाहुन				✓	
जम्मा			३४२	३५४			१५	०	१४	७१	३१
साविक वडा नं ३											
१	पुर वि.क.	विन्युग वि. क.	५	४	गोठालिचौर	दलित			✓		
२	कन्ने वि. क.	वाचु वि. क.	३	५	गोठालिचौर	दलित					✓
३	मन वि. क.	फलहोरा विक	६	४	गोठालिचौर	दलित				✓	
४	रंग विक	गउकला विक	३	१	गोठालिचौर	दलित					✓
५	जैविर विक	कार्तिके विक	६	३	गोठालिचौर	दलित			✓		
६	धनलाल विक	माया विक	३	१	गोठालिचौर	दलित					✓
७	विख विक	जनकला विक	३	४	गोठालिचौर	दलित					✓
८	बाँचे विक	रेसमा विक	३	४	गोठालिचौर	दलित				✓	
९		विउरा विक	३	०	गोठालिचौर	दलित	१ म				✓
१०	जगमनि विक	मिमकला विक	४	५	गोठालिचौर	दलित			✓		
११	कुम्म विक	राजपुन्न विक	२	२	गोठालिचौर	दलित					✓
१२	परमले विक	सुआ विक	२	७	गोठालिचौर	दलित				✓	
१३	उज्जवल विक	हजमा विक	३	१	गोठालिचौर	दलित					✓
१४	हर्क विक	रजना विक	४	५	गोठालिचौर	दलित				✓	

क्र.सं.	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल	सुइटासन् तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
१५	केसरी विक	जडेनी विक	३	२	गोठालिचौर	दलित					✓
१६	रविन्द्र विक	आइत विक	१	१	गोठालिचौर	दलित					✓
१७	कुइरो विक	मिन्दरा विक	३	१	गोठालिचौर	दलित					✓
१८	हर्ष विक	राना विक	३	२	गोठालिचौर	दलित					✓
१९	तिलचन्द्र विक	करन्ती विक	१	१	गोठालिचौर	दलित					✓
२०	लछि विक	कालटुरी विक	३	३	गोठालिचौर	दलित					✓
२१	लाल विक	पानफुला विक	२	१	गोठालिचौर	दलित			✓		
२२	कन्न विक	सागर विक	३	२	गोठालिचौर	दलित					✓
२३	सार्की विक	जैपुरा विक	६	४	गोठालिचौर	दलित					✓
२४	लज्मी विक	कुसा विक	२	२	गोठालिचौर	दलित					✓
२५	गगे विक	गडकला विक	३	४	गोठालिचौर	दलित				✓	
२६	सरपंच विक	पविता विक	२	२	गोठालिचौर	दलित					✓
२७	ललित विक	भिमा विक	१	४	गोठालिचौर	दलित			✓		
२८	सर्पे विक	सौका विक	२	४	गोठालिचौर	दलित					✓
२९	विरजिते विक	कमला विक	५	५	गोठालिचौर	दलित					✓
३०	धर्मराज शाही	सेतु शाही	३	३	आरिजाफे	ठकुरी			✓		
३१	किस्न शाही	धुवां शाही	४	४	आरिजाफे	ठकुरी			✓		
३२	सर शाही	वाचे शाही	३	२	आरिजाफे	ठकुरी			✓		
३३	टेक शाही	ओखडी शाही	२	२	आरिजाफे	ठकुरी					✓
३४	नमराज शाही	पिरमा शाही	२	६	आरिजाफे	ठकुरी			✓		
३५	धन बहादुर शाही	ओगडी शाही	३	३	आरिजाफे	ठकुरी					✓
३६	लंक शाही	सिदा शाही	३	३	आरिजाफे	ठकुरी					✓
३७	मान ब. बम	सुजा बम	३	३	आरिजाफे	ठकुरी				✓	
३८	नन्न बम	किस्ना देवि बम	३	४	आरिजाफे	ठकुरी				✓	
३९	जस बम	दाना बम	५	२	आरिजाफे	ठकुरी				✓	
४०	विरिद्र बम	असकला बम	३	४	आरिजाफे	ठकुरी					✓
४१	दाल बम		१	७	आरिजाफे	ठकुरी				✓	
४२	धनराज बम	रेसा बम	२	४	आरिजाफे	ठकुरी					✓
४३	पिरम बम	अंखु बम	४	३	आरिजाफे	ठकुरी				✓	
४४	प्रिय बम	छाइला बम	४	१	आरिजाफे	ठकुरी					✓
४५	गोरक बम		१	२	आरिजाफे	ठकुरी					✓
४६	अल धामी	दसना धामी	४	४	पारिजाफे	क्षेत्री					✓
४७	भक्त धामी		३	३	पारिजाफे	क्षेत्री				✓	
४८	हजाली धामी		३	३	पारिजाफे	क्षेत्री	१ पु				✓
४९	बल धामी	चाफा धामी	२	३	पारिजाफे	क्षेत्री				✓	
५०	भिम धामी	गेरमा धामी	२	३	पारिजाफे	क्षेत्री			✓		
५१	पाल बहादुर धामी		५	३	पारिजाफे	क्षेत्री				✓	
५२	मल बहादुर धामी	रालिपुरा धामी	५	६	पारिजाफे	क्षेत्री					✓
५३	धनराज धामी		४	४	पारिजाफे	क्षेत्री					✓
५४	रंगे धामी	हुन्डी धामी	४	४	पारिजाफे	क्षेत्री					✓
५५	सक धामी	जान्देवि धामी	४	१	पारिजाफे	क्षेत्री				✓	
५६	पुन्न धामी	वासना धामी	४	५	पारिजाफे	क्षेत्री					✓
५७	लज्मी धामी	रेसमा धामी	४	५	पारिजाफे	क्षेत्री			✓		

क्र.सं.	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
५८	लरसिङ धामी	बसकला धामी	२	३	पारिजाफे	क्षेत्री			✓		
५९	दंगलि धामी	मेचे धामी	२	६	पारिजाफे	क्षेत्री			✓		
६०	लंगमल धामी	डिल्ली धामी	३	४	पारिजाफे	क्षेत्री			✓		
६१	दिप ब. धामी	जलपुरा धामी	३	३	पारिजाफे	क्षेत्री				✓	
६२	जगदिश धामी	कुमला धामी	१	१	पारिजाफे	क्षेत्री			✓		
६३	अनन्त धामी		३	१	पारिजाफे	क्षेत्री					✓
६४	केरसिङ धामी	थमली धामी	२	५	पारिजाफे	क्षेत्री					✓
६५	तेज धामी	पानढोका धामी	२	३	पारिजाफे	क्षेत्री					✓
६६	विर धामी	सिउती धामी	५	३	पारिजाफे	क्षेत्री				✓	
६७	जल विक	खम्मेली विक	२	२	छहडने	दलित					✓
६८	रतन बम	पदमा बम	३	४	बासे	ठकुरी				✓	
६९	परेक ब. बम		१	१	आरिजाफे	ठकुरी					✓
७०	रमेश ब. बम		१	१	आरिजाफे	ठकुरी			✓		
७१	रन ब. बम	पुसि बम	५	४	आरिजाफे	ठकुरी					✓
७२	रति विक	थुपिल विक	१	१	आरिजाफे	दलित					✓
जम्मा			२१६	२२३			२	०	१६	१७	३९
कूल जम्मा			९४०	९८६			२२	०	४२	१५८	११०

अनुसुचि ३ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना अनुमोदन

आज मिति २०७२ साल चैत २ गतेका दिन गाब्रेर नगरपालिका वडा उप प्रमुख श्रीमति शिमसरा पन्डाली ज्यूको अध्यक्षतामा पहिलो पटक विभागीय कार्यालय (आ.का.) काब्रेर नगरपालिका वडा न्या.स.को कार्यालय (जे.भी.)को सहयोगमा नयाँ गाब्रेर नगरपालिकाको कार्ययोजना अनुमोदन गर्ने कार्य भएको थियो। यसको लागि विभागीय कार्यालय (जे.भी.)को सहयोगमा नयाँ गाब्रेर नगरपालिकाको कार्ययोजना अनुमोदन गर्ने कार्य भएको थियो। यसको लागि विभागीय कार्यालय (जे.भी.)को सहयोगमा नयाँ गाब्रेर नगरपालिकाको कार्ययोजना अनुमोदन गर्ने कार्य भएको थियो।

क्र.सं.	नाम	उपस्थिति		टिप्पणी
		पद	संख्या	
१.	शिमसरा पन्डाली	उप प्रमुख	गाब्रेर नपा	अध्यक्ष
२.	दुयाराम शिमसरा	वडा सदस्य	गाब्रेर - २	सदस्य
३.	देव लिंगे कुमाल	"	गाब्रेर - ३	सदस्य
४.	तन्वय प्रसाद	"	गाब्रेर - ४	सदस्य
५.	लिडो देव	वडा सदस्य	गाब्रेर - १	सदस्य
६.	हरिहर देव	"	"	सदस्य
७.	गदा देवी उपस्थिति	"	"	सदस्य
८.	देवता देवी	"	गाब्रेर - ३	सदस्य
९.	विष्णु लाल यादव	"	"	सदस्य
१०.	डेबिप्रसाद देव	"	"	सदस्य
११.	शिमसरा लक्ष्मी देव	"	गाब्रेर - ४	सदस्य
१२.	दाम देव देव	"	"	सदस्य
१३.	कुमार देव	"	"	सदस्य
१४.	डोसरा देव	"	गाब्रेर - ४	सदस्य
१५.	मधु देव	"	"	सदस्य
१६.	लक्ष्मी देव देव	"	"	सदस्य
१७.	वापुला देव	"	गाब्रेर - २	सदस्य
१८.	कलेश देव	"	"	सदस्य
१९.	अनिपाल देव	सहायक (स.स.)	गाब्रेर - ५	सदस्य
२०.	पद्म देव देव	"	"	सदस्य
२१.	मनि देव देव	सि.स. संयोजक	गाब्रेर - ५	सदस्य
२२.	अरुण देव देव	"	"	सदस्य
२३.	सुभा देव देव	"	"	सदस्य

- २४. कैला सिंह - वादी - नेपाल स्वतन्त्रता परिषद
- २५. अलि आले
- २६. सुजन विमल - ECHRIST PSPK - कार्यक्रम समन्वयक
- २७. रमि कुमारी

प्रस्ताव १

प्रस्ताव नं- १ स्थानीय अनुसूचित कार्ययोगन अनुमोदन गर्ने को
 प्रस्ताव नं २ माथे २०१५ मा २०२५/६६ मा कार्यक्रम कार्यनिष्पन्न गर्ने को
 प्रस्ताव नं ३ विधायक ।

विधायक

विधायक नं १, प्रस्ताव नं १माथे हलफल गरी पहाडी जम्मा
 किसानका लागि अनुसूचित कार्ययोगन होने गरी इकाईस
 नेपाल तथा प्रान्तिक संरक्षण समन्वयक नेपाल (जे.ओ)
 को कार्यक्रममा सहभागी हुने वा कडा नं २, ३ र ६, पहाडी जम्मा
 कडा नं ६ ले स्या गरी स्थानीय अनुसूचित कार्ययोगनको
 साथमाथे हलफल गरी सोही कडासहित स्थानीय अनुसूचित
 कार्ययोगनको सफे फाईले अनुमोदन गरियो ।

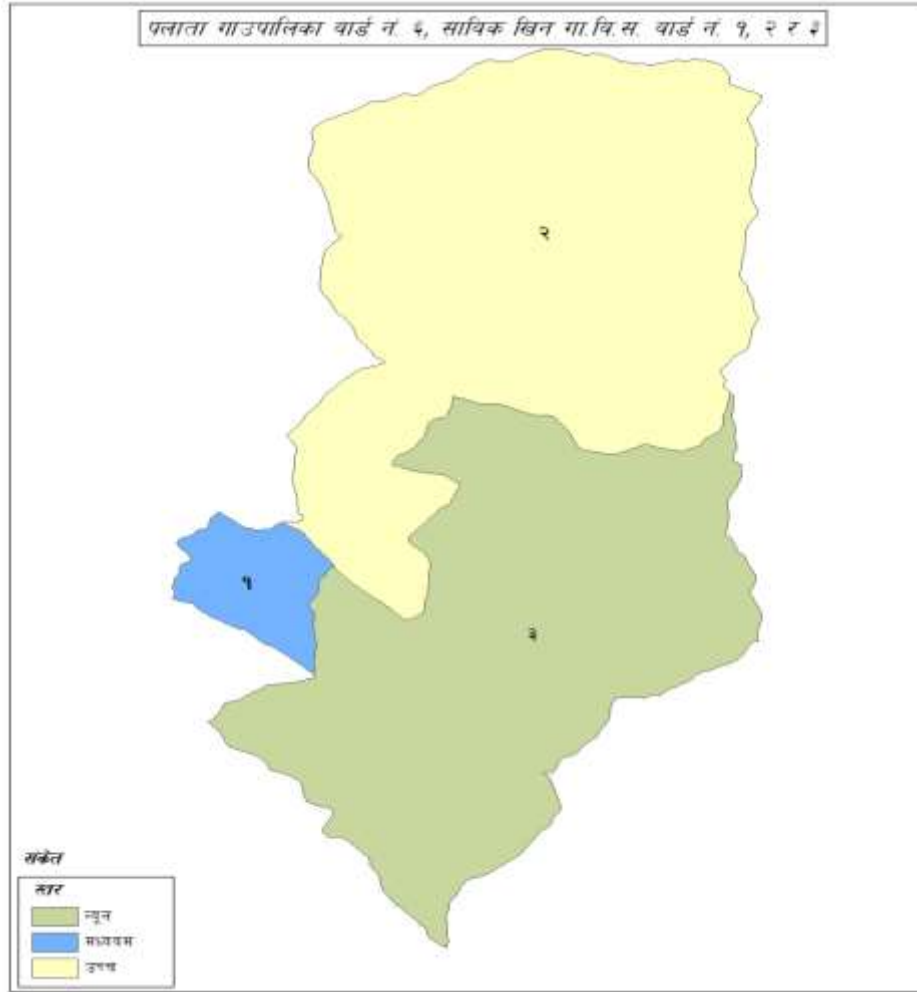
विधायक नं २, प्रस्ताव नं २माथे हलफल गरी यसै को नं
 २०२५/६६ निर्माण गरी स्थानीय अनुसूचित कार्ययोगनको
 सहभागी हुने वा कडा नं २/३ मा कार्यक्रम कार्यनिष्पन्न गर्ने
 विधायक गरियो ।

विधायक नं ३, प्रस्ताव नं ३माथे हलफल गरी पहाडी
 साना किसानका लागि अनुसूचित कार्ययोगन, जिल्ला कार्ययोगन
 समन्वय इकाई, मण्डलको कार्य लेवका पिछिन्नु कडाको
 स्थानीय अनुसूचित कार्ययोगन स्या गर्ने सहयोग गर्ने
 कैला प्रदायक संस्था इकाईस नेपाल तथा प्रान्तिक
 संरक्षण समन्वयक नेपाल (जे.ओ) गरी सहभागी
 गर्ने विधायक गरियो ।

(Handwritten signatures and marks)

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

(आ.व. २०७५/७६ - २०७७/७८)

पलाता गाउँपालिका
वडा नं. ६, खिन, कालिकोट